

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку
Державної стратегії управління лісами України
до 2035 року

Київ 2020

1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Стратегія спрямована на визначення завдань та інструментів для розв'язання екологічних, економічних та соціальних проблем лісового господарства України та створення умов для його сталого розвитку з урахуванням географічних та інших особливостей.

Необхідність підготовки Стратегії викликана розумінням надзвичайно важливої ролі лісів для екологічної, економічної та соціальної стабільності держави, особливо в умовах зміни клімату, необхідності системного удосконалення ведення лісового господарства в Україні для забезпечення довгострокових інтересів держави на основі поєднання принципів державного регулювання з механізмами ринкових відносин з огляду на цілі децентралізації влади, збільшення кількості робочих місць, зайнятості сільського населення, мінімізації корупційних ризиків та вчинення правопорушень, утвердження відкритих, прозорих механізмів прийняття управлінських та кадрових рішень і першочергового забезпечення вітчизняних виробників сировиною шляхом створення прозорого ринку деревини.

Стратегічні цілі

1. Ефективне управління лісами

- зміна моделі та механізмів державного управління в сфері лісового та мисливського господарства;
- оптимізація та реорганізація структури і функцій суб'єктів господарювання державної власності в лісовій сфері;
- удосконалення системи оподаткування та фінансування лісгосподарської діяльності, встановлення справедливої бази оподаткування для постійних лісокористувачів;
- державне стимулювання розвитку господарської діяльності у деревообробній галузі з отриманням доданої вартості;
- зміна правил здійснення лісгосподарських заходів, спрямування на наближені до природи методи лісництва та несучільні види рубок;
- забезпечення прозорості лісгосподарської діяльності в частині відкритого електронного ринку продажу деревини;
- впровадження нової системи організації охорони і захисту лісів, попередження незаконних рубок та обігу незаконно заготовленої деревини;

- розроблення комплексу заходів щодо запобігання збуту нелегально заготовленої деревини;
- розроблення та впровадження програм реабілітації стану лісів та відновлення лісових ресурсів в результаті військових дій на Сході України;
- покращення методів управління лісовими об'єктами природно-заповідних територій, у зоні відчуження та у Південно-східному регіоні України.

2. Забезпечення екологічної стійкості

- збільшення площі лісів, підвищення їхньої стійкості та продуктивності, нарощення екологічного та ресурсного потенціалу лісів;
- збільшення поглинання й утримання вуглецю;
- адаптація лісів до змін клімату та перехід на наближені до природи методи лісівництва із формуванням лісів природного складу і структури;
- удосконалення існуючої системи охорони лісів від пожеж;
- збереження та відтворення генетичного різноманіття лісів;
- охорона ґрунтів та вод, збереження видів та біорізноманіття;
- захист старовікових та інших особливо цінних лісів;
- збереження лісів, що утворилися природним шляхом на деградованих землях та землях сільськогосподарського призначення, що не обробляються;
- розроблення системи захисту насаджень від шкідників та хвороб лісу;
- розвиток захисного лісорозведення та агролісомеліорації;
- боротьба з інвазійними чужорідними видами;
- розвиток мисливського господарства;
- оновлення підходів до ведення лісового господарства у зоні відчуження, зоні ООС та у Південно-східному регіоні України.

3. Забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки

- Підвищення економічного потенціалу лісів;
- впровадження прозорого ринку деревини;
- підвищення конкурентоздатності лісгосподарського виробництва;
- формування загальнодержавного балансу заготівлі та споживання деревини;
- популяризація використання виробів з деревини в суспільстві;

- поліпшення інвестиційної привабливості лісового сектору економіки для створення задіяних у ньому мікро, малих, середніх та великих підприємств;
- удосконалення системи оподаткування та фінансування лісгосподарської діяльності, встановлення справедливої бази оподаткування для постійних лісокористувачів, що надасть додаткові можливості для розвитку;
- запровадження системи економічних стимулів, пільг, дотацій для активізації суб'єктів господарювання у деревообробній галузі, які використовують безвідходний цикл переробки деревини;
- розвиток державно-приватного партнерства;
- монетизація еко-системних послуг лісового господарства та збільшення їхньої частки;
- популяризація і ефективне впровадження використання не деревинних ресурсів лісу;
- Розвиток лісової транспортної інфраструктури.

4. Рекреація та відкрите суспільство

- Розвиток екологічного туризму, покращення надання соціальних послуг в лісі, рекреаційного використання лісів;
- підвищення якості та доступності інформації про ліси та лісове господарство;
- впровадження інформаційних технологій у систему управління лісами та підвищення прозорості даних стосовно лісів та лісового господарства;
- моніторинг стану лісів, інвентаризація та ефективне управління даними.

5. Дослідження та освіта

- Підвищення кваліфікації людей, які працюють в лісі та з його ресурсами;
- розвиток науки, впровадження наукоємних технологій і методик у виробництво, обмін досвідом.
- розробка якісних типових програм підготовки бакалаврів та магістрів лісового господарства.

Відповідно до цих стратегічних цілей у Стратегії представлено структуру заходів, спрямованих на їх досягнення. Аналіз цих заходів і оцінка їх впливу на довкілля подані далі у розділі 4 Звіту.

Стратегія розроблена з урахуванням потреби здійснення єдиної державної політики у сфері лісових відносин, врахування аспектів збереження біорізноманіття в процесі ведення лісового господарства,

напрямів окресленими Європейським зеленим курсом, змін, які відбулися у лісовому господарстві за останні роки і пов'язана з іншими документами державного планування, зокрема:

- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою КМУ від 05 серпня 2020 р. № 695;

- Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р.;

- Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджені Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VII.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогностні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено

Стан атмосферного повітря

За даними Державної служби статистики, в 2018 році викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення склали 2508,3 тис. т. Крім того, в атмосферу було викинуто 126,4 млн. тонн діоксиду вуглецю, парникового газу, що впливає на зміну клімату (табл.2.1) [<https://mepr.gov.ua/news/35937.html>].

Від пересувних джерел забруднення (автомобільного транспорту) в атмосферу надійшло 1358,4 тис. т забруднюючих речовин.

Загалом викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел забруднення в 2018 році склали 3866,7 тис. т, з них від стаціонарних -64,9%, від пересувних – 35,1%.

Таблиця 2.1 – Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря України від стаціонарних та пересувних джерел за 2009 – 2018 роки

Рік	Обсяги викидів забруднюючих речовин, тис. т			Викиди діоксиду вуглецю, млн.т		
	Усього	у тому числі		Усього	у тому числі	
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами
2009	6442,9	3928,1	2514,8	185,2	152,8	32,4
2010	6678,0	4131,6	2546,4	198,2	165,0	33,2
2011	6877,3	4374,6	2502,7	236,0	202,2	33,8
2012	6821,1	4335,3	2485,8	232,0	198,2	33,8
2013	6719,8	4295,1	2424,7	230,7	197,6	33,1
2014	5346,2	3350,0	1996,2	194,7	166,9	27,8
2015	4521,3	2857,4	1663,9	162,1	138,9	23,2
2016	4498,1	3078,1	1420,0	150,6	150,6	...
2017	3974,1	2584,9	1389,2	124,2	124,2	...
2018	3866,7	2508,3	1358,4	126,4	126,4	...

За 2016-2018 роки відображено дані стосовно викидів від автомобільного транспорту. З 2014 року – без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2018 році спостерігались у Донецькій області 790,2 тис. т або 31,5% від загального обсягу по країні, Дніпропетровській –614,3 тис. т або 24,5% та Івано-Франківській області – 221,4 тис. т або 8,8 %.

На кожного жителя України в 2018 році припадало 59,3 кг викидів

забруднюючих речовин атмосферу. У територіальному розрізі на кожен квадратний кілометр території країни припадало 4,4 тонни забруднюючих повітря речовин.

Однак, у деяких регіонах ці показники значно перевищили середній рівень по країні. Так, у Донецькій області обсяги викидів у розрахунку на 1 км² були більшими у 6,9 разів, а на 1 особу в 3,2 рази, у Дніпропетровській – відповідно у 4,4 та 3,2 рази, Івано-Франківській – у 3,7 та 2,7 відповідно, Запорізькій – 1,5 та 1,7 разів більше. Підприємствами м. Києва у розрахунку на 1 км² території викинуто 35 тонн забруднюючих речовин, що перевищило середній показник по країні у 8 разів.

Основними хімічними компонентами, які надійшли в атмосферне повітря від стаціонарних джерел є оксид вуглецю – 744,3 тис. т (29,6% від загального обсягу забруднюючих речовин), діоксид та інші сполуки сірки – 701,2 тис.т (27,9 %), метан – 451,1 тис. т (18,0%), речовини у вигляді суспендованих твердих часток – 317,5 тис. т (12,6%) та сполуки азоту – 241,5 тис. т (9,6%). На всі інші забруднюючі речовини припадає 62,1 тис. т або 2,1% від загального обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по країні. (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 2018 році

Забруднююча речовина	Обсяги викидів		
	тис.т	у % до 2017 року	розподіл, %
Разом забруднюючих речовин	2508,3	97,0	100,0
Метали та їхні сполуки	7,8	95,5	0,3
Речовини у вигляді суспендованих твердих часток (мікрочастинки та волокна)	317,5	99,4	12,6
Сполуки азоту	241,5	98,5	9,6
Діоксид та інші сполуки сірки	701,2	96,0	27,9
Оксид вуглецю	744,3	102,2	29,6
Озон	0,0	107,2	0,0
Неметанові леткі органічні сполуки (НМЛОС)	43,7	82,3	1,7
Метан	451,1	90,4	18,0
Стійкі органічні забруднювачі (СОЗ)	0,1	78,4	0,0
Фтор та його сполуки (у перерахунку та фтор)	0,1	100,2	0,0
Ціаніди	0,0	74,8	0,0
Фреони	0,0	116,5	0,0

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря під час експлуатації пересувних джерел забруднення, були: оксид вуглецю (74,9

% або 1016,9 тис.т), діоксид азоту (11,6% або 156,9 тис.т), неметанові леткі органічні сполуки (10,1% або 137,6 тис.т), сажа (1,7% або 24,1 тис.т), діоксид сірки (1,3%, або 27,6 тис.т) (таблиця 2.3.).

Таблиця 2.3 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення (автомобільного транспорту) у 2018 році

Забруднююча речовина	Обсяги викидів		
	тис.т	у % до 2017р.	розподіл, %
Всього забруднюючих речовин	1358,4	97,8	100,0
Неметанові леткі органічні сполуки (НМЛОС)	137,6	94,8	10,1
Сажа	24,1	105,9	1,7
Діоксид азоту (NO ₂)	156,9	102,0	11,6
Оксид азоту	0,8	98,0	0,09
Діоксид сірки	17,6	104,2	1,3
Оксид вуглецю	1016,9	97,3	74,9
Аміак	0,007	88,3	0,01
Метан	4,5	97,8	0,3

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

За даними мережі спостережень гідрометеорологічних організацій потужність експозиційної дози (далі - ПЕД) гамма-випромінення на більшій частині території України знаходилась у межах рівнів, обумовлених випромінюванням природних радіонуклідів та космічним випроміненням і складала 6-24 мкР/год. На пункті контролю, розташованому у зоні відчуження (метеостанція Чорнобиль), гамма-фон складав 12-25 мкР/год.

У районах розташування діючих атомних електростанцій ПЕД гамма-випромінення знаходилась в межах: Запорізька АЕС – 6-24 мкР/год, Південно- Українська АЕС – 8-17 мкР/год, Рівненська АЕС – 8-17 мкР/год, Хмельницька АЕС – 6-16 мкР/год.

У Києві протягом 2018 року гамма-фон коливався у межах 8-19 мкР/год, за середнього значення - 12 мкР/год.

Сумарна бета-активність приземного шару атмосфери натеper визначається переважно радіонуклідами природного походження (ізотопами урану, торію та продуктами їх поділу) і в останні 20 років відповідає рівням, близьким до доаварійних значень. За даними спостережень, у 2018 р. сумарна бета-активність приземного шару повітря становила в середньому по країні $17,0 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ (у 2017 році $14,2 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³). Середня за рік щільність випадань бета-активних елементів складала 1,7 Бк/м² (у попередньому році 1,6 Бк/м² за добу).

Основним джерелом надходження до атмосфери техногенних радіоактивних елементів (насамперед, це реакторні та вибухові цезій-137 і

стронцій-90) на території України залишається вторинний вітровий підйом радіоактивних ізотопів з поверхні ґрунту, забрудненого внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС та в результаті випробування ядерної зброї у другій половині минулого сторіччя.

Концентрація цезію-137 на більшості пунктів контролю (за винятком зони відчуження) становила в середньому за звітний рік $0,33 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, концентрація стронцію-90 – $0,04 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ (у 2017 році $0,27 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ та $0,04 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, відповідно). Щільність випадань цезію-137 на території країни (окрім її частини, віднесеної до забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС зон), складала в середньому 3,70 Бк/м² за рік, стронцію-90 – 2,01 Бк/м² за рік (у 2017 році 3,84 Бк/м² за рік та 1,85 Бк/м² за рік, відповідно). На пунктах контролю зони гарантованого добровільного відселення (м. Коростень, м. Овруч) вміст цезію-137 у випаданнях знаходився в середньому на рівні 9,7 Бк/м² за рік, стронцію -90 – 2,88 Бк/м² за рік (у минулому році відповідні показники складали 10,8 Бк/м² за рік та 2,89 Бк/м² за рік).

На пункті контролю Чорнобиль (зона відчуження, відстань до ЧАЕС 16 км) середня за 2018 рік об'ємна активність цезію-137 в атмосферних аерозолях складала $2,05 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, об'ємна активність стронцію-90 – $0,25 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ (у 2017 році $2,18 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³ та $0,27 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, відповідно). Щільність випадань цезію-137 становила 17,1 Бк/м² за рік, стронцію-90 – 18,9 Бк/м² за рік (у 2017 році 17,8 Бк/м² за рік та 19,9 Бк/м² за рік, відповідно).

Протягом 2018 року на території України не зареєстровано перевищень допустимих рівнів концентрацій радіонуклідів у атмосферному повітрі, встановлених НРБУ-97 для населення (категорія В).

Загалом в Україні тривають процеси очищення атмосфери від радіонуклідів техногенного походження.

Після різкого підвищення забруднення повітря у квітні 1986 року, зумовленого значною мірою короткоживучими радіонуклідами з аварійного реактору, починаючи вже з 1989 року сумарна бета-активність, що обумовлена переважно природними радіоактивними елементами, суттєво перевищує техногенну складову як у приземному шарі атмосфери, так і у випаданнях.

Концентрація цезію-137 та стронцію-90 у приземному шарі атмосфери, починаючи приблизно з 1998 року, коливається в межах, близьких до доаварійних рівнів. При цьому абсолютні значення забруднення повітря цезієм-137 та стронцієм-90 залишались на 4-5 порядків меншими за допустимі концентрації, встановлені НРБУ-97.

Поступове подальше зниження концентрації штучних радіонуклідів відбуватиметься як за рахунок їх природного розпаду, так і внаслідок

зменшення їх надходження до приземного шару атмосфери за рахунок вторинного вітрового підйому, що обумовлено міграцією цих радіонуклідів у нижні шари ґрунту. Проте, на фоні цієї загальної тенденції не виключена ймовірність підвищення радіоактивності приземної атмосфери у випадку техногенних аварій на радіаційно- небезпечних об'єктах як на території України, так і за її межами, а також внаслідок небезпечних та стихійних метеорологічних явищ.

Вплив забруднення на здоров'я населення

Забруднення атмосферного повітря вважається одним із провідних елементів середовища проживання людини, що спричиняє шкідливий вплив на її здоров'я.

Сьогодні в Україні, незважаючи на певний спад виробництва, стабільно високим залишається забруднення атмосферного повітря великих міст і промислових центрів.

У результаті практично дві третини населення країни проживає на територіях, де стан атмосферного повітря не відповідає гігієнічним нормативам. Проте, питання щодо ступеня ризику за умов постійної тривалої дії шкідливих чинників атмосферного, якому піддається населення великих міст з різним профілем промисловості, залишаються відкритими.

Зростання надходжень токсичних речовин у навколишнє середовище, перш за все, впливає на здоров'я населення, погіршується якість продуктів сільського господарства, відбувається вплив на клімат окремих регіонів і стан озонового шару Землі, загибель флори і фауни. Оксиди вуглецю, сірки, азоту, вуглеводні, з'єднання свинцю, пил, що поступають в атмосферу, впливають на організм людини.

Незадовільний екологічний стан та загрозливі демографічні тенденції, зростання захворюваності та смертності серед населення вимагають детально вивчення ситуації, аналізу, оцінки і прогнозу стану здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів довкілля для розробки й впровадження профілактичних заходів щодо покращення загального стану здоров'я населення.

Результати системного аналізу за період з 1993 року до нашого часу засвідчили стабільне забруднення атмосферного повітря досліджуваних населених місць України канцерогенними сполуками і його варіабельність. При цьому стали перевищення діючих на сьогодні гігієнічних нормативів реєструвалося лише для декількох канцерогенних сполук.

Насамперед це стосувалося таких речовин, як бензапірен,

формальдегід та нітрозаміни, вміст яких перевищував гранично допустимі концентрації в атмосферному повітрі усіх досліджуваних населених пунктів. Що стосується бензолу, то високий вміст його спостерігався тільки у м.Кременчук, де переважає нафтопереробна промисловість. Перевищення вмісту свинцю реєструвалось у м. Дніпро, де превалюючою галуззю промисловості є металургія. Вміст інших сполук знаходився у межах ГДК.

Втім, якщо порівняти фактичний рівень забруднення у кожному з досліджених населених місць з безпечним рівнем впливу, еквівалентом якого є референтна концентрація, та визначивши так званий індекс небезпеки, маємо зовсім іншу ситуацію. Майже усі ідентифіковані сполуки характеризуються коефіцієнтами небезпеки на рівнях, вищих за 1, що вказує на їхню небезпеку та ймовірність розвитку шкідливих ефектів.

Аналіз реальної ситуації за 1993-2018 роки за критерієм сумарного показника забруднення показує, що до середини 90-х років сумарне забруднення атмосферного повітря досліджуваних міст перевищувало сумарний показник гранично допустимого забруднення в 3,7- 7,2 рази; у період 1995-1999 роки рівень забруднення знаходився у межах допустимого. Починаючи з 2003 року, знову відмічається його зростання, і вже з 2008 року має місце перевищення допустимого рівня забруднення в 7,1 (місто з підприємствами переважно нафтопереробної галузі промисловості) та 7,4 (місто з підприємствами переважно металургійної галузі промисловості) разів, хоча за окремими сполуками воно значно вище. При цьому найбільша питома вага внеску у формуванні загального забруднення обумовлена рівнем концентрації таких речовин, як бензапірен, формальдегід, нітрозаміни, бензол та свинець.

Така кратність перевищення показників забруднення атмосферного повітря характеризує існуючий рівень вмісту досліджених канцерогенних речовин як недопустимий, а його ступінь як небезпечний (м. Дніпро, м. Кременчук) або помірно - небезпечний (м. Київ).

За визначенням USEPA, референтна концентрація - це концентрація шкідливої речовини, яка за щоденного впливу з високою часткою ймовірності не викличе негативних змін у стані здоров'я людини, включаючи віддалені наслідки і вплив на потомство. Референтна концентрація визначається за матеріалами досліджень на людях і враховує вплив шкідливої сполуки на різні органи і системи. Таке масштабне урахування можливих біологічних реакцій та ефектів природно обумовлює у більшості випадків більш високу чутливість референтних концентрацій у порівнянні з ГДК.

Коефіцієнти небезпеки, визначені для усіх ідентифікованих в атмосферному повітрі досліджуваних міст речовин знаходяться на рівнях,

вищих за 1, що за Міжнародними стандартами, вказує на їхню небезпеку та ймовірність розвитку негативних ефектів. Найбільш небезпечний внесок обумовлюють бензол та формальдегід у м. Кременчук, важкі метали, нітрозаміни та бензапірен у м. Дніпро та бензапірен і нітрозаміни у м. Києві.

Вплив на рослинний та тваринний світ

Вплив атмосферного забруднення поширюється також на рослинний та тваринний світ. Викиди автотранспорту та підприємств зумовлюють ураження всіх видів рослинності – декоративні та фруктові дерева, чагарники та ліси, сільськогосподарські культури та, навіть, трав'яний покрив. Токсичні речовини порушують структуру листя і погіршують обмін речовин. Забарвлення листя змінюється, воно деформується і відмирає, а потім патологічний процес поширюється на весь рослинний організм. Найнебезпечнішими для флори є сполуки сірки та фтору. Великої шкоди зеленим насадженням завдають оксид вуглецю, хлор, а також вуглеводні. Особливо небезпечними для рослин є відпрацьовані гази автомобілів. Атмосферні забруднення шкідливо впливають і на тварин. Учені виявляють у кістках та печінці корів свинець, а використання запиленого сіна стає причиною появи кашлю і задишки у коней. Забруднення атмосферного повітря призводить до ураження очей і верхніх дихальних шляхів свійських тварин і птахів. Непоправної шкоди флорі і фауні завдає безконтрольне застосування пестицидів.

Викиди парникових газів

Впродовж 2015-2018 рр. надходження в атмосферу парникових газів (двоокису вуглецю (CO_2), метану (CH_4), закису азоту (N_2O), перфторвуглеців (PFCs), гідрофторвуглеців (HFCs), гексафториду сірки (SF_6), трифториду азоту (NF_3)) збільшилось на 20% у порівнянні з попередніми п'ятьма роками.

Обсяг викидів CO_2 в атмосферу постійно зростає і нині сягає 35 млрд. тонн щорічно, при цьому лише 0,5 млрд. - природного походження. Відтак загалом 97% експертів світу впевнені, що саме людська діяльність спричиняє до глобального потепління та спричиненої ним зміни клімату.

Україна, з обсягом щорічних викидів приблизно в 300 млн. т. у вуглецевому еквіваленті, належить до найбільших емітентів парникових газів. Ця обставина, у відповідності із принципом «спільної, але диференційованої відповідальності», що відображений у Рамковій Конвенції ООН про зміну клімату, спонукає нашу країну до особливої активності в сфері адаптації та попередження до змін клімату.

Україна є стороною Паризької Угоди, що укладена 12 грудня 2015 року на Конференції Сторін Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про

зміну клімату (РКЗК ООН). Вона визначає зобов'язання країн-учасниць Конвенції щодо практичних кроків, спрямованих на зменшення викидів парникових газів. Угоду укладено у зв'язку із закінченням у 2012 році терміну дії Кіотського Протоколу до РКЗК ООН, котрий передбачав аналогічні цілі.

Принципово важливим чинником, що зумовлює зобов'язання сторін Угоди є так званий “національно визначений внесок”(NDC-Intended Nationally Determined Contribution), що являє собою рівень викидів у відсотках від рівня 1990 року (базовий для РКЗК), якого країна добровільно зобов'язується досягти використовуючи передбачені Угодою та інші засоби. Рівні національних внесків було визначено країнами-учасницями напередодні Конференції в Парижі.

Для України NDC становить 60%, однак має бути переглянутий не пізніше 2020 року. При цьому, згідно з Додатком В Дохійської поправки до Кіотського протоколу Україна має дозволений обсяг викидів парникових газів у 2020 році на рівні 76% від 1990 року.

На виконання зобов'язань в рамках Паризької Угоди, 7 грудня 2016 року КМУ схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, що стала першим національним стратегічним документом у сфері протидії зміні клімату.

Метою впровадження Концепції є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян.

До основних напрямків реалізації Концепції належать:

- запобігання зміні клімату шляхом скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції парникових (теплих) газів;

- забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, адаптація до зміни клімату;

- зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації відповідної державної політики;

До особливо небезпечних речовин, що спричиняють як до глобального потепління, так і до руйнування озонового шару, належать фторовані парникові гази. У вересні 2018 року на розгляд ВРУ кабінетом Міністрів було внесено проект Закону України N 9082 «Про регулювання господарської діяльності з використання озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів», що спрямований на визначення правових та організаційних засад регулювання відносин у сфері поводження з контрольованими речовинами та товарами, що їх містять, використання

яких впливає на озоновий шар та зміну клімату. У законопроекті імplementовані положення Регламенту (ЄС) №2037/2000 про речовини, що руйнують озоновий шар та положення Регламенту (ЄС) № 842/2006 Європейського Парламенту та Ради «Про деякі фторовані парникові гази», що передбачає прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів); встановлення національних освітніх та атестаційних вимог для відповідного персоналу та компаній, запровадження систем звітності для отримання даних про викиди з відповідних секторів, тощо.

В період 1990 – 2000 р. в Україні спостерігалось помітне зниження викидів парникових газів у повітря, що було викликане падінням промисловості. Подальше зменшення обсягів викидів парникових газів стало помітним після 2014 р., що зумовлене, перш за все, виключенням зі статистичних зведень даних щодо викидів у неконтрольованих Україною районах Донецької та Луганської областей та в Криму (рисунок 2.1).

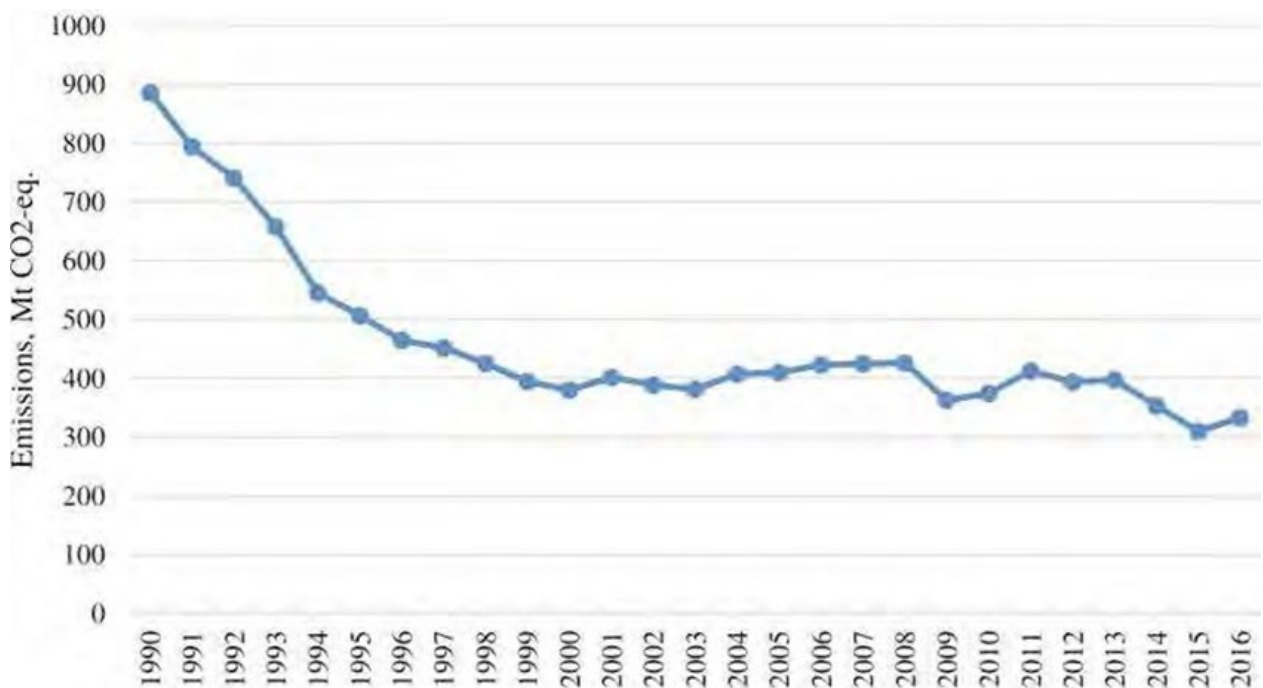

Рисунок 2.1 Динаміка загальної кількості викидів парникових газів в Україні у 1990-2017 рр.

Згідно з Національним кадастром антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2018 роки, у секторі ЗЗЗЛГ у 2018 році вперше з 1990 року обсяг викидів ПГ перевищив їх поглинання. На противагу досить стабільному рівню поглинання ПГ лісами значно коливається рівень викидів ПГ від ріллі та пасовищ. В той час, як протягом 2015-2018 років поглинання ПГ лісами становило близько 50 млн т CO₂-екв., рівень викидів ПГ від сільськогосподарської діяльності на

землях коливається від 40 до 48 млн т CO₂-екв. Хоча поглинання ПГ лісами має досить стабільний рівень, однак у порівнянні із 1990 роком воно знизилось на приблизно 20 %. Не дивлячись на збільшення загальної площі лісів за рахунок лісорозведення, значно збільшились об'єми рубок деревини (на близько 60 %), а також посилились несприятливі погодні умови (пожежі, хвороби та шкідники), через які площі загибелі лісів збільшились у 1,5-2 рази.

Водне середовище

За результатами узагальнення даних державного обліку водокористування у 2018 році у поверхневі водні об'єкти скинуто 5210 млн м³ стічних вод, у тому числі: підприємствами промисловості – 3284 млн м³, житлово- комунальної галузі – 1513 млн м³ та підприємствами сільського господарства – 349,6 млн м³.

Із загального обсягу скинутих у водні об'єкти стічних вод забруднені складають 952 млн м³ (18,27%), нормативно-очищені – 1058 млн м³ (20,31 %), нормативно- чисті без очистки – 3048 млн м³ (58,51%) та шахто-кар'єрні води, що не категоріюються – 151,7 млн м³ (2,91%).

Основними причинами забруднення поверхневих вод є скид забруднених комунально-побутових і промислових стічних вод безпосередньо у водні об'єкти та через систему міської каналізації, а також надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин у процесі поверхневого стоку води із забудованих територій та сільгоспугідь.

У територіальному розрізі найбільше забруднених стічних вод скидається у Дніпропетровській (233,9 млн м³, що складає 33,76 % від загального обсягу скидів в області), Донецькій (185,6 млн м³, що складає 17,93 % від загального обсягу скидів в області), Запорізькій (65,95 млн м³, що складає 7,42 % від загального обсягу скидів в області), Львівській (42,01 млн м³, що складає 25,48 % від загального обсягу скидів в області), Сумській (23,11 млн м³, що складає 50,21 % від загального обсягу скидів в області) областях та у м. Києві (283,3 млн м³, що складає 51,42 % від загального обсягу скидів в місті).

У басейновому розрізі об'єми скидів забруднених стічних вод розподіляються у такому порядку: у басейні Дніпра – 637,4 млн м³, басейні Приазов'я – 145,2 млн м³, Сіверського Дінця – 47,4 млн м³, Західного Бугу – 35,48 млн м³, Дністра – 18,96 млн м³, Дунаю – 7,21 млн м³, Південного Бугу – 6,65 млн м³.

Разом із стічними водами до поверхневих водних об'єктів у 2018 році скинуто 22,20 тис. тон завислих речовин, 239,3 т нафтопродуктів, 6,06 тис.

тон азоту амонійного, 46,59 тис. тон нітратів, 1,68 тис. тон нітритів, 175,5 т СПАР, 421,4 т заліза, 4688,0 т фосфатів тощо. Крім того, сумарний показник ХСК дорівнював 68,88 тис. тон та БСК – 17,86 тис. тон.

Водні об'єкти України забруднені переважно сполуками важких металів, сполуками азоту, фенолами, сульфатами, нафтопродуктами (таблиця 2.4)

Таблиця 2.4 Хімічне забруднення поверхневих вод окремих річкових басейнів за даними спостережень гідрометеорологічних організацій у 2018 році

Басейни річок, річки, водосховища	Легко-окисні органічні речовини	Нафто-продукти	Азот амонійний	Азот нітритний	Сполуки міді	Сполуки цинку	Сполуки маргану	Сполуки хрому шестивалентного	Сполуки заліза загального	Феноли	Всього випадків ВЗ
Одиниці: рибогосподарських ГДК, середні за рік значення / максимальні значення											
Басейни річок											
Західний Буг	<1-1/<1-3	<1/ <1	1-14/4-25	4-18/10-42	5-7/8-14	2-3/4-7	2-3/4-9	3-5/5-7	<1-1/1	<1-1/1-2	43
Полтва	3-16/5-23	<1/<1-1	19-29/32-44	7-10/39-42	9/17	2/3	5/8	6-7/8-9	1/1	2-3/3	51
Рата, Солокія, Луга (оз. Світязь)	<1-1/<1-1	<1/<1	<1-6/<1-22	<1-3/3-13	3-11/5-30	<1-2/<1-9	1-3/2-8	2-4/3-6	<1-2/1-4	1/1-2	<5
Дунай	<1/<1-1	<1/ <1	<1/ <1	1/<1-2	6-7/13-20	<1/1-4	1-2/3-5	1-2/2-8	2/6-9	<1-2/2-4	-
Притоки Дунаю	<1-1/<1-2	<1/ <1	<1-3/<1-9	<1-1/<1-3	3-7/4-11	<1-1/<1-2	1-3/1-8	1-7/2-17	<1-7/1-18	1-4/1-6	6
Дністер	<1-1/<1-1	<1/<1	<1-1/<1-3	<1-1/<1-2	3-6/4-11	<1/<1-1	2/3-4	3-8/5-24	<1-4/<1-9	1-3/1-4	2
Притоки Дністра, водосховище, лиман	<1-2/<1-3	<1/<1	<1-5/<1-10	<1-2/<1-12	2-7/3-17	<1-2/<1-6	2-3/2-7	<1-7/2-17	<1-3/<1-9	1-2/1-3	4
Південний Буг	<1-3/<1-4	<1/<1-1	<1-20/2-32	<1-8/1-22	1-6/2-14	<1-11/<1-16	3-7/6-11	3-14/4-46	<1-1/<1-5	1-4/2-6	48
Притоки Південного Бугу	<1-1/<1-1	<1/<1	<1-3/1-11	<1-7/<1-12	1-6/2-10	<1-6/<1-14	2-9/3-15	4-13/8-31	<1-1/<1-3	1-6/1-8	26
Дніпро	<1/<1-1	<1/<1	<1-1/<1-2	<1-1/<1-5	2/2-5	1-5/3-18	<1-2/2-6	1-6/3-14	<1-2/<1-9	<1-1/1-5	3
Притоки Дніпра	<1-2/<1-3	<1-1/<1-1	<1-7/<1-19	<1-8/<1-26	<1-15/<1-41	<1-9/<1-14	<1-14/<1-30	<1-15/2-42	<1-8/<1-30	1-8/1-10	135
Сіверський Донець	<1-1/1-2	<1-1/<1-1	<1-4/<1-14	<1-8/1-18	1-3/2-5	<1-2/1-10	2-3/3-6	2-7/4-10	<1-2/<1-4	1-3/1-5	9
Притоки Сіверського Дінця, водосховища	<1-3/<1-4	<1-1/<1-2	<1-13/<1-23	<1-12/<1-18	2-3/3-11	1-3/2-7	2-10/3-18	1-10/2-14	<1-2/<1-4	1-3/1-5	61
Річки Приазов'я	<1-2/<1-3	<1-1/<1-10	<1-7/2-10	1-16/2-26	2-4/4-10	1-2/1-6	2-10/4-21	3-12/4-27	<1-1/<1-3	<1-3/1-3	69
Річки Північного Причорномор'я	<1-2/<1-4	<1/<1	<1-2/<1-4	1-5/1-10	<1-4/1-6	2-3/2-3	2-7/3-10	4-9/4-18	<1-2/1-3	1-3/1-4	4
Водосховища											
Київське, Канівське	<1-1/1-2	<1/<1	1-2/2-8	<1-2/<1-8	1-4/2-22	2-5/3-16	2-12/3-29	5-10/9-14	<1-3/<1-7	<1-2/1-5	63
Кременчуцьке, Кам'янське	<1/<1-2	<1/<1	<1-1/1-2	<1-1/<1-3	1-4/3-9	3-4/4-11	5-9/13-16	4-7/6-10	<1-1/1-3	2-6/3-7	26
Дніпровське	<1/<1-1	-	<1/<1	<1/1-2	2-3/3-6	1-2/4-10	3-8/11-33	3/4-7	<1/1-2	1-2/2-4	10
Каховське	<1-1/<1-1	<1/<1	<1/<1-1	<1/<1	1-2/2-3	2/4-7	<1-3/6-13	1-2/3	<1/1-5	1/1-3	1

Радіаційний стан поверхневих вод

Показники радіоактивного забруднення поверхневих вод визначались у 9 створах на річках Дніпро, Десна, Дунай, Південний Буг. Спостереження за радіоактивним забрудненням дніпровських водосховищ гідрометеорологічні організації проводять в основному у їх нижніх частинах (у верхніх б'єфах ГЕС).

У рамках програми радіоекологічного моніторингу у зонах впливу діючих АЕС визначення рівнів радіоактивного забруднення поверхневих вод проводились на річках Стир, Горинь, Південний Буг та Арбузинка.

Радіаційний стан водних об'єктів басейну Дніпра у 2018 році, як і в інші роки після аварії на Чорнобильській АЕС, визначався переважно техногенними радіонуклідами, що змиваються із водозборів, які були забруднені внаслідок аварійних викидів.

Оскільки на теперішній час головним шляхом надходження радіонуклідів до Київського водосховища (з подальшою міграцією по каскаду дніпровських водосховищ) залишаються води річки Прип'ять, то умови формування поверхневого стоку в її басейні, (перш за все у межах зони відчуження) мають вирішальний вплив на радіаційний стан всього дніпровського каскаду водосховищ.

Гідрометеорологічні умови, що спостерігалися у 30-км зоні відчуження у 2018 році, не призвели до ускладнень радіаційної ситуації на водних об'єктах зони та дніпровської водної системи. Весняне водопілля на пригирловій ділянці Прип'яті розпочалося 18-20 березня. Ріст рівнів води відбувався з інтенсивністю кілька сантиметрів на добу, і лише наприкінці місяця внаслідок заторних явищ відбулося різке підвищення рівнів води на 0,3-0,4 м. Максимуми весняного водопілля сформувалися на початку другої декади квітня. За висотою максимальні рівні води були нижчі за середні багаторічні показники. Максимальна витрата води становила 1300 м³/с (80% норми). Встановлені критичні відмітки, за яких відбувається затоплення найбільш забруднених, не захищених водоохоронними дамбами ділянок заплави, перевищені не були.

Такі гідрологічні умови сприяли тому, що вміст радіонуклідів у воді річки Прип'ять у створі м. Чорнобиль у 2018 році був одним із найменших за весь період спостережень після аварії. За даними Державного спеціалізованого підприємства "Екоцентр" Державного агентства України з управління зоною відчуження об'ємна активність стронцію-90 у воді річки протягом року коливалася від 28 до 260 Бк/м³ і в середньому за рік становила 91 Бк/м³ (у 2017 році – 68 Бк/м³); об'ємна активність цезію-137 була в межах 12-214 Бк/м³ за середнього значення 54 Бк/м³ (у

Таблиця 2.5 Вміст радіонуклідів у поверхневих водах України у 2018 році

Об'єкт та пункт спостереження	Концентрація, Бк/м ³					
	цезій-137*			стронцій-90		
	мін.	макс.	серед.	мін.	макс.	серед.
р. Прип'ять – м. Чорнобиль**	12,0	214,0	54,0	28,0	260,0	91,0
р. Дніпро – с. Неданчичі	1,8	10,9	3,9	4,5	8,1	6,3
р. Десна – м. Чернігів	0,60	5,1	1,7	4,6	7,1	5,6
Київське вдсх. - м. Вишгород	2,4	15,4	8,2	30,2	40,4	35,4
Канівське вдсх.- м. Київ	1,7	20,6	9,9	24,3	34,0	28,2
Канівське вдсх.- м. Канів	1,0	6,1	3,9	14,0	21,8	16,9
Каховське вдсх. - м. Нова Каховка	0,40	1,6	0,68	16,2	20,2	18,6
Дніпро-Бузький лиман – м. Очаків	2,4	4,2	3,4	11,0	13,5	12,1
р.Південний Буг – м.Миколаїв	0,5	6,0	2,0	5,3	7,2	6,2
р.Дунай – м.Ізмаїл	0,9	9,2	2,7	6,8	10,2	8,8
р.Стир, зона впливу РАЕС	2,61	4,01	3,19	4,5	5,7	5,1
р.Горинь, зона впливу ХАЕС	2,60	3,99	3,21	4,5	6,8	6,0
р. Південний Буг, зона впливу Ю-УАЕС	0,5	0,8	0,62	6,8	9,1	8,2
р. Арбузинка, зона впливу Ю-УАЕС	0,5	0,7	0,60	6,3	7,9	7,1
Каховське вдсх., зона впливу ЗАЕС	0,5	0,6	0,58	12,4	18,2	15,7

* - сумарна концентрація цезію-137 у зависі та розчині

** - дані ДСП „Екоцентр”

Винос стронцію-90 водами р.Прип'ять у створі м.Чорнобиль у 2018 році становив $1,15 \times 10^{12}$ Бк (31,1 Кі), що на 60% більше виносу у 2017 році Річний винос цезію-137 дорівнював $0,64 \times 10^{12}$ Бк (17,3 Кі) – на 60% більше виносу попереднього року. Показники виносу радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 у 2018 році були одними з найменших за період спостережень після аварії, проте найбільшими за останні п'ять років.

Певна кількість радіонуклідів стронцію-90 та цезію-137 потрапляє до дніпровських водосховищ із водним стоком Верхнього Дніпра і Десни, проте внесок цих річок у радіоактивне забруднення каскаду порівняно з р. Прип'ять значно менший.

Загальний внесок Верхнього Дніпра і Десни у забруднення дніпровських водосховищ стронцієм-90 та цезієм-137 становить відповідно $0,173 \times 10^{12}$ Бк (4,67 Кі) та $0,081 \times 10^{12}$ Бк (2,19 Кі), що складає 12 та 9% від внеску р. Прип'ять разом з річками Уж та Брагінка.

Вміст радіонуклідів у водах Верхнього Дніпра (с. Неданчичі) та р. Десни (м. Чернігів) у 2018 році знаходився на передаварійному рівні² і був одним із найменших за весь період спостережень після аварії на ЧАЕС:

ПРОЄКТ

концентрації стронцію-90 у воді в середньому за рік становили відповідно 6,3 та 5,6 Бк/м³ (у 2017 році – 6,5 та 5,7 Бк/м³); концентрації цезію-137 дорівнювали відповідно 3,9 та 1,7 Бк/м³ (у 2017 р. – 3,2 та 0,94 Бк/м³).

У каскаді дніпровських водосховищ під впливом різних природних факторів відбувається трансформація стоку радіонуклідів, що надходять з річковими водами із забруднених територій, та спостерігається поступове зменшення їх концентрацій внаслідок природних процесів самоочищення водних мас.

При проходженні забруднених прип'ятських вод від м. Чорнобиль через Київське водосховище середньорічна концентрація стронцію-90 знизилась у 2,6 рази і в створі верхнього б'єфу Київської ГЕС (м. Вишгород) складала в середньому за рік 35,4 Бк/м³. Вниз по Дніпру внаслідок розбавлення більш чистими водами бокових приток вміст стронцію-90 у воді й далі зменшувався і у Каховському водосховищі в районі м. Нова Каховка становив у середньому за рік 18,6 Бк/м³, що у 4,9 рази менше ніж у воді Прип'яті (у 2017 році аналогічні показники складали 34,6 Бк/м³ у Київському водосховищі та 19,2 Бк/м³ у Каховському).

Зменшення концентрації цезію-137 вздовж Дніпра відбувається інтенсивніше, ніж стронцію-90. Вирішальну роль у цьому відіграють, окрім розбавлення, процеси седиментації (значна частина цезію-137 акумулюється у донних відкладах водосховищ). У 2018 році середня концентрація цезію-137 у Київському водосховищі становила 8,2 Бк/м³, що у 6,6 разів менше, ніж у прип'ятській воді; у Каховському водосховищі вона складала вже 0,68 Бк/м³, тобто була у 79 разів менша за вміст цього радіонукліду у воді р. Прип'ять (у 2017 році відповідно 9,9 і 0,70 Бк/м³).

У Дніпро-Бузькому лимані в районі м. Очаків вміст стронцію-90 в середньому за рік дорівнював 12,1 Бк/м³, вміст цезію-137 – 3,4 Бк/м³ (у 2017 році відповідні показники становили 11,1 та 3,3 Бк/м³).

Загалом вміст стронцію-90 у водах дніпровського каскаду у 2018 році був на рівні показників у 2017 році, вміст цезію-137 – був близьким або відхилявся на 15-40% від показників попереднього року.

Об'ємна активність радіонуклідів у водах річок Південний Буг та Дунай (на українській ділянці) в останні роки коливалась у межах

ПРОЄКТ

багаторічних значень і також була близькою до передаварійних рівнів. Середній за 2018 рік вміст стронцію-90 у воді Дунаю в районі м. Ізмаїл складав 8,8 Бк/м³, цезію-137 – 2,7 Бк/м³ (у 2017 році відповідно 9,4 та 2,0 Бк/м³); у воді Південного Бугу в районі м. Миколаїв концентрація стронцію-90 дорівнювала 6,2 Бк/м³, цезію-137 – 2,0 Бк/м³ (у 2017 році відповідно 6,8 та 2,2 Бк/м³). об'ємна активність стронцію-90 у поверхневих водах у зонах впливу Рівненської (р. Стир), Хмельницької (р. Горинь), Южно-Української (річки Південний Буг, Арбузинка) та Запорізької (Каховське водосховище) атомних електростанцій знаходилась у 2018 році в межах 4,5-18,2 Бк/м³. Об'ємна активність цезію-137 у поверхневих водах у зонах впливу АЕС складала 0,5-4,01 Бк/м³.

Таким чином, у 2018 році у контрольованих водних об'єктах не зареєстровано перевищень допустимих концентрацій радіонуклідів, встановлених у “Допустимих рівнях вмісту радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90 у харчових продуктах та питній воді” (ДР-2006)⁶.

Незважаючи на сталу тенденцію до зменшення забруднення, в окремі роки та сезони спостерігались суттєві коливання концентрацій радіонуклідів внаслідок ускладнення радіаційної ситуації на водних об'єктах зони відчуження під час проходження високих весняних повеней, дощових паводків тощо.

Роль лісів у водному балансі

Протягом останніх років мешканці Карпатського регіону почастишали паводки та стали регулярними посухи. Однією з причин такого стану речей є глобальні кліматичні зміни, за даними науковців Українського гідрометеорологічного інституту зараз чітко простежується тенденція до збільшення річного поверхневого стоку води, але зменшення цього показника навесні. Через потепління взимку зменшується тривалість та висота снігового покриву і збільшується поверхневий річковий стік. Натомість навесні, завдяки тому, що тане менше снігу і випадає менше дощів спостерігається зниження стоку. Це призводить до зниження рівня ґрунтової вологи і як наслідок, до дефіциту питної та технічної води навіть в умовах гірських населених пунктів Карпат, де випадає найбільша кількість опадів в Україні. За

ПРОЄКТ

прогнозами, складеними до 2050 року така тенденція буде лише посилюватися (Краковська, 2013).

В наступні роки повені та посухи будуть лише частішати, а це зважаючи на збільшення рівня споживання питної, і особливо, технічної, води обов'язково призведе до загострення питання з її дефіцитом. Важливим фактором для акумулювання і утримування вологи в ґрунті є болота, їх меліорація і осушування слугує негативним чинником, що призводить до зниження рівня ґрунтових вод. Тому збереження заболочених ділянок не лише має виняткове значення для охорони біотичного і ландшафтного різноманіття, але і відіграє практичну роль для мешканців краю. В цьому плані дуже тривожно виглядає ситуація, що склалася з знищенням пам'ятки природи – болота “Адромеда” біля с. Чорна Тиса.

Однак, найпотужнішим чинником, що сприяє підтримці водного балансу і може зменшити негативні впливи глобальних кліматичних змін, безумовно є ліс. Під водоохоронно-захисною роллю лісу розуміють весь комплекс його впливу на ланки вологообміну, водні ресурси, режим стоку води та захист ґрунту від ерозії. Її основною складовою є гідрологічна роль, яка формується в результаті регулювання вологи системою насаджень – ґрунт (водорегулювальні властивості), позитивними наслідками якої є збільшення ресурсів ґрунтових вод (водоохоронна роль) та зменшення схилового стоку води і рівномірна віддача вологи у руслову мережу (стокорегулювальне значення). З водо – і стокорегулювальними ролями лісу тісно пов'язані його ґрунтозахисні властивості. Для умов Карпат основна суть водоохоронно-захисних функцій лісу полягає в запобіганні виникнення схилового стоку води та ерозійно-селевих явищ, регулюванні паводків і примноженні ресурсів ґрунтового живлення рік. (Олійник, 2008).

Залісненість території водозборів є ключовим фактором, що може позитивно вплинути на водний баланс окремо взятої території. За даними 50-річних стаціонарних експериментальних досліджень Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва,

ПРОЄКТ

деревоостани в горах здатні до чотирьох разів зменшити піки паводків, порівняно з безлісною місцевістю. (Парпан, 2009). На річковий стік впливає не тільки лісистість водозборів, а й інші якісні та кількісні властивості лісу. Це породний склад, вік лісу, його продуктивність та інші структурні особливості. Не менш важливе значення з точки зору середовищевірної ролі лісу, зокрема його гідрологічних функцій, мають способи та режими ведення лісового господарства. (Чубатий, 1984)

Води, утворені навесні внаслідок сніготанення відіграють важливу роль у підтримці гідрологічного балансу на території певного водозбору та забезпечення водними ресурсами протягом весняно-літнього періоду. За даними науковців Національного лісотехнічного університету України, процеси формування стоку при сніготаненні насамперед залежать від характеру снігонагромадження та швидкості сніготанення. При цьому, визначне місце належить лісовому покриву і таким особливостям рельєфу, як крутизна та експозиція схилів. У лісі ґрунт промерзає значно менше, ніж у полі, а іноді може протягом зими залишатися у не промерзломому стані. Часто ґрунт у лісі розмерзається до зникнення снігового покриву, завдяки чому він вбирає талу воду значно краще, ніж у полі. Дослідження проведенні протягом тривалого періоду, показують, що крім кліматичних умов на формування зимових паводків та весняних водопіль істотно впливає лісовий покрив. Внаслідок затінення ґрунту кронами дерев процес сніготанення у лісі триває довше, ніж на відкритій місцевості, що по-своєму сприяє зменшенню максимальних витрат зимових паводків та весняних водопіль. (Кульчицький-Жигайло, Ошуркевич, 2007).

Зміна природних умов із збільшенням висоти місцевості зумовлює диференціацію захисних функцій гірських лісів. На високих гіпсометричних рівнях важлива роль належить гірськососновому і зеленівільховому криволісся та високогірним лісам, які трансформують поверхневий стік води у ґрунтовий. Основна водоохоронно-захисна роль належить ялиновим, буково-ялицево-ялиновим і буковим лісам середньо- і низькогір'я. Проте масове застосування суцільних рубок і створення монокультур ялини на місці різновікових корінних

ПРОЄКТ

деревостанів зумовило зниження середовищевірних та інших їх корисних функцій (Фурдичко, 2002).

Професор В.С. Олійник у своїй докторській дисертації проаналізував вплив лісокористування на здатність виконувати лісами водоохоронну функцію. Зокрема, він прийшов до висновку, що рубки неоднаково змінюють водний режим гірських схилів. У результаті суцільнолісосічних рубок інтенсифікація схилового стоку майже в 10 разів більша, ніж після добровільно-вибіркових. Цей вид стоку води починає відчутно збільшуватися після зниження лісопокритої площі водозбору менше 60%. Відновлення водного режиму після суцільних рубок у зв'язку із формуванням нового покоління лісу – довготривале і неоднакове в різних лісорослинних умовах. У поясі букових лісів основне його відновлення після суцільних і поступових рубок настає при віці молодняків 15-20 років, а повноцінне – при досягненні ними 25-30 років. У ялинових лісах ці процеси після суцільних рубок відстають на 10-15 років і відповідно становлять 25-30 і близько 40 років. Чим більше атмосферне зволоження, тим довше триває процес відновлення стокорегулювальних властивостей лісу.

Це підтверджують і дані досліджень інших вчених. Зокрема, працівники кафедри екології Національного лісотехнічного університету України прийшли до висновку, що проведення суцільних рубань лісу з тракторним трелюванням на малих гірських водозборах площею до 10 км² значно змінює формування стоку води та наносів з них; після зливого дощу у кінці затяжного дощового періоду з водозбору, де здійснювались лісосічні роботи, стік наносів зріс у 266-1185 разів, а з подібного водозбору, де рубань не було, лише у 6-7 разів. (Кульчицький-Жигайло та ін., 2007). Ущільнення ґрунту трелювальними роботами призводить до формування поверхневого стоку через 2 хв. дощування. У випадку концентрації на волоках поверхневого стоку з сусідніх ділянок, вони стають чинником, що сприяє пришвидшенню добігання схилового стоку до русла. Вказане явище спостерігається вже після кількарязового проходження трактора. (Ошуркевич, 2010).

С.А. Генсірук, будучи членом наукової експедиції Академії Наук України з вивчення повеней, вітровалів і буреломів у зв'язку з надмірними суцільно-лісосічними рубаннями у Карпатах протягом 1955–1965 рр., дослідив, що надмірні рубання і нераціональне ведення лісового і сільського господарства зумовлюють порушення водозахисної функції лісів. Це він відобразив у доповідній записці у Центральні органи тогочасної влади у Москві, та обґрунтував необхідність різкого зменшення (у 3 рази) обсягів головних рубань у лісах Карпат. Після глибокого вивчення матеріалів цієї доповідної записки ученими лісотехнічної академії Рада Міністрів СРСР 6 листопада 1965 р. прийняла рішення про невідкладне зменшення обсягів рубань головного користування в лісах Карпат утричі. (Генсірук, 2008). Отже, до думки науковців щодо необхідності забезпечення виконання лісом біосферних функцій прислухалася навіть тогочасна влада, яка своїм пріоритетом ставила розвиток промисловості.

Вибіркові рубки меншою мірою спричиняють порушення водоохоронно-захисних властивостей лісу, ніж суцільні. Тому обмежене, поступове і рівномірне втручання у природу лісу, в даному випадку головне користування, слід розцінювати як один із важливих заходів збереження середовищевірної його ролі. Отже, ефективність природоохорони не завжди може бути обмежена статичною охороною лісових ділянок. Такої охорони потребують особливо цінні реліктові, рідкісні, а також зникаючі лісові екосистеми. Щодо деревостанів, які в першу чергу служать лісосировинною базою і мають середовищевірне значення на значній території, то вони повинні використовуватися раціонально і, головне, без шкоди для навколишнього середовища. Порушення гідрологічної рівноваги істотно позначається на стані водних ресурсів і їх використанні в народному господарстві. Таким чином, шкода, яку спричинює навколишньому середовищу порушення оптимальних гідрологічних умов лісових масивів, в економічному відношенні може бути більш істотною, ніж вартість вилученої із лісового біоценозу деревини. (Чубатий, 1984)

ПРОЄКТ

Це підтверджують дослідження, проведені у водозборі р. Брустурянка, доцентом Інституту екологічної економіки і менеджменту О.В. Врублевською. За її висновком, водоохоронною функцією лісів у сучасному розумінні є їх вплив на величину ґрунтового стоку з водозбору (найчастіше збільшення його). Вона є результатом водорегулювальної функції, яка полягає в трансформації лісами всіх складових частин водного балансу території чи водозбору. У меженний, найбільш напружений щодо водопостачання і водовідведення період, ґрунтове живлення є єдиним джерелом збільшення доступної кількості водних ресурсів, тому додаткова вода як продукт лісу може бути використана для задоволення попиту на неї населення і суб'єктів господарювання. Високі значення капітальної оцінки, роблять суспільно ефективними витрати на заліснення вже лише завдяки цінності додаткового обсягу водних ресурсів. (Врублевська, 2007)

Стан рослинного світу

Рослинний світ є невід'ємною частиною біотичного різноманіття на планеті, однією зі складових частин природних багатств держави і разом з іншими його елементами має неперевершену значимість як природне явище на планеті. Флора нижчих і вищих видів рослин України нараховує близько 27 тис. видів, в тому числі судинних рослин – 5,1 тис., грибів, слизовиків – 15 тис., водоростей – 5 тис., лишайників – 1,2 тис., мохоподібних – 0,8 тис. видів. За спектром основних життєвих форм усі види судинних рослин поділяються на дерева, кущі, напівкущі, багаторічні трав'янисті рослини, дворічні та однорічні. Близько 250 видів судинних рослин офіційно визнані лікарськими в Україні. Під природною рослинністю в Україні зайнято близько 19 млн. га, її зменшення під впливом господарської діяльності людини та змін клімату набуває загрозливих масштабів. Збільшення техногенного тиску на природу призводить до руйнування окремих її ланок, внаслідок чого окремі види під впливом загроз зникають.

До третього видання Червоної книги України, виданого в 2009 році, входить 542 видів тваринного і 826 видів рослинного світу. Для кожного з видів вказані причини, що призводять до зменшення чисельності рідкісних видів. Лісогосподарські заходи у різних їх формах призводять до

ПРОЄКТ

зменшення чисельності 107 видів тваринного і 106 видів рослинного світу. Причини, зазначені в Червоній книзі і пов'язані з лісогосподарською діяльністю, вельми різноманітні, у зв'язку з відсутністю уніфікованого підходу до класифікації. Зокрема це такі категорії – суцільні рубки (до яких віднесемо: знищення гірських лісів, заміна природних лісів штучними, скорочення площ букових та грабових лісів, зменшення площ дібров, знищення старих ділянок лісу, скорочення площі старих лісів, знищення ділянок старого заплавного лісу, вирубування старих ділянок лісу, зменшення площ та омолодження лісів, зменшення площ стиглих деревостанів, скорочення площ старих листяних лісів), вибірккові рубки (куди віднесемо вирубування старих дерев, порушення природної структури лісу, заміна природної структури лісів, зміна природної структури та густоти деревного покриву лісу, знищення підліску, вирубування старих дуплистих дерев), та не визначені за типом, коли не зрозумілий вибіркковий чи суцільний характер рубок (лісозаготівля, вирубування лісів, санітарні рубки лісів, вирубування соснових лісів, інтенсивне лісокористування, вирубування лісів та чагарників, лісогосподарська діяльність, знищення лісів на прибережних ділянках, зміна біотопів (лісових), знищення гнізд під час рубок лісу, вирубування заплавних лісів, зростання об'ємів лісогосподарських робіт, зміни у породному складі лісів, вирубка байрачних лісів, інтенсивна експлуатація лісів).

Те саме ще в більшій мірі стосується світу грибів, для 42 видів яких (із 109 присутніх у Червоній книзі, включно з лишайниками) вказана причина зникнення – як правило, просто «вирубування лісів», без зазначення деталей.

Стан лісів і зелених насаджень

Ліси є одними найбільших екосистемам за ємкістю, біорізноманіттям, тривалістю розвитку, депонуванням вуглецю, масштабами біосферних функцій. На локальному рівні ліси є головним стабілізуючим елементом ландшафту, що запобігає деградації всіх його складових: рослинності, фауни, води, ґрунтів.

ПРОЄКТ

Загальна площа лісових ділянок, що належить до лісового фонду України, становить 10,4 млн га, в тому числі вкриті лісовою рослинністю 9,6 млн га.

Лісистість України становить 15,9%. Але, незважаючи на досить невелику лісистість території, Україна займає 9-те місце у Європі за площею лісів та 6-те місце за запасами деревини. Умови для лісовирощування в Україні укрій неоднорідні, тому ліси поширені територією держави нерівномірно (рисунк 2.2).

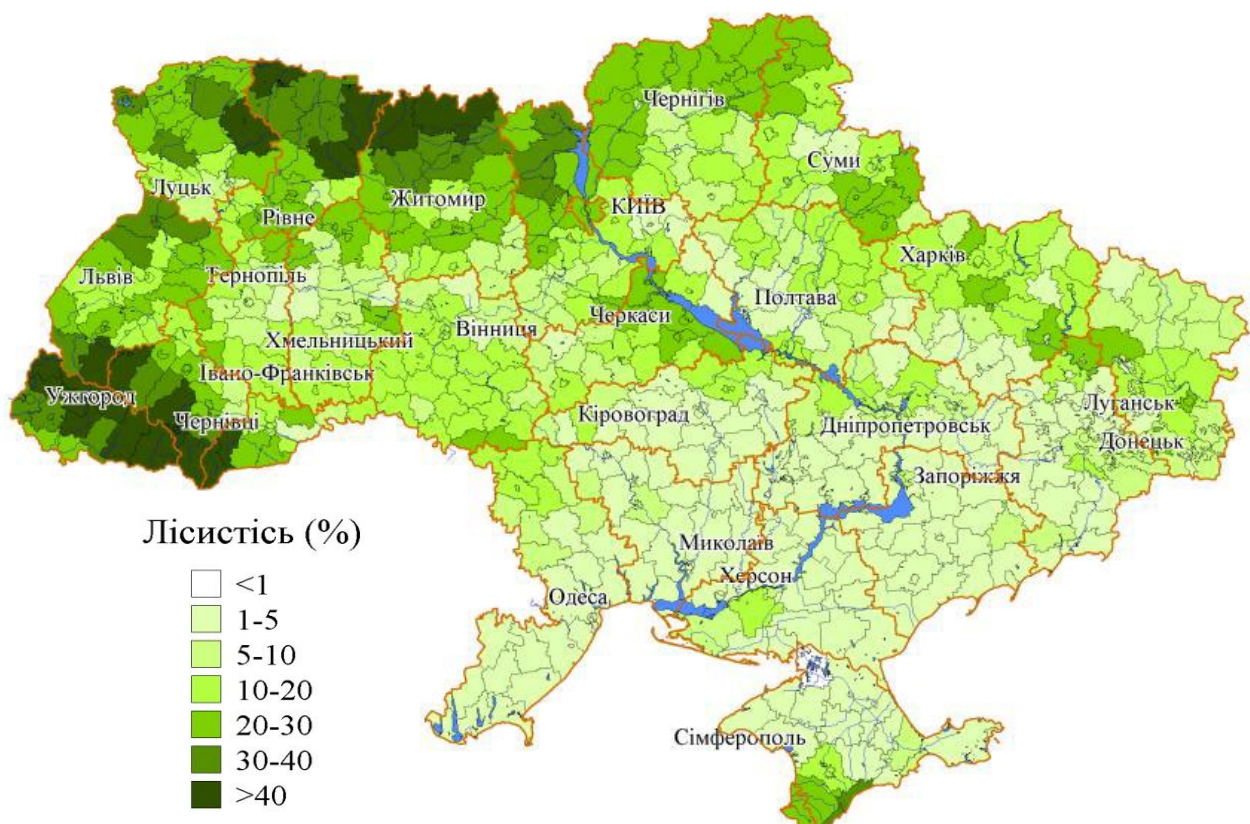

Рисунок 2.2 Розподіл лісів по території України

Лісистість у різних природних зонах має значні відмінності й не досягає оптимального рівня, за якого ліси найпозитивніше впливають на клімат, ґрунти, водні ресурси, протидіють ерозійним процесам, а також забезпечують одержання більшої кількості деревини.

У віковій структурі переважають середньовікові насадження, частка стиглих та перестиглих насаджень 18,7%. Середній вік лісів становить понад 60 років, відбувається поступове старіння лісів, що призводить до погіршення їх санітарного стану.

ПРОЄКТ

Ліси України сформовані понад 30 видами деревних порід, серед яких домінують сосна, дуб, бук, ялина, береза, вільха, ясен, граб, ялиця. Хвойні насадження займають 43% загальної площі, зокрема, сосна – 35%. Твердолистяні насадження становлять 43%, зокрема, дуб і бук – 37% (рисунок 2.3).

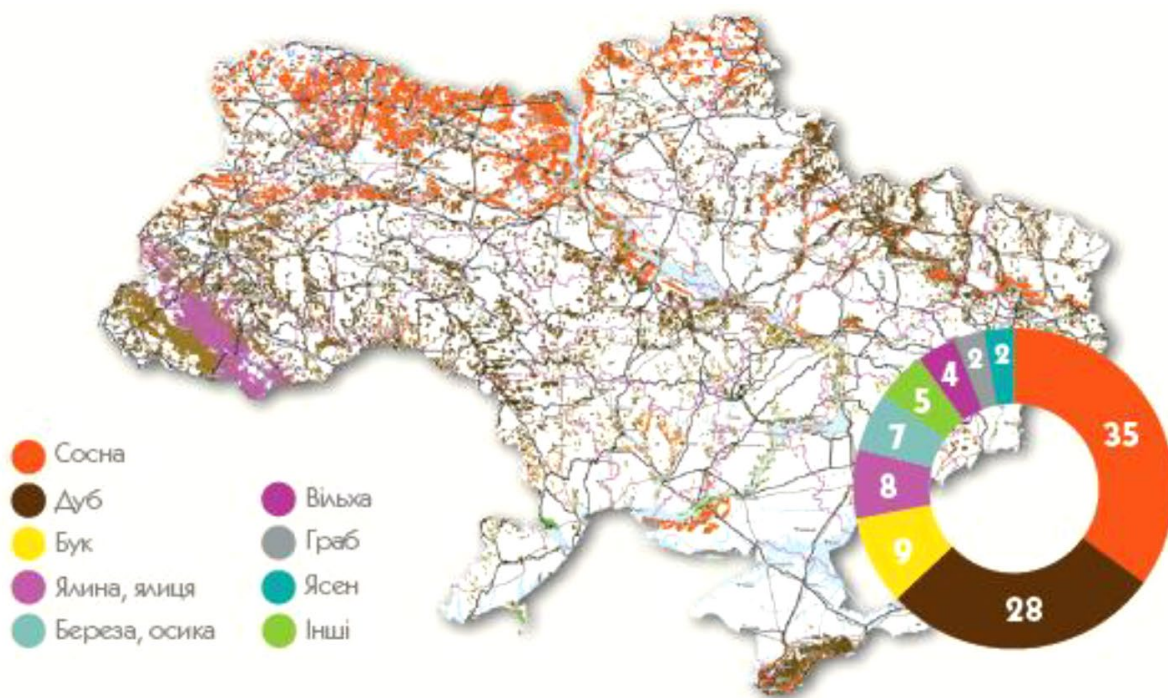

Рисунок 2.3 Розподіл площі лісів України за переважаючими породами

Переважає більшість лісів перебуває у державній власності. У процесі розмежування земель до комунальної власності можуть бути віднесені близько 1,3 млн га (13%) земельних ділянок лісгосподарського призначення, що знаходяться у постійному користуванні комунальних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування. Частка лісів приватної власності складає менше 0,1% загальної площі лісових земель. Близько 800 тис. га лісових земель державної власності не надані в користування та віднесені до земель запасу. В Україні історично сформована ситуація з закріпленням державних лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств). За відомчим підпорядкуванням, найбільша площа лісових земель (близько 73%) перебуває у користуванні

лісогосподарських підприємств, які координуються Держлісагенством (рисунок 2.4).

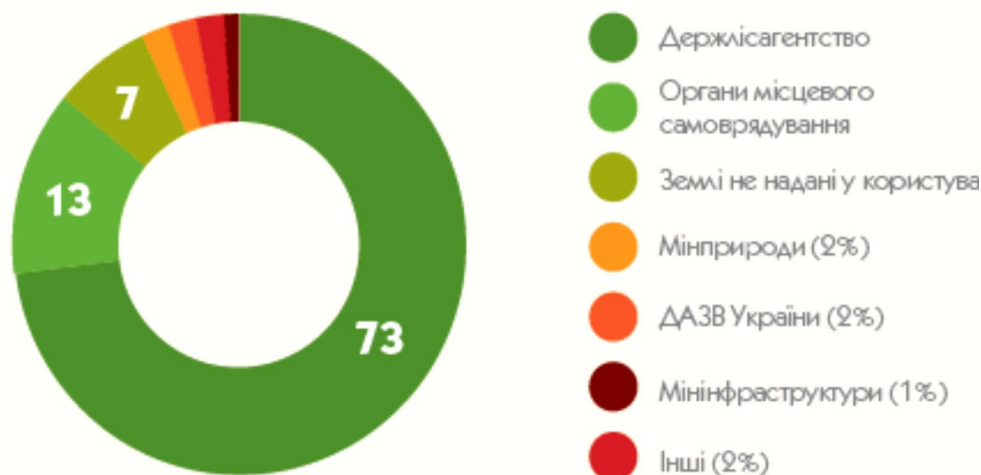

Рисунок 2.4 Розподіл загальної площі земель лісового фонду України за відомчою підпорядкованістю

У 2018 році площа суцільних зрубів становила 40,1 тисячі га. У 2019 році відтворено лісів на площі 42 тисячі га (створено нових лісів – 2,2 тисяч га). Не зважаючи на те, що обсяг робіт з відтворення лісів переважає площу суцільних зрубів і маємо стійку тенденцію до збільшення площі лісів в цілому по державі, у порівнянні з 2018 роком площа відтворення менша на 1,8 тис. га, що пов'язано із відсутністю державної підтримки на проведення робіт з лісорозведення та складною процедурою отримання земель на означені цілі.

Необхідно зазначити, що починаючи з 2017 року відмічається стійка тенденція до зменшення обсягів суцільних рубок лісу, що має безпосереднє відношення до зменшення обсягів лісовідтворення. Окрім того, необхідно зазначити стосовно стабільно високого рівня природного поновлення на зрубках (більше третини територій), що стало можливим після вчасно проведених заходів із сприяння природному поновленню. Це пояснюється прийнятим курсом на поетапний перехід від суцільних до поступових та вибіркових систем рубок, як це відбувається в європейських країнах.

Загалом обсяги відтворення лісів за останні п'ять років склали 201,5 тис. гектарів, що на 6% більше за площу суцільних зрубів (190,7 тис. га).

ПРОЄКТ

У лісах, що належать до сфери управління Держлісагенства знаходиться 3295 територій та об'єктів природно-заповідного фонду України площею 1327,8 тис. га, в т.ч.:

- 13 природоохоронних установ, серед яких: 6 природних заповідників площею 79649 га, 6 національних природних парків площею 70843 га і 1 господарство-парк площею 109 га;

- 1498 заказників площею понад 634,3 тис. га;

- 1164 пам'ятки природи площею 13,5 тис. га;

- 33 регіональних ландшафтних парки площею 177,4 тис. га;

- 525 заповідних урочищ площею 85 тис. га;

- 16 дендрологічних парків площею 0,4 тис. га;

- 47 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва площею 3,6 тис. га.

Із зазначених:

- 297 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 563,3 тис. га.

- 2998 територій та об'єктів місцевого значення площею 764,5 тис. га.

Окрім того, у 2019 році Указами Президента України включено до територій ПЗФ більше 48 тис. га лісів, зокрема у сфері управління Державного агентства лісових ресурсів України створено два нових національні природні парки «Бойківщина» та «Кремінські ліси» на загальній площі майже 20 тис. га.

За оперативними даними в 2019 році загальна площа всихання лісів по Держлісагентству становила 270 тис. га, що говорить про спад спалахів короїдного всихання внаслідок своєчасно проведених заходів з поліпшення санітарного стану лісів (санітарних рубок).

Площа насаджень, пошкоджених вітровалами та буреломами, склала 19,9 тис. га загальною масою 670 тис. куб. м, з яких розроблено 77% по площі та 86% по масі відповідно. Найгірші показники із розробки пошкоджених насаджень на підприємствах, які координуються

ПРОЄКТ

Дніпропетровським та Луганським обласними управліннями лісового та мисливського господарства, і становлять на рівні 30% по площі і 15% по масі відповідно до загального об'єму.

Заходи з поліпшення санітарного стану лісів проведені на площі понад 217 тис. га, масою майже 7,9 млн куб. м, що складають 74% по площі та 81% по масі відповідно.

У минулому році шкідники і хвороби лісу найбільше уражали штучно створені ліси на Півдні та Сході України, але останнім часом, в зв'язку зі сприятливими кліматичними умовами, розповсюдження шкідників і хвороб лісу охопило всю територію України.

Роботи із захисту лісів здійснює спеціалізована лісозахисна служба, яка організована на базі 7 державних спеціалізованих лісозахисних підприємств.

Пріоритетним напрямком діяльності лісозахисної служби є розробка та впровадження у практику біологічних засобів боротьби зі шкідниками лісу. Такі засоби не шкідливі для людини та довкілля і застосовуються в густонаселених районах України і в лісах, де використання хімічних засобів боротьби заборонено. Цим напрямком активно займається державне спеціалізоване лісозахисне підприємство «Харківлісозахист».

У лабораторії ДСЛП «Харківлісозахист» проводяться роботи по штучному вирощуванню мурахожука (*Thanasimus formicarius*) проти стовбурових шкідників. За 2019 рік проведено випуск біологічного матеріалу на площі 105 га.

Необхідно зазначити, що у 2019 році за результатами обстежень ДСЛП «Харківлісозахист» та лабораторії захисту лісу УкрНДІЛГА, у Марківському районі Луганської області виявлено небезпечний карантинний вид – смарагдова ясеневу вузькотілу златку (*Agrilus planipennis*), яка є агресивним стовбуровим шкідником та заселяє дерева ясеня пенсільванського (*Fraxinus pennsylvanica*) без видимих ознак ослаблення, що прискорює їхній відпад.

Інвазійні чужорідні види рослин у флорі України

Інвазійними (інвазивними) видами називають види за межами своїх природних ареалів (алохтонні види) із значною здатністю до експансії, які розповсюджуються природним шляхом або за допомогою людини й становлять істотну загрозу для флори й фауни певних екосистем, конкуруючи з місцевими (автохтонними) видами за екологічні ніші, а також спричиняючи їх загибель.

Види - вселенці зустрічаються в усіх таксономічних групах живих організмів, включаючи тварин, рослин, грибів та мікроорганізмів і можуть впливати на всі типи екосистем. Активному занесенню, натуралізації та поширенню чужорідних рослин нерідко сприяє діяльність людини, у результаті чого адвентивна фракція флори України, яка налічує понад 900 видів, постійно доповнюється новими видами. Найбільша кількість адвентивних рослин-кенофітів (у процентному співвідношенні) нараховується в рівнинних лісових районах. Наймасовіше поширення адвентивних видів, які знаходяться у стані експансії, спостерігається в степових і південно-лісостепових районах. Яскравими прикладами цього є активне вторгнення в агроценози, природні та напівприродні угруповання таких адвентивних рослин, як амброзія полинолиста *Ambrosia artemisiifolia* L., борщівник Сосновського (*Heracleum sosnowskyi* Manden.), ваточний сирійський *Asclepias syriaca* L., розрив-трава залозиста (*Impatiens glandulifera* Royle), дівочий виноград п'ятилисточковий (*Parthenocissus quinquefolia* L.) Planch., нетреба альбінська (*Xanthium albinum* H. Scholz), золотушник канадський (*Solidago canadensis* L.), видів роду *Cuscuta* L. та багатьох інших, які, окрім негативного впливу на антропогенні та природні екотопи, інколи також становлять загрозу для здоров'я людини. В лісових біогеоценозах, екотонах на межі ліс-поле спостерігається вторгнення в деревостани і експансія таких адвентів, як клен ясенелистий (американський) (*Acer negundo* L.), дуб червоний (*Quercus rubra* L.), робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia* L.), маслинка вузьколиста (*Elaeagnus angustifolia* L.) та ін...

В Україні відомо 600-800 чужинних, або адвентивних рослин, з них близько 100 видів рослин оцінюються вченими та карантинними службами як інвазійні або такі, що мають високу інвазійну спроможність, а біля 50 видів є небезпечними інвазійними. Інвазійні чужорідні види є одним з головних негативних факторів, що призводять до зменшення або

ПРОЄКТ

зникнення багатьох місцевих видів дикої флори та фауни, наносять збитки сільській та іншим сферам економіки України.

Вітчизняними науковцями вивчено видовий склад, таксономічна та типологічна структура видів-вселенців у межах України та її адміністративних утворень. Досліджено характеристики цього компонента флори в головних типах її антропогенної трансформації: урбанofлорах, техногенних екотопах, що не мають природних аналогів, агросфері, а також в природно-заповідному фонді. Визначено, що для успішного контролю інвазійних видів рослин важливими є три складові фактори: 1) наявність нормативно-правової бази, яка б регламентувала поводження з інвазійними видами з чітко прописаними відповідальними сторонами; 2) національна концепція, де впроваджені основні засади контролю та довгострокової державної політики; 3) необхідні ресурси (фінансові, трудові, інтелектуальні).

В результаті багаторічної роботи створеною Мінприроди робочою групою науковців розроблено Національну стратегію щодо поводження з видами - вселенцями, інвазійними чужорідними видами (ІЧВ) флори і фауни в Україні на період до 2030 року. Вона стане книгою правил поводження з видами – вселенцями, інвазійними чужорідними видами флори і фауни в Україні. Стратегія встановить правові механізми щодо поводження з ІЧВ, зокрема буде схвалено нормативно- правові акти, методичні рекомендації, а також внесено відповідні зміни до чинних нормативно-правових актів стосовно сільського, рибного, лісового, мисливського, житлово-комунального господарств, транспортної інфраструктури, природно- заповідного фонду, ветеринарної медицини, карантину та захисту рослин, санітарного та епідемічного благополуччя населення, митної справи.

Стратегією передбачено розроблення та затвердження Національного плану заходів з реалізації Стратегії, в якому будуть визначені конкретні організаційно- технічні, регуляторні заходи, відповідальні виконавці та строки їх здійснення. Також Стратегія визначає необхідність розроблення і затвердження відповідних планів заходів на місцевому рівні.

Стан тваринного світу

На сьогодні фауна України налічує понад 45 тис. видів, у тому числі:

ПРОЄКТ

понад 35 тис. комах, майже 3,5 тис. інших членистоногих, 1800 найпростіших, 1600 круглих червів, 1280 плоских червів та 440 кільчастих, понад 270 видів і підвидів риб та круглоротих, 22 види земноводних, близько 25 видів плазунів, понад 430 видів птахів, близько 120 видів ссавців.

1409 видів тварин, що поширені в Україні, мають оцінку у міжнародному списку IUCN, з них 187 (13.3%) у цьому списку мають категорії «під загрозою зникнення» (VU, EN, CR). До Червоної книги України (2009) занесено 543 види фауни. З них 45 видів безхребетних тварин та 61 вид хребетних тварин вважаються зникаючими (0,2% від загальної кількості видів), 6 видів тварин зникли з території України (0,01%). Серед охоронюваних видів 24 види безхребетних та 17 видів хребетних вважаються ендеміками України та таких регіонів, як Карпати (0,1%).

Серед видів з негативною динамікою чисельності – всі осетрові риби, камбала калкан, морська свиня, зубр, лось.

До Червоної книги України включена низка видів з Додатку I CMS (3 види ссавців, 184 види птахів, 1 вид риб). На різних стадіях розроблення перебувають національні плани дій зі збереження мігруючих видів тварин. До третього видання Червоної книги України, виданого в 2009 році, входить 543 видів тваринного світу. Для кожного з видів вказано причини, що призводять до зменшення чисельності рідкісних видів. Лісогосподарські заходи в різних формах призводять до зменшення чисельності 107 видів тваринного світу. Причини, зазначені в Червоній книзі і пов'язані з лісогосподарською діяльністю, вельми різноманітні, у зв'язку з відсутністю уніфікованого підходу до класифікації. Зокрема це такі категорії – суцільні рубки (до яких віднесемо: знищення гірських лісів, заміна природних лісів штучними, скорочення площ букових та грабових лісів, зменшення площ дібров, знищення старих ділянок лісу, скорочення площі старих лісів, знищення ділянок старого заплавного лісу, вирубування старих ділянок лісу, зменшення площ та омолодження лісів, зменшення площ стиглих деревостанів, скорочення площ старих листяних лісів), вибіркові рубки (куди віднесемо вирубування старих дерев, порушення природної структури лісу, заміна природної структури лісів, зміна природної структури та густоти деревного покриву лісу, знищення підліску, вирубування старих дуплистих дерев), та не визначені за типом, коли не

ПРОЄКТ

зрозумілий вибірковий чи суцільний характер рубок (лісозаготівля, вирубування лісів, санітарні рубки лісів, вирубування соснових лісів, інтенсивне лісокористування, вирубування лісів та чагарників, лісогосподарська діяльність, знищення лісів на прибережних ділянках, зміна біотопів (лісових), знищення гнізд під час рубок лісу, вирубування заплавних лісів, зростання об'ємів лісогосподарських робіт, зміни у породному складі лісів, вирубка байрачних лісів, інтенсивна експлуатація лісів).

Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

До складу територій та об'єктів природно-заповідного фонду України (далі – ПЗФ) станом на 01.01.2019 входило 5 біосферних заповідників, 19 природних заповідників, 49 національних природних парків, 3258 заказників, 3492 пам'ятки природи, 83 регіональних ландшафтних парки, 815 заповідних урочища; низка штучних об'єктів (ботанічні сади, зоологічні парки, дендропарки та парки пам'ятки садово-паркового мистецтва) – 675. Усього 8396 територій та об'єктів загальною площею 4,324 млн. га в межах території України (фактична площа 3,992 млн.га) та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,61%.

Частка площ територій та об'єктів окремих категорій ПЗФ у 2018 р. складала: природних заповідників – 4,78 %, біосферних заповідників – 11,08 %, національних природних парків – 30,33 %, заказників – 32,22 %, пам'яток природи 0,69 %, регіональних ландшафтних парків – 18,19 %, заповідних урочищ – 2,30 %, ботанічних садів 0,05 %, зоологічних парків – 0,01 %, дендрологічних парків 0,04 %, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва 0,31 %.

Станом на 01.01.2019 в Україні було 663 території і об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення: 19 природних та 5 біосферних заповідників, 49 національних природних парків, 320 заказників, 136 пам'яток природи, 18 ботанічних садів, 7 зоологічних парків, 20 дендрологічних парків, 89 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Їх загальна фактична площа становить 2477103,75 га (в межах території України) або 57,28 % від усієї

ПРОЄКТ

фактичної площі ПЗФ і 4,1 % від площі України.

Кількість територій і об'єктів ПЗФ місцевого значення становила 7733 одиниць, площею 1847167,29 га.

Відповідно до Рамсарської конвенції, стороною якої є Україна, під водно- болотними угіддями розуміють райони маршів, боліт, драговин, торфовищ або водойм – природних або штучних, постійних або тимчасових, стоячих або проточних, прісних, солонкуватих або солоних, включаючи морські акваторії, глибина яких не перевищує шість метрів.

Перелік водно-болотних угідь міжнародного значення включає 2252 водно- болотних угіддя загальною площею 215 млн. га. Серед них на території України є 39 водно-болотних угідь міжнародного значення загальною площею 717,85545 тис. га

Мережу біосферних резерватів ЮНЕСКО в Україні організовано з метою охорони, раціонального використання та відновлення природних основ життя і здоров'я людини, збереження біотичного і ландшафтного різноманіття з урахуванням положень Севільської стратегії для біосферних резерватів ЮНЕСКО та Положення про Всесвітню мережу біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Спільним наказом Мінприроди та НАН України від 04.07.2018 № 303/243 затверджено План заходів щодо впровадження в Україні Лімського плану дій для програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та її Всесвітньої мережі біосферних резерватів на період до 2025 року.

Формування Смарагдової мережі є сучасним прогресивним та дієвим інструментом охорони довкілля у Європі. Смарагдова мережа (Emerald Network) це новітня система природоохоронних територій та їх менеджмент, які мають особливу цінність для збереження природних видів флори, фауни та типів оселищ (Areas of Special Conservation Interest, ASCI). Станом на 2018 рік в межах України до складу Смарагдової мережі входить 271 територія.

Структура та стан земель

Земельні ресурси України обмежені і можуть використовуватися для різних видів діяльності, включаючи сільське та лісове господарство, збереження біорізноманіття та розвиток міст.

З кожним видом діяльності пов'язано те чи інше поєднання вигод і

ПРОЄКТ

витрат для власників землі, місцевого населення і суспільства в цілому. Зміни в землекористуванні, що призводять до збільшення економічної віддачі (*наприклад, інтенсифікація сільського господарства або розростання міст*), часто призводять до втрати корисних функцій земель які не мають ринкової ціни, таких як потенціал поглинання парникових газів або культурна цінність традиційних ландшафтів.

Характер землекористування є однією з основних рушійних сил зміни стану навколишнього середовища. Його вплив на ландшафти є важливим фактором поширення і функціонування екосистем і, як наслідок, забезпечення екосистемних послуг. Існують важливі зв'язки між характером землекористування та ґрунтово- рослинним покривом, з одного боку, і пріоритетними екологічними проблемами - з іншого. При цьому, наші потреби в продовольстві, продуктах лісу і поновлюваних джерелах енергії конкурують між собою за використання земельних ресурсів. Характер ландшафтів в значній мірі обумовлений рішеннями, які ми приймаємо, вибираючи між різними видами землекористування.

Тому розумне управління земельними ресурсами та землекористуванням передбачає пошук компромісних рішень.

В Україні розрізняють землі по категоріях і угіддях. Земельні угіддя це землі, які систематично використовуються або придатні до використання для конкретних господарських цілей і відрізняються за природно-історичними ознаками. Розрізняють сільськогосподарські угіддя (*рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження та перелоги*), несільськогосподарські угіддя (*господарські шляхи і прогони, ползахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель інших категорій, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо*), мисливські угіддя, водно-болотні угіддя.

Розподіл земель по угіддях здійснюється відповідно до їх фактичного стану і використання (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 Розподіл земель в Україні по земельних угіддях станом на 2018 рік*

Вид угідь	Площа земель		+,- до 2016 р., тис. га
	тис. га	%	

ПРОЄКТ

Сільськогосподарські землі, у т.ч.:	41 913,4	69,5	-161,8
<i>Сільськогосподарські угіддя, з них:</i>	41329,0	68,5	-160,3
рілля	32697,2	54,2	+153,0
перелоги	190,5	0,3	-38,8
багаторічні насадження (сади)	863,0	1,4	-31,8
сіножаті	2294,4	3,8	-105,0
пасовища	5282,6	8,8	-138,9
<i>Під господарськими будівлями та дворами</i>	584,4	1,0	-1,5
<i>Під господарськими шляхами та прогонами*</i>	715,1	1,2	+38,6
Ліси та інші лісовкриті площі	10685,6	17,7	+10,7
Землі забудови	2511,6	4,1	253,4
Під водою та заболочені землі	3397,8	5,6	-116,5
Інші землі	1131,3	1,9	-52,8
Загальна площа	60354,9	100,0	-

* За даними Держгеокадастру України

У складі земельних угідь України станом на 01.01.2019 р. сільськогосподарські землі становлять 41,9 млн. га (69,5%) загальної площі земель; ліси та інші лісовкриті площі – 10,7 млн га (17,7%); забудовані землі – 2,5 млн га (4,1%); під водою та відкриті заболочені землі – 3,4 млн га (5,6 %); відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (кам'янисті місця, піски, яри) та сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом – 0,6 млн га (1,1%). Отже, відбулося зменшення площі сільськогосподарських земель на 161,8 тис. га та збільшення земель під лісами на 10,7 тис. га, що є позитивним з екологічної точки зору.

Найбільш цінні землі в Україні – це землі природно-заповідного фонду та сільськогосподарські угіддя із особливо цінними ґрунтами, які займають досить велику частку загальної площі країни. Наша держава має один із найвищих у світі показників забезпеченості сільськогосподарськими угіддями і ріллею на душу населення. Так, найбільшу питому вагу мають орні землі займають 54,2 % , багаторічні насадження – 1,4, сіножаті – 3,8 і пасовища – 8,8%. Такий розподіл земельних угідь характеризує високу розораність і сільськогосподарську освоєність території України. Крім того, широка урбанізація землекористування вимагає обмеження розширення міської забудови та відчуження природних територій для будівництва інфраструктури (наприклад, транспортної), оскільки ці процеси можуть викликати скорочення біорізноманіття та знижувати здатність екосистем

ПРОЄКТ

виконувати корисні функції. Низька щільність розселення часто формує більш ресурсномісткий спосіб життя внаслідок збільшення використання транспорту і побутового енергоспоживання, що також може несприятливо впливати на стан екосистем.

Отже, в Україні склався надзвичайно високий рівень освоєння життєвого простору: до господарського використання залучено біля 65 % її території, де тільки 21,3 млн. га (35,3 %) – екологічностабілізуючих угідь. В цілому, забудовані території продовжували розширюватися за рахунок всіх інших категорій земель, за винятком лісів і акваторій водних об'єктів.

Хоча деяке збільшення площі лісових земель є позитивним явищем, скорочення площі природних і напівприродних середовищ існування, включаючи лукопасовищні угіддя, пустирі і торф'яні болота, які характеризуються високим вмістом органічної речовини в ґрунтах, є серйозною причиною для занепокоєння. Задоволення наших потреб в земельних ресурсах і забезпечення екосистемних послуг само по собі є складною «територіальною головоломкою», але справжньою проблемою є забезпечення балансу між забезпечуваними і не менш важливими, але менш помітними регулюючими і культурними послугами, які їх підтримують. Зміни в характері землекористування, обумовлені споживчим попитом і вибором політичних пріоритетів, можуть впливати, зокрема, на зв'язування вуглецю в ґрунтах та викиди парникових газів. Крім того, вони можуть впливати на охорону біорізноманіття та різні аспекти управління водними ресурсами, включаючи ефекти посух і повеней, а також якість води. Вирішення вказаних проблем можливе при умові реалізації інтегрованого управління землекористуванням.

Урбанізація і розширення транспортної інфраструктури ведуть до фрагментації місць проживання, що підвищує ризики зникнення місцевих популяцій тварин і рослин, утруднюючи їх міграцію і поширення.

Ці зміни ґрунтово-рослинного покриву впливають на екосистемні послуги. Велике значення в цьому контексті мають характеристики ґрунтів, що впливають на кругообіг води, біогенних елементів і вуглецю. Органічна речовина, що міститься в ґрунтах, є істотним наземним стоком вуглецю і, як наслідок, грає важливу роль в пом'якшенні зміни клімату. Найбільшим вмістом органічної речовини характеризуються торфові ґрунти, за якими слідує ґрунту лугопастбищних і лісових угідь в умовах екстенсивного

ПРОЄКТ

господарювання. Зміна режиму землекористування на таких територіях призводить до вивільнення вуглецю, пов'язаного в ґрунтах. Крім того, втрата таких місць існування веде до зменшення здатності територій утримувати воду, наслідком чого є підвищення ризиків повеней і ерозії, а також зниження привабливості територій з точки зору відпочинку на відкритому повітрі.

Тому ґрунти та їх стан є основним і найбільш потужним в територіальній площині компонент навколишнього середовища. Ґрунт є одним із головних чинників забезпечення продовольчої безпеки держави і розглядається не лише як поверхня суші, а й як основа життя. У сільському господарстві продуктивність виробництва значною мірою, залежить від стану ґрунтового покриву.

Інформація про стан родючості ґрунтів України формується шляхом моніторингу ґрунтів, головною складовою якого на сьогодні є обстеження сільськогосподарських угідь, яке проводить уповноважена Мінагрополітики державна установа «Інститут охорони ґрунтів України» (ДУ «Держґрунтохорона»), Обстеження проводяться циклічно кожні 5 років. Відповідні зміни якісного стану ґрунтів фіксуються не щорічно, а по п'ятирічках (турах).

Так у 2015 році завершено 10 тур (2011-2015 рр.) обстеження сільськогосподарських угідь. За вказаний період було проведено обстеження сільськогосподарських угідь у 1930 господарствах різних форм власності на загальній площі 19,8 млн. гектарів. На обстежених площах, відібрано 1,9 млн. шт. ґрунтових зразків та проведено 9,6 млн. складних лабораторних досліджень (аналізів) ґрунту з визначення в них вмісту 20-ти видів агрохімічних показників, у тому числі забруднювачів (важких металів, радіонуклідів та залишків пестицидів). За даними обстеження ґрунтів у X турі більше 19 % їх є кислими, 57,3 % - близькими до нейтральних та нейтральних, 23,6 % - лужними. Висока питома вага кислих ґрунтів характерна для зони Полісся (45,6 %), найменша - у зоні Степу (1,8 %).

На інтенсивність процесів підкислення ґрунтів впливає ряд факторів. Насамперед відсутність заходів з хімічної меліорації. Так, у 2015 році було

провапновано лише 2,4 % від загальної площі кислих ґрунтів із щорічно мінімально необхідних 20 %. Крім цього, в останні роки суттєво зменшилося внесення органічних добрив, які є вагомим джерелом

ПРОЄКТ

повернення в ґрунт кальцію. Спостерігається тенденція застосування в основному азотних мінеральних добрив, які є фізіологічно кислими і змінюють реакцію ґрунтового середовища в сторону підкислення. Також необхідно зазначити вкрай незадовільний рівень гіпсування засолених ґрунтів. Так, в 2015 році внесення в ґрунт гіпсу для усунення надлишкової лужності здійснено лише на 7,1 тис га, що вкрай недостатньо для поліпшення фізико-хімічних та біологічних властивостей ґрунту.

Середньозважений вміст гумусу в ґрунтах України дещо стабілізувався і становить 3,16 %, що на 0,02 % більше ніж у IX турі (2006-2010 рр.). При цьому 61,9% обстежених ґрунтів України характеризуються середнім та підвищеним вмістом гумусу, 15,4 % - дуже низьким та низьким, і лише 22,8 % обстежених площ з високим та дуже високим вмістом гумусу. Найменший вміст гумусу у зоні Полісся (2,33 %), у Лісостеповій зоні - 3,21% та Степовій зоні - 3,45 %.

Найважливішим ресурсом для забезпечення відтворення гумусу ґрунтів залишаються органічні добрива, обсяги внесення яких незначні у 2015 році і складали 0,5 т/га посівної площі.

Втім, спостерігається позитивна динаміка збільшення обсягів заорювання рослинних рештків (соломи, сидератів тощо). Так, у 2015 році в ґрунти внесено 17,5 млн т соломи (що у 1,5 раза більше ніж у 2010 році). Крім того, поповнення запасів органічної речовини в ґрунті здійснювалось також за рахунок вирощування зеленої маси із наступним заорюванням, Загалом у перерахунку на удобрювану площу внесено соломи 4 т/га та сидератів - 11,6 тонни на гектар.

Результати аналізування даних вмісту гумусу у ґрунтах України за 2011-2017 роки свідчать, що баланс його в ґрунтах залишається дефіцитним. Так, у 2011 році баланс гумусу склав 0,37 т/га, у 2012 - 0,36 т/га, 2013 - 0,13 т/га, 2014 - 0,20 т/га, 2015 - 0,30 т/га, 2016 - 0,16 т/га, 2017 - 0,25 т/га. Як бачимо, кращих показників отримано балансу гумусу отримано у 2013 та 2016 роках, що спричинено надходження до ґрунту більшої кількості органічної речовини.

Використання та охорона земель є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері природокористування, екологічної безпеки і охорони навколишнього природного середовища та є невід'ємною умовою збалансованого економічного й соціального розвитку.

ПРОЄКТ

Надмірна розораність земель (54 % від земельного фонду України), у тому числі на схилах, призводить до порушення екологічно збалансованого співвідношення сільськогосподарських угідь, лісів та водойм, що негативно впливає на стійкість агроландшафтів і зумовлює значне техногенне навантаження на екосферу.

Понад 1 млн га деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель підлягають консервації (368,5 тис. га - деградовані, 463,3 тис. га - малопродуктивні і 34,0 тис. га - техногенно забруднені землі), 143,7 тис. га порушених земель потребують рекультивації, 294,6 тис. га малопродуктивних угідь - поліпшення. Необхідно здійснити будівництво (реконструкцію) орієнтовно 460 протиерозійних гідротехнічних споруд, зокрема, 125 водоскидних споруд, 137 протиерозійних ставків, 198 споруд терасування схилів. Крім того, необхідно захистити землі, зокрема сільськогосподарського призначення, від ерозійних та інших несприятливих природних процесів на загальній площі 8,5 тис. гектарів.

Стан надр

Розвіданість прогнозних ресурсів підземних вод в Україні становить 26%. Найвищим рівнем розвіданості прогнозних ресурсів підземних вод характеризуються центральні і південні регіони України (табл. 7.2). В Україні силами геологів створена потужна мінерально-сировинна база (МСБ). В надрах України виявлено понад 20 000 родовищ і рудопроявів з 95 видів корисних копалин, з яких близько 8 000 родовищ мають промислове значення і обліковуються Державним балансом запасів. Близько 3 000 родовищ освоєно промисловістю та на їх базі функціонують понад 2 000 гірничовидобувних підприємств. За обсягом розвіданих запасів вугілля, залізних, марганцевих і титано-цирконієвих руд, а також графіту, каоліну, калійних солей, сірки, вогнетривких глин, облицювального каменю Україна належить до провідних країн світу. Зокрема, запаси вугілля відносно світових становлять 7,5 %, залізних руд - 15%, марганцевих - 42,8%.

Сьогодні темпи та обсяги відтворення власної мінерально-сировинної бази не відповідають потребам країни, оскільки через складний стан економіки держави значно скорочені обсяги геолого-зйомочних, пошукових і розвідувальних робіт.

ПРОЄКТ

Аналіз стану МСБ та прогнозні оцінки вказують, що у недалекому майбутньому ситуація може ще більше ускладнитися. Якщо вже сьогодні не вжити дієвих заходів, то нестача окремих видів власної сировини прогресуватиме, внаслідок чого значно знизиться рівень національної безпеки. Крім традиційного імпорту нафти, газу, деяких кольорових та рідкісних металів, коксівного вугілля, магнезиту, плавикового й польового шпату Україна сьогодні вже ввозить сірку, яку до 1992 року експортувала в обсягах 1,5-2,9 млн. тонн щорічно. Може виникнути також потреба імпорту високоякісних флюсових вапняків та вапняків для цукрового й содового виробництва.

В той же час мінерально-сировинний комплекс України, створений на основі МСБ, є основою ефективного функціонування і розвитку видобувних та переробних галузей національної економіки. З огляду на це, основним стратегічним спрямуванням підприємств геологічної галузі сьогодні є формування гармонійної, всебічно розвиненої МСБ України, подолання гіпертрофії одних та розвиток і вдосконалення інших її складників.

На даний час в Україні у значних обсягах видобуваються кам'яне вугілля, товарні залізні та марганцеві руди, уран, титан, цирконій, каолін, бром, нерудна металургійна сировина (кварцити, флюсові вапняки і доломіти), хімічна сировина (кам'яна сіль), облицювальний камінь (граніт, габро, лабрадорити тощо), скляний пісок тощо. Із надр держави вилучається вуглеводнева сировина, торф, цементна сировина, тугоплавкі та вогнетривкі глини, сировина для виробництва будматеріалів, йод, бром, різноманітні мінеральні води, дорогоцінне та коштовне каміння, п'єзокварц тощо. У відносно незначних обсягах видобуваються нікелеві руди, скандій, гафній, бурштин, цеоліти тощо. З різним рівнем детальності досліджені родовища нетрадиційних для України корисних копалин хрому, свинцю, цинку, міді, молібдену, берилію, літію, танталу, ніобію, рідкісних земель, плавикового шпату, апатиту, горючих сланців, бішофіту тощо.

Із надр вилучаються підземні води господарсько-питного призначення, за рахунок яких вирішується проблема водопостачання більшості крупних населених

пунктів України, а також мінеральні води і лікувальні грязі, які є основою для розвитку оздоровчих курортних закладів нашої держави.

Актуальним є пріоритетний розвиток нових енергетичних технологій,

ПРОЄКТ

які базуються на значних запасах в Україні кам'яного і бурого вугілля, багатих органікою сланців, торфу тощо та використанні нетрадиційних і альтернативних джерел енергії, за умов диверсифікації джерел імпортованої частини паливно-енергетичних ресурсів, недостатньої для задоволення решти її власних потреб.

Загальні прогнозні ресурси підземних вод в Україні складають 61689,2 тис. м³/добу, з яких 57499.9 тис. м³/добу з мінералізацією до 1,5 г/дм³. Забезпеченість прогнозними ресурсами питних підземних вод населення України по регіонах знаходиться в межах 0,3 - 5,5 тис. м³/добу, а в середньому - 1,3 тис. м³/добу на одну особу. Розподілені прогнозні ресурси підземних вод по регіонах нерівномірно, що зумовлено відмінністю геолого-структурних і фізико-географічних умов різних регіонів України. Переважаюча частина прогнозних ресурсів зосереджена у північних та західних областях України, ресурси південного регіону обмежені.

В останні роки загальний видобуток підземних питних і технічних вод постійно регресує і змінився від 8395,182 тис. м³/добу у 2001 році до 2676,188 тис. м³/добу у 2018 році (на 68,1%). У той же період видобуток з балансових експлуатаційних запасів підземних вод зменшився від 3513,626 тис. м³/добу до 1472,358 тис. м³/добу (на 58,1%).

Динаміка загального видобутку та видобутку з балансових експлуатаційних запасів підземних питних і технічних вод по Україні за період 2001-2018 рр. наведена на рисунку 2.5.

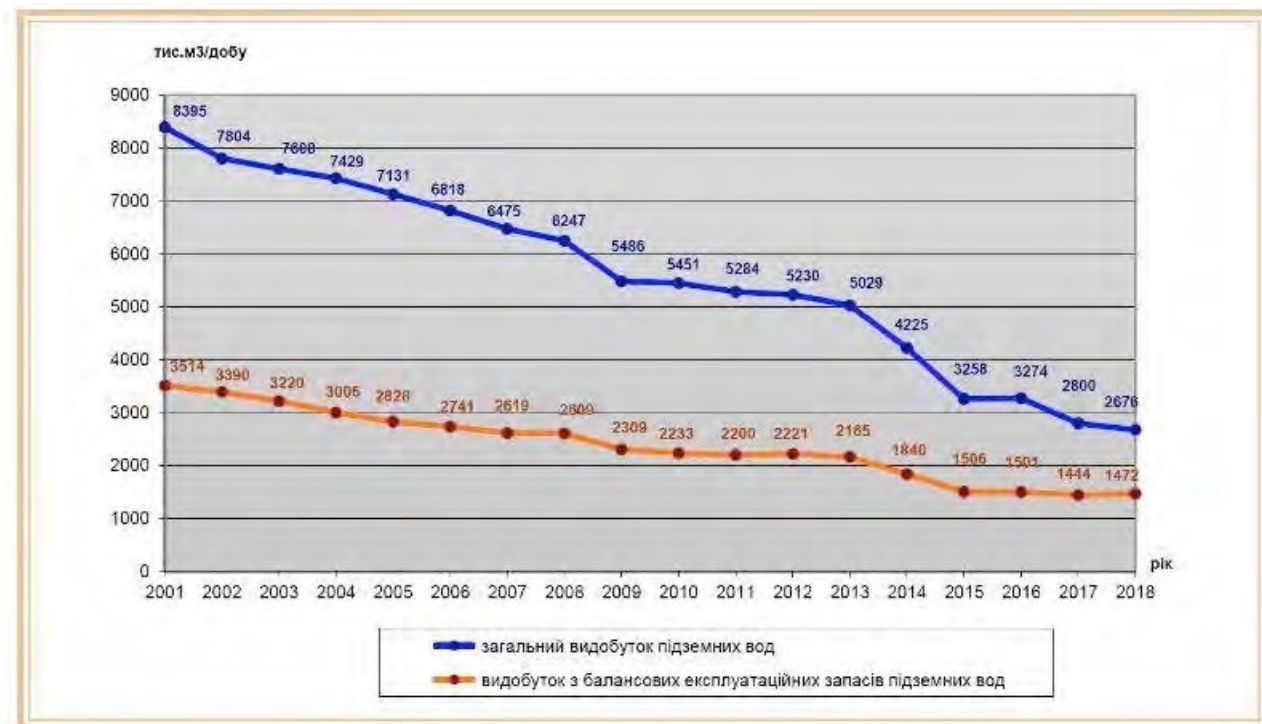

Рисунок 2.5 Динаміка видобутку підземних вод в Україні впродовж 2001 - 2018 років

Тенденція до постійного скорочення видобутку підземних вод зумовлена зменшенням споживання підземних питних і технічних вод у зв'язку зі скороченням промислового виробництва та долі використання підземних вод у загальному балансі водокористування в Україні, а також проведенням ООС у межах Донецької і Луганської областей та анексією АР Крим.

Головними чинниками забруднення ґрунтових вод на більшій частині території України є комунальні стоки, стоки тваринницьких комплексів, мінеральні добрива, продукти сільгоспхімії, свинець, марганець, нафтопродукти. Забруднення міжпластових підземних вод носить локальний характер, залежить від техногенного навантаження на геологічне середовище та захищеності підземних вод. Ділянки забруднення міжпластових підземних вод знаходяться, переважно, у зоні впливу поверхневого комплексу утилізації дренажних вод гірничовидобувних робіт, невпорядкованих складів зберігання промислових відходів, мінеральних добрив та отрутохімікатів, тваринницьких комплексів, нафтопереробних заводів та інших локальних об'єктів, що впливають на стан підземних вод.

Внаслідок концентрації місць захоронення відходів, обумовленої, в

ПРОЄКТ

свою чергу, концентрацією промисловості та населення, спостерігається осередковий розвиток промислового забруднення підземних вод (промислова зона Донбасу, Західного Донбасу та Кривбасу - Луганська, Донецька, Дніпропетровська та Запорізька області). Використання мінеральних і органічних добрив при освоєнні сільськогосподарських угідь у південних областях України також призводить до погіршення якості підземних вод.

На території України станом на 01.01.2019 р. кількість облікованих площинних осередків забруднення підземних вод становила 196, локальних - 262. Підземні води в зоні впливу основних осередків були забруднені хлоридами, сульфатами, нітратами, аміаком, роданідами, фенолами, нафтопродуктами, марганцем, свинцем, стронцієм у кількостях, що в окремих випадках у декілька разів перевищували норми гранично допустимої концентрації (далі - ГДК). У межах локальних осередків підземні води в четвертинних, неогенових, палеогенових, верхньокрейдових відкладах та в тріщинуватій зоні кристалічних порід докембрію по одиночних свердловинах мали підвищений вміст нітратів, амонію, заліза тощо.

На екологічно-навантаженій території Донбасу, Західного Донбасу та Кривбасу внаслідок впливу гірничих виробок діючих та закритих шахт відбувалось підвищення рівнів підземних вод, зменшувались водоприпливи, активізувались процеси осідання земної поверхні, поширювались процеси підтоплення на полях раніше затоплених вугільних шахт, що відпрацьовували верхні горизонти і мали гідравлічний зв'язок із закритими шахтами.

Господарська діяльність людини (шахти, кар'єри, водозабори, витoki з комунікаційних мереж) безпосередньо впливає на виникнення, розвиток та прискорення **карстових процесів**, про що свідчать прояви активізації в районах розвитку природно-техногенного карсту.

Особливого розвитку процес набув у районах проведення гірничих робіт, перш за все, видобутку солей на території Солотвинського (Закарпатська область), Калуш-Голинського (Івано-Франківська область), Стебницького (Львівська область), Ново-Карфагенського (Донецька область) родовищ, та сірки - Немирівського, Язівського, Роздольського (Львівська область), Тлумачівського родовищ (Івано-Франківська область).

ПРОЄКТ

Активність процесу в останні роки проявляється у Донецькій, Львівській, Івано-Франківській областях. Деформації, що виникають у зв'язку з господарським освоєнням закарстованих територій (провали, воронки, осідання), супроводжуються руйнуванням будівель і споруд, розривами підземних комунікаційних мереж, ускладненням експлуатації гірничих виробок, втратами водних ресурсів з водосховищ і каналів, зменшенням площ орних земель тощо.

В разі незатвердження Державної стратегії негативні тенденції щодо скорочення площ лісів, усихання насаджень, деградації лісосмуг, порушень ландшафтів тощо можуть зберігатися і в наступні роки, що негативно впливатиме на біорізноманіття і стан здоров'я населення.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Оскільки заходи Стратегії охоплюють практично всю територію України, інформація, яка наведена у попередньому розділі, водночас характеризує і території, які ймовірно зазнають впливу при її реалізації.

Аналіз та оцінку цих впливів подано у наступному розділі. Вони переважно оцінюються як позитивні. Суттєві негативні наслідки для довкілля, життєдіяльності населення та стану його здоров'я від реалізації Стратегії не прогножуються.

ПРОЄКТ

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

До видів планованої діяльності та об'єктів, які пов'язані із заходами Стратегії, можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» належать:

- до першої категорії:

а) відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону про ОВД - теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ) та інші потужності для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 50 мегават і більше з використанням органічного палива,

б) відповідно до п. 21 ч. 2 ст. 3 Закону про ОВД - усі суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки на площі понад 1 гектар; усі суцільні санітарні рубки на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;

в) відповідно до п. 22 ч. 2 ст. 3 Закону про ОВД - розширення та зміни, включаючи перегляд або оновлення умов провадження планованої діяльності, встановлених (затверджених) рішенням про провадження планованої діяльності або подовження строків її провадження, реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, перепрофілювання діяльності та об'єктів, зазначених у пунктах 1-21 частини 2 ст. 3 Закон про ОВД;

- до другої категорії:

а) відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД - сільське господарство, лісівництво та водне господарство:

- сільськогосподарське та лісогосподарське освоєння, рекультивація та меліорація земель (управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошуванням і меліорацією) на територіях площею 20 гектарів і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площі 5 гектарів і більше, будівництво меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних систем;

- насадження лісу (крім лісовідновлювальних робіт) на площі понад 20 гектарів або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площі 5 гектарів і більше;

ПРОЄКТ

- зміна цільового призначення земель сільськогосподарського призначення (якщо нове призначення відноситься хоча б до одного виду діяльності, зазначеного у частинах другій та третій цієї статті) та зміна цільового призначення особливо цінних земель;

б) відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД - підприємства текстильної, шкіряної, деревообробної і паперової промисловості продуктивністю понад 1 тону на добу, з оброблення деревини (хімічне перероблення деревини, виробництво деревоволокнистих плит, деревообробне виробництво з використанням синтетичних смол, консервування деревини просоченням);

з промислового виробництва і переробки паперу та картону з будь-якої сировини;

в) відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД - інтродукція чужорідних видів фауни та флори у довкілля;;

г) відповідно до п. 12 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД - туризм та рекреація:

- лижні траси, лижні витяги і канатні дороги та відповідні комплекси споруд на площі 5 гектарів і більше;

- курортні містечка та готельні комплекси поза межами населених пунктів місткістю не менш як 100 номерів або площею 5 гектарів і більше; курортні містечка та готельні комплекси в межах населених пунктів місткістю не менш як 50 номерів, якщо не передбачено їх підключення до централізованого водопостачання та/або водовідведення; курортні містечка та готельні комплекси на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах; оголошення природних територій курортними;

- постійні місця для кемпінгу та автотуризму площею 1 гектар і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

- гольфклуби площею 3 гектари і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах;

- тематичні розважальні парки площею 1 гектар і більше;

д) відповідно до п. 14 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД - розширення та зміни, включаючи перегляд або оновлення умов провадження планованої діяльності, встановлених (затверджених) рішенням про провадження планованої діяльності або подовження строків її провадження, реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, перепрофілювання діяльності та об'єктів, зазначених у пунктах 1-13 частини 3 ст. 3 Закону про ОВД.

Водночас, більшість зазначених видів діяльності у контексті Стратегії є невід'ємними складовими при веденні лісового господарства або

ПРОЄКТ

складають з ним єдиний комплекс і мають також значний позитивний економічний і екологічний ефект.

При проведенні СЕО Стратегії був здійснений комплексний багатофакторний аналіз ймовірних впливів кожного заходу і їх сукупності на довкілля за методом бальних оцінок. Його результати вміщені у таблиці 4.1. У таблиці кожному частковому позитивному або негативному впливу на певну складову довкілля відповідає позначка «+» чи «-». Якщо загальний вплив заходу на окрему складову довкілля може мати як негативні, так і позитивні наслідки, то у відповідному стовпчику таблиці проставлені обидві позначки. За кожен позначку нараховується, відповідно, один позитивний чи негативний бал. Якщо частковий вплив не прогнозується, то у відповідному стовпчику таблиці проставляється цифра «0». Комплексна багатофакторна оцінка впливів кожного заходу відображається у окремому стовпчику дробом, у числівнику якого проставлена сума позитивних балів, а у знаменнику –сума негативних.

Аналіз проведено для трьох варіантів Стратегії з відповідними комплексами заходів: опублікованого у інтернеті, альтернативи 1 та альтернативи 2.

В якості альтернативи 1 розглянуто варіант Стратегії з відсутністю заходів проти поширення інвазійних видів (ці заходи в таблиці 4.1 виділені червоним фоном) та наявністю додаткового заходу, який передбачає застосування у лісорозведенні інтродукованих порід (виділений жовтим фоном).

В якості альтернативи 2 розглянуто варіант, з якого виключено заходи, у яких передбачено збільшення обсягів спалення деревини та деревинних відходів (виділені зеленим фоном).

Невиділені заходи присутні в усіх розглянутих варіантах.

ПРОЕКТ

Таблиця 4.1. Аналіз імовірних впливів на довкілля від реалізації заходів, передбачених у розділі IV Державної стратегії управління лісами України до 2035 року

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
	ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ЛІСІВ, ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ДО ШКІДНИКІВ І ЗМІН КЛІМАТУ (З ПІДРОЗДІЛУ IV.2)															
	Збільшення площі лісів, підвищення стійкості та якості лісів, нарізання екологічного та ресурсного потенціалу лісів															Належить, відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 3 Закону – в разі лісогосподарського освоєння земель, насадження лісу, зміни цільового призначення земель сільськогосподарськог о призначення
1.	Розроблення загальнодержавної програми збільшення лісистості, яка би передбачала методи, шляхи та стимули створення нових насаджень за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні		
2.	Збереження самосійних лісів на сільськогосподарських угіддях та перевод їх до лісового фонду і стимулювання створення приватної та комунальної власності на таких землях	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні		

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєдіяльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
3.	Лісорозведення на деградованих та малопродуктивних землях, виведених з сільськогосподарського обігу, з обов'язковим врахуванням природних умов місцевості і відмовою від заліснення екологічно важливих ділянок степів та лук	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
4.	Запровадження механізмів стимулювання лісорозведення приватними власниками земель	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
5.	Відмова від передачі земель лісового фонду під інші форми землекористування за винятком випадків коли така передача здійснюється для суспільно важливих цілей	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні	
6.	В неексплуатаційних категоріях лісів спрямовувати зусилля на відмову від суцільних рубок, проводити заготівлю деревини в них вибіркоким способом	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні	
7.	Збільшити обсяг проведення рубок догляду в лісах	+	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	3/0	Наслідки позитивні		
8.	Під час лісорозведення максимально використовувати породи, включаючи інтродуковані, які не пошкоджуються шкідниками як наприклад акація та червоний дуб	–	0	0	0	0	0	–	–	0	0	0	0	0/3	Наслідки негативні. Негативний вплив спричинятиметься загрозою поширення інвазійних видів	Належить, відповідно до п. 9 ч.3 ст.3 Закону
9.	Відмовитись від використання при лісовідновленні інвазійних порід дерев крім випадків, передбачених чинним законодавством	+	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	3/0	Наслідки позитивні	
	Збільшення поглинання й утримання вуглецю лісами															
10.	Впровадження компенсаційних механізмів, щодо зменшення емісії та збільшення абсорбції вуглекислого	+	0	0	+	+	0	0	+	+	+	+	+	8/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
	газу лісовою галуззю та/або окремими лісокористувачами															
11.	Лісоуправління повинно враховувати необхідність підтримання функції накопичення вуглецю	+	0	0	+	+	0	0	+	+	+	+	+	8/0	Наслідки позитивні	
12.	Для зменшення негативного впливу традиційної енергетики, і, водночас, уникнення надмірного енергетичного впливу на ліси при зростанні вжитку деревної біомаси в енергетиці, доцільно створювати енергетичні плантації із швидкоростучих неінвазійних видів дерев на землях сільськогосподарського призначення, з метою подальшого використання отриманої з них біомаси	-	0	0	0	-	+	0	0	-	-	0	0	1/3	Наслідки в цілому негативні. Негативний вплив спричинятиметься викидами шкідливих речовин і парникових газів у повітря при спалюванні чи термічному розкладі деревини. Захід суперечить зобов'язанням України щодо зменшення викидів парникових газів. Також такі території енергетичних плантацій незабезпечують збереження біорізноманіття.	Належить відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону у випадку будівництва або реконструкції потужностей для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 50 мегават і більше з використанням органічного палива
	<i>Адаптація лісів до змін клімату та перехід на наближені до природи методи лісівництва із формуванням лісів природного складу і структури</i>															
13.	Вдосконалення нормативно-правової бази, щодо проведення рубок формування і оздоровлення лісів та правил рубок головного користування в лісах України з врахуванням необхідності адаптації лісів до змін клімату	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
14.	Перехід на вирощування та формування лісів, наближених до природних, різнопородних та різновікових, з використанням місцевих порід дерев, стійких до кліматичних змін в сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні
15.	Максимальне використання природного поновлення для відтворення лісів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні
16.	Проведення заходів із збереження та відтворення генетичного різноманіття лісів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні
17.	Проведення заходів з попередження розповсюдження та боротьби з інвазійними чужорідними видами	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	9/0	Наслідки позитивні
18.	Проведення заходів, спрямованих на попередження ерозії на лісосіках, особливо в горах	+	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	10/0	Наслідки позитивні
19.	Використання природозберігаючих технологій лісозаготівлі, особливо в гірській місцевості	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні
20.	Впровадження сучасних (інноваційних) технологій у лісовирощуванні, догляді за лісом, охороні і захисті лісів	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні
	<i>Удосконалення існуючої системи охорони лісів від пожеж</i>														
21.	Створення національної системи охорони ландшафтів від пожеж, яка повинна забезпечити скоординовані та уніфіковані дії відомств та служб у плануванні, попередженні та гасінні пожеж, а також відновленні лісів, пройдених пожежами, з метою вирощування	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
	стійких, суспільно привабливих лісів та забезпечення економічно прибуткового лісового господарства															
22.	Забезпечення оновлення парку протипожежної техніки, авіапатрулювання та системи телевізійного спостереження для виявлення лісових пожеж на ранніх стадіях	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні	
	<i>Збереження та відтворення генетичного різноманіття лісів</i>															
23.	Всі ідентифіковані праліси, квазіпраліси та природні ліси мають підлягати охороні в складі пралісових пам'яток природи, природних заповідників, заповідних зон національних парків або біосферних заповідників, із дотриманням режиму повного невтручання в природні процеси, включно із встановленням необхідної буферної зони навколо відповідно до чинного законодавства	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	11/0	Наслідки позитивні	
24.	Ідентифіковані праліси як еталонні ділянки недоторканих або малозмінених лісів мають підлягати регулярному моніторингу на основі затвердженої відповідної методики на предмет довгострокових змін в лісовому покриві	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	11/0	Наслідки позитивні	
25.	Особливо цінні ліси повинні включати унікальні за породним складом, продуктивністю та генотичними властивостями лісові ділянки, а також ділянки, на яких зростають реліктові, ендемічні види дерев, що мають велике наукове значення. Репрезентативні ділянки	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+	11/0	Наслідки позитивні	

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, Σ+ / Σ-	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об’єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»	
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об’єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров’я населення	матеріальні активи				об’єкти культурної спадщини
	мають забезпечувати збереження у природному стані типових для лісових господарств деревостанів природного походження. Мережа виділених особливо цінних для збереження лісів та репрезентативних ділянок має охоплювати все розмаїття лісів, а управління окремими об’єктами –бути спрямоване на підтримання їх цінностей															
	<i>Розроблення системи захисту насаджень від шкідників та хвороб лісу</i>														Наслідки позитивні	
26.	Вдосконалення нормативно-правової бази стосовно порядку та принципів діяльності державних спеціалізованих лісозахисних підприємств	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0		Наслідки позитивні	
27.	Санітарні рубки повинні бути орієнтовані на оперативне вилучення свіжезаражених дерев і на боротьбу з конкретними шкідниками, а не відмерлих сухостійних дерев. Вилучення мертвої деревини з лісу повинно бути обмежене в неексплуатаційних категоріях лісів, як і проведення санітарних рубок в лісах природно заповідного фонду, крім випадків, передбачених законодавством.	+	+	0	0	0	0	+	+	+	+	0	0	6/0	Наслідки позитивні	Належить, відповідно до п. 21 ч. 2 ст. 3 Закону в разі проведення суцільних санітарних рубок на площі понад 1 гектар; або суцільних санітарних рубок на територіях та об’єктах природно-заповідного фонду
	<i>Розвиток захисного лісорозведення та агролісомеліорації</i>															

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
28.	Лісосмуги повинні бути обліковані, проінвентаризовані та взяті на баланс, відповідними користувачами та власниками земель, органами місцевого самоврядування або іншими установами, організаціями, залежно від місця їх розташування і призначення	+	+	0	+	+	+	+	0	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні	
29.	Управління лісосмугами має здійснюватися на основі розроблених планів управління ними; господарська діяльність має спрямовуватися виключно на підтримання стану лісосмуг. Відповідальні установи та організації, на балансі яких рахуватимуться лісосмуги, мають відповідати за підтримання лісосмуг у потрібному і характерному для конкретних умов стані	+	+	0	+	+	+	+	0	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні	
30.	Лісосмуги мають бути забезпечені від зменшення площі і зміни цільового призначення з лісів на інше, за винятком окремих виняткових випадків з метою забезпечення суспільного інтересу	+	+	0	+	+	+	+	0	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні	
	Боротьба з інвазійними чужорідними видами															
31.	Обмеження використання інвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	9/0	Наслідки позитивні	
32.	Запровадження моніторингу інвазійних видів рослин в лісах	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	9/0	Наслідки позитивні	
33.	Обмеження використання чужорідних неінвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні	+	+	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	9/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
	<i>Розвиток мисливського господарства</i>															
34.	Реформування мисливського господарства з метою створення чіткої структури управління мисливським господарством та контролю за ним від місцевого, регіонального та державного рівнів	+	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	3/0	Наслідки позитивні	
35.	Підготовки, внесення та прийняття змін до законів України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ», «Про природно-заповідний фонд України», Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України, інших законодавчих актів, що регулюють відносини та встановлюють відповідальність у сфері охорони та використання об'єктів тваринного світу та середовища їх існування, у тому числі з метою - створення механізмів стимулювання розвитку мисливських господарств, мисливських ферм, мисливських вольєрних господарств, мисливського туризму та трофейного полювання, ринку мисливських послуг і продукції мисливського господарства - вдосконалення норм і порядку управління популяціями мисливських тварин, затвердження правил державного обліку мисливських тварин і обсягів їх добування;	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»	
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи				об'єкти культурної спадщини
	- розробки порядку регулювання чисельності тварин, визнаних шкідливими для мисливського та сільського господарства, а також для життя та здоров'я населення; - посилення державного контролю за виконанням вимог чинного законодавства, норм і правил щодо збереження диких тварин та середовища їх існування, посилення відповідальності за їх порушення як громадянами, так і підприємствами; - впровадження інтенсивних форм ведення мисливського господарства в практику роботи господарств.															
36.	Популяризації мисливства як елементу культури народу та методу збереження біорізноманіття. Роз'яснення населенню ролі сучасного мисливського господарства в справі збереження диких тварин та середовища їх існування; пропагування досягнень мисливського господарства, ролі та значення його працівників у збереженні тваринного світу та економічного розвитку регіону; виховання у населення почуття патріотизму, бережливого ставлення до довкілля; формування позитивного іміджу мисливця	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
37.	Запровадження системи моніторингу рідкісних видів тварин, що враховуватиме особливості біології видів та організаційні особливості мисливських господарств.	+	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	3/0	Наслідки позитивні	

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
38.	Мисливський менеджмент має бути спрямований на підтримку існуючих та створення нових популяцій рідкісних видів, в тому числі шляхом розведення і випуску тварин в природні умови	+	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	0	3/0	Наслідки позитивні
	<i>Збереження біологічного різноманіття</i>														
39.	Збереження біорізноманіття має забезпечуватися через мережу створених об'єктів природно-заповідного фонду, виділених пралісів, квазіпралісів та природних лісів, об'єктів Смарагдової мережі, особливо цінних для збереження ділянок, та шляхом врахування специфічних вимог по охороні конкретних видів та оселищ як (і особливо) в межах наведених вище об'єктів, так і поза їхніми межами	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні
40.	Мережа об'єктів природно-заповідного фонду та природоохоронних територій має враховувати репрезентативне охоплення особливо цінних лісових оселищ та місць проживання рідкісних видів тварин і рослин, і, таким чином, забезпечувати повноцінне виконання природоохоронних функцій лісу. Мережа особливо цінних для збереження лісів має доповнювати мережу об'єктів ПЗФ та включати рідкісні в межах лісгоспу оселища, місця проживання або зростання рідкісних видів рослин і тварин, місця концентрації тварин, сполучні території та інші лісові ділянки, що виконують значну для біорізноманіття роль	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
41.	Моніторинг біорізноманіття (щонайменше на прикладі певних індикаторних видів/оселищ і щонайменше в межах об'єктів природно-заповідного фонду) має забезпечуватися при проведенні лісовпорядкування; даний моніторинг має здійснюватися за визначеною та затвердженою методикою	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
42.	Положення про об'єкти природно-заповідного фонду мають бути деталізовані з урахуванням цілі і мети їх створення, а також вимог по охороні рідкісних видів та оселищ. Лісовпорядкування має включати рекомендації щодо управління лісовими об'єктами ПЗФ відповідно до мети створення і збереження об'єктів заповідання	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
43.	Оселища, що підлягають охороні в рамках Смарагдової мережі, мають бути ідентифіковані, а їхнє управління проаналізованим на предмет доцільності та ефективності. Лісовпорядні матеріали щодо оселищ Смарагдової мережі (а також репрезентативних та особливо цінних для збереження лісів) мають бути розроблені з урахуванням вимог по охороні рідкісних видів та оселищ	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
44.	Збереження в лісах важливих для біорізноманіття елементів, таких як окремі старовікові дерева, дерева з дуплами, наявна сухостійна та лежача мертва деревина різних розмірів та різних стадій розкладу	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	2/0	Наслідки позитивні	
45.	Відновлення деградованих водно-болотних угідь та торфовищ у складі лісового фонду, захист існуючих	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
	водно-болотних угідь у лісах від осушення та інших негативних факторів, які призводять до їхньої деградації														
46.	Невтручання у природні процеси має розглядатися як одна із опцій лісоуправління, зокрема, як одна із пріоритетних у об'єктах природно-заповідного фонду, особливо цінних для збереження лісах	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні
47.	Збереження біорізноманіття на екосистемному рівні має забезпечуватися підтримкою та відновленням мозаїки видового та вікового різноманіття лісів у відповідності з місцевими природними умовами	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні
48.	Забезпечення підтримки і збереження окремих, незначних за площею природних типів оселищ: рідколісся на пісках, заболочені ділянки і заплавні ліси, ліси пасовищного типу тощо	+	+	+	0	+	+	+	+	+	+	0	0	9/0	Наслідки позитивні
	<i>Підтримка водоохоронної та ґрунтозахисної ролі лісів</i>														
49.	Має бути здійснено перехід від суцільнолісової системи рубок до вибіркової, в першу чергу в гірській місцевості, задля уникнення подальшої ерозії ґрунту	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні
50.	При лісозаготівлі мають використовуватись ощадливі з точки зору збереження ґрунту і попередження ерозії технології і процеси, особливо в гірській місцевості, наприклад, трелювання повітряно-канатними установками тощо	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»	
		флора,фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та обєкти ПЗФ	безпека житєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи				об'єкти культурної спадщини
51.	Лісове господарство в лісах захисної та рекреаційно-оздоровчих категорій має максимально враховувати пріоритетні функції вказаних категорій лісу, зокрема, сталість постійного лісового покриву	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні		
52.	Заходи повинні бути спрямованими на підтримання родючості ґрунту після здійснення суцільних рубань, такі як подрібнення і розкидання відходів лісозаготівлі тощо	+ –	+	0	0	0	–	0	0	0	0	0	0	2/2	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки. Ймовірні негативні наслідки для біорізноманіття пов'язані з перешкоджанням природним процесам відновлення природного відновлення фауни і флори. Ймовірні негативні наслідки для водних об'єктів можуть бути викликані зливом відходів дощовими та сніговими водами. Захід потребує оцінки впливу на довкілля для конкретних ділянок.	
	Ефективне управління лісами зони відчуження, зоні ООС та у Південно-східному регіоні України															
53.	Утримання радіонуклідів та запобігання їх неконтрольованій міграції	+	+	+	0	+	+	0	+	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні	
54.	Лісовідновлення за рахунок природного поновлення корінних видів дерев	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
55.	Зниження пожежної небезпеки	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
56.	Приведення до належного стану охоронних зон лінійних об'єктів та смуг відведення автодоріг	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	0	9/0	Наслідки позитивні
57.	З метою подолання негативних наслідків збройного конфлікту, забезпечення збереження та відтворення лісів, передбачити заходи: • проведення попередніх інженерних заходів з виявлення та ліквідації боеприпасів; • комплексне обстеження на предмет техногенного забруднення земель; • розробка спеціальних місцевих програм лісорозведення для земель, визнаних техногенно забрудненими; • лісопатологічне обстеження з метою призначення санітарно-оздоровчих заходів, протипожежного влаштування, охорони та захисту лісів від пожеж, шкідників та хвороб; • проведення лісовпорядкування з метою визначення обсягів знеліснення.	+	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	+	10/0	Наслідки позитивні
	<i>Інтегрування розвитку транспортної мережі заготовленої деревини із розвитком туристичного потенціалу у Карпатському регіоні</i>														
58.	Використання лісових доріг і подальший розвиток їх мереж у більш віддалених лісистих територіях із меншим обсягом щорічного вивезення деревини	+	+	0	0	0	-	+	+	+	+	+	+	8/5	Наслідки переважно позитивні. Негативні наслідки можуть бути викликані пошкодженням ґрунту, рослинного покриву та осель

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
															тварин при прокладанні нових доріг, що потребує оцінки впливу на довкілля відповідних проєктів.	
59.	Підвезення деревини до лісових доріг за допомогою підвісних кабельних установок (насамперед мобільних) із одночасним застосуванням кінного, колісного транспортування, яке має мінімальне навантаження на одиницю площі ґрунту, а також застосування спеціального способу трелювання на схилах за допомогою дерев'яних жолобів (ризування)	+	+	0	0	0	-	+	+	+	+	+	+	8/5	Наслідки переважно позитивні. Негативні наслідки можуть бути викликані пошкодженням ґрунту, рослинного покриву та осель тварин, що має враховуватися при трасуванні передбачених шляхів переміщення деревини.	
	ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВАГОМОГО ВНЕСКУ ЛІСІВ В РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ (З ПІДРОЗДІЛУ IV.3)															
	<i>Підвищення економічного потенціалу лісів</i>															
60.	Збільшення обсягів заготівлі деревини до науково обґрунтованого рівня невиснажливого лісокористування	-	-	0	-	-	0	-	-	0	-	+	0	1/7	Очікуються негативні наслідки для природного середовища, викликані зменшенням лісистості. Можуть бути скомпенсовані упереджувальним збільшенням площі лісів.	Належить, відповідно до п. 21 ч. 2 ст. 3 Закону – при проведенні суцільних та поступових рубок головного користування та суцільних санітарних рубок на площі понад 1 гектар
61.	Отримання та реалізація деревини вищої якості	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	1/0	Наслідки позитивні	

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
62.	Зведення до обґрунтованого мінімуму залишків відходів лісозаготівлі	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні
63.	Максимальне зменшення залишків нереалізованої деревини на складах	0	0	0	+	+	0	0	0	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні
64.	Розширення кількості і асортименту іншої деревної і недеревної продукції та послуг	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	3/0	Наслідки позитивні
	Підвищення конкурентоздатності лісгосподарського виробництва														
65.	Оновлення засобів виробництва	0	0	0	0	+	0	0	0	+	+	+	0	4/0	Наслідки позитивні
66.	Застосування прогресивних технологій лісовирощування, лісозаготівель та інших виробничих процесів	+	+	0	+	+	+	+	0	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні
67.	Забезпечення розвитку лісової транспортної інфраструктури	-	-	0	+	+	+	0	0	+	+	0	0	6/2	Наслідки в цілому позитивні. Негативні наслідки можуть бути викликані пошкодженням ґрунту, рослинного покриву та осель тварин при створенні нових транспортних комунікацій, що потребує оцінки впливу на довкілля відповідних проєктів.
	Формування загальнодержавного балансу заготівлі та споживання деревини														
68.	Формування прогностичних показників заготівлі деревини на основі попиту деревообробних підприємств,	+	0	0	+	+	0	+	0	+	+	+	0	7/6	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки.

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
	визначення загальної кількості деревини, яка може бути реалізована													Негативні наслідки можуть бути викликані діяльністю деревообробних підприємств, зокрема викидами у повітря забруднюючих речовин і парникових газів. Розширення та реконструкція підприємств деревообробної галузі потребує оцінки впливу на довкілля.	
69.	Визначення фактичних обсягів заготівлі деревини і її споживання з врахуванням імпорту деревини і деревинної продукції первинної і вторинної переробки (пиломатеріалів, плитних матеріалів), що сприятиме підвищенню попиту на вітчизняну деревину, її повному використанню, заміщенню імпорту підприємствами повного циклу переробки деревини, тим самим підтриманню деревообробників як повного циклу, так і первинної та вторинної ланки	+ -	0	0	+ -	+ -	0	+ -	0	+ -	+ -	+	0	7/6 Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки. Негативні наслідки можуть бути викликані діяльністю деревообробних підприємств, зокрема викидами у повітря забруднюючих речовин і парникових газів. Розширення та реконструкція підприємств деревообробної галузі потребує оцінки впливу на довкілля.	Належить, відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 3 Закону про ОВД – в разі будівництва чи реконструкції підприємств деревообробної і паперової промисловості продуктивністю понад 1 тону на добу, з оброблення деревини (хімічне перероблення деревини, виробництво деревоволокнистих

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
															плит, деревообробне виробництво з використанням синтетичних смол, консервування деревини просоченням); з промислового виробництва і переробки паперу та картону з будь-якої сировини;
	<i>Популяризація використання виробів з деревини в суспільстві</i>														
70.	Пропагування дерев'яного домобудівництва	+ -	0	0	+ -	+ -	0	+ -	0	+ -	+ -	+	0	7/6	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки. Ймовірні негативні наслідки пов'язані зі стимулюванням збільшення обсягів вирубання лісів та відповідним зменшенням лісистості. Можуть бути скомпенсовані упереджувальним збільшенням площі лісів.
71.	Запровадження заходів для «каскадного» використання вжитої деревини, щоб використана в	+ -	0	0	+ -	+ -	0	+ -	0	+ -	+ -	+	0	7/4	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки.

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»	
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи				об'єкти культурної спадщини
	будівельній/деревообробній та іншій промисловості дерева йшла на подальшу переробку або потреби енергетики													Негативний вплив спричинятиметься викидами шкідливих речовин і парникових газів у повітря в разі спалювання або термічного розкладу дерева. Більш прогресивним заходом видається переробка кінцевих продуктів використання дерева на добрива.		
72.	Використання відходів деревообробної галузі, на енергетичні потреби, що в свою чергу зменшить шкідливий вплив на навколишнє середовище від використання традиційної енергетики	0	+	0	–	–	+	+	0	0	+	0	0	4/3	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки. Негативний вплив спричинятиметься викидами шкідливих речовин і парникових газів у повітря в разі спалювання або термічного розкладу відходів дерева. Більш прогресивним заходом видається переробка відходів дерева на добрива.	
73.	У рамках розвитку відновлюваної енергетики та досягнення кліматичної нейтральності розробка регіональних програм, що передбачають перехід на централізоване опалення або опалення соціальних об'єктів з використанням твердопаливних котелень на дровах, пелетах та деревинній трісці	0	+	0	–	–	0	0	0	+	+	0	0	3/3	Очікуються як позитивні, так і негативні наслідки. Негативний вплив спричинятиметься викидами шкідливих речовин і парникових газів у повітря в разі спалювання	Належить відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 3 Закону у випадку будівництва або реконструкції потужностей для

ПРОЄКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):											Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини		
														деревини та її відходів. Широке впровадження заходу суперечитиме зобов'язанням України щодо зменшення викидів парникових газів.	виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 50 мегават і більше з використанням органічного палива
	<i>Монетизація екосистемних послуг лісового господарства та збільшення їхньої частки</i>														
74.	Розроблення та затвердження методики оцінки екосистемних послуг, які надають ліси	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні
75.	Реорганізація системи нарахування і використання екологічного податку, аби дозволити використовувати кошти місцевих та державного фонду охорони навколишнього природного середовища на оплату наданих лісами екосистемних послуг, заходи підтримання екологічної стійкості лісів та збереження біорізноманіття в лісах	+	0	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	8/0	Наслідки позитивні
	<i>Популяризація і ефективне впровадження використання недеревинних ресурсів лісу шляхом</i>														
76.	Використання недеревинних ресурсів лісу поряд з туризмом і рекреацією, як ключового напрямку експлуатації відновлювальних ресурсів, які забезпечують збереження біорозманіття	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
77.	Впровадження передових технологій природокористування з повним циклом заготівлі й переробки недеревинних ресурсів лісу	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
78.	Визначення оптимального цільового призначення кожної ділянки лісу для створення кадастру недеревинних ресурсів лісу	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
79.	Створення плантацій дикоросів	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
80.	Виробництво інноваційних видів продукції з використанням технологій швидкого заморожування і вакуумної упаковки тощо	+	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	4/0	Наслідки позитивні	
	РЕКРЕАЦІЯ ТА ВІДКРИТЕ СУСПІЛЬСТВО (З ПІДРОЗДІЛУ IV.4)															
	Покращення використання рекреаційного потенціалу лісів															
81.	Розвиток інфраструктури для туризму та рекреації, в т.ч. створення та облаштування екологічних стежок, туристичних шляхів, місць відпочинку, рекреаційних стоянок та іншої інфраструктури	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	Належить в разі приналежності об'єктів інфраструктури до переліку, що наведений у п. 12 ч. 3 ст. 3 Закону
82.	Створення умов для залучення коштів бізнесу в розвиток туристичної інфраструктури в лісовій галузі	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
83.	Проведення моніторингу туристичного руху та аналіз даних для подальшого ефективного менеджменту	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, -- негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
	відвідування лісів, в т.ч. через запровадження сучасних ІТ технологій.															
84.	Запровадження заходів з унормування туристичного потоку, з урахуванням максимально допустимого розрахованого рекреаційного навантаження для уникнення рекреаційної дигресії та негативного впливу на біорізноманіття	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
85.	Забезпечення безпеки відвідувачів, в тому числі організація превентивних заходів та інформування щодо прав та обов'язків туристів в лісі	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
86.	Створення доступності рекреації у лісах для маломобільних груп населення, в т.ч. для осіб з інвалідністю	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	2/0	Наслідки позитивні	
87.	Залучення до планування та організації заходів рекреації в лісах волонтерів	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
88.	Здійснення активної та сучасної комплексної популяризації лісів України для туризму як всередині держави, так і за кордоном	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	2/0	Наслідки позитивні	
89.	Розроблення веб ресурсів та мобільних додатків щодо рекреації в лісах	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	2/0	Наслідки позитивні	
90.	Розвиток співпраці з туристичним бізнесом та органами місцевого самоврядування	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0	0	2/0	Наслідки позитивні	
	<i>Підвищення якості та доступності інформації про ліси та лісове господарство</i>															

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma + / \Sigma -$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
91.	Вся суспільно важлива інформація про ліси незалежно від форми власності лісів повинна бути у відкритому доступі	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
92.	Екологічна освіта стосовно цінності лісів загалом, як живої екосистеми, так і окремих її компонентів, має запроваджуватися паралельно із розвитком туристичної та рекреаційної інфраструктури (наприклад, у вигляді візит-центрів, екологічних стежок, тематичних інтерактивних екскурсій і т.д.)	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
93.	Впровадження інформаційних технологій у систему управління лісами та підвищення прозорості даних стосовно лісів та лісового господарства	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
94.	Моніторинг стану лісів, інвентаризація та ефективне управління даними	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
95.	Залучення місцевих громад до управління цінними для громад лісами (ягідники, місця рекреації, тощо)	+	+	0	0	0	0	0	+	+	+	0	0	5/0	Наслідки позитивні	
	ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСВІТА (3 ПІДРОЗДІЛУ IV.5)															
	Покращення системи лісової освіти															
96.	Підвищення вимог до якості освітніх програм підготовки бакалаврів і магістрів лісового господарства, зокрема, щодо оцінки відповідності академічної та професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників, залучених до викладання навчальних дисциплін	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	

ПРОЕКТ

№ з/п	Назва заходу	Ймовірні екологічні наслідки для складових довкілля (+ - позитивні, – - негативні? 0 - невизначені):												Комплексна бальна оцінка впливу, $\Sigma+ / \Sigma-$	Комплексна вербальна оцінка ймовірних екологічних наслідків та опис факторів ймовірного негативного впливу на довкілля	Належність діяльності, передбаченої заходами, до об'єктів та видів діяльності, що підлягають ОВД за Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»
		флора, фауна, біорізноманіття	грунт	надра	клімат	повітря	Вода	ландшафт	природні території та об'єкти ПЗФ	безпека життєді- яльності населення	здоров'я населення	матеріальні активи	об'єкти культурної спадщини			
97.	Налагодження ефективної співпраці між університетами та лісогосподарськими підприємствами для впровадження наукових розробок та передового міжнародного досвіду у виробництво	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
98.	Створення необхідних умов для покращення інвестиційної привабливості наукової, науково-технічної і інноваційної діяльності галузевих наукових установ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
99.	Розроблення механізмів ефективного впровадження сучасних досягнень науки у лісогосподарське виробництво	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
100.	Створення сучасної технічної бази для забезпечення наукової діяльності на належному рівні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	10/0	Наслідки позитивні	
	Інтегральні та комплексна бальні оцінки впливу для опублікованого варіанту Стратегії, $\Sigma+ / \Sigma-$	$\frac{86}{9}$	$\frac{60}{4}$	$\frac{33}{0}$	$\frac{50}{7}$	$\frac{55}{8}$	$\frac{50}{3}$	$\frac{55}{6}$	$\frac{76}{3}$	$\frac{92}{4}$	$\frac{90}{8}$	$\frac{25}{0}$	$\frac{19}{0}$	$\frac{691}{52}$	Наслідки переважно позитивні для всіх складових довкілля, в тому числі для здоров'я населення	
	Інтегральні та комплексна бальні оцінки впливу для альтернативи 1, $\Sigma+ / \Sigma-$	$\frac{81}{10}$	$\frac{56}{4}$	$\frac{33}{0}$	$\frac{46}{7}$	$\frac{51}{8}$	$\frac{47}{3}$	$\frac{50}{7}$	$\frac{71}{4}$	$\frac{88}{4}$	$\frac{86}{8}$	$\frac{25}{0}$	$\frac{19}{0}$	$\frac{652}{55}$	Наслідки переважно позитивні для всіх складових довкілля, в тому числі для здоров'я населення	
	Інтегральні та комплексна бальні оцінки впливу для альтернативи 2, $\Sigma+ / \Sigma-$	$\frac{86}{9}$	$\frac{58}{4}$	$\frac{33}{0}$	$\frac{50}{5}$	$\frac{54}{6}$	$\frac{48}{3}$	$\frac{54}{6}$	$\frac{76}{3}$	$\frac{91}{3}$	$\frac{88}{5}$	$\frac{25}{0}$	$\frac{19}{0}$	$\frac{682}{43}$	Наслідки переважно позитивні для всіх складових довкілля, в тому числі для здоров'я населення	

ПРОЄКТ

У кінцевих рядках таблиці для кожного варіанту Стратегії представлені інтегральні часткові оцінки комплексів заходів як співвідношення сум позитивних і негативних балів часткових впливів на кожен складову довкілля, а також загальні комплексні оцінки.

За результатами бальних оцінок кількість негативних балів у відсотках від загальної кількості балів для опублікованого варіанта Стратегії склала 7,0%, для альтернативи 1 – 7,8 %, для альтернативи 2 – 5,9%. Тобто, найменший відсоток негативних балів одержала альтернатива 2.

Таким чином, за результатами комплексної екологічної оцінки пріоритетним варіантом обрано альтернативу 2.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному та державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування

Стратегія розроблена з урахуванням потреби здійснення єдиної державної політики у сфері лісових відносин, змін, які відбулися у лісовому господарстві за останні роки і пов'язана з іншими документами державного планування, зокрема:

- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою КМУ від 05 серпня 2020 р. № 695;
- Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р.;
- Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджені Законом України від 28 лютого 2019 року № 2697-VII.

Стратегія також відповідає низці міжнародних зобов'язань України, зокрема:

- Добровільні зобов'язання України в рамках виконання «Стратегічного плану ООН щодо лісів на період 2017-2030 роки»;
- Добровільні зобов'язання України в рамках національного досягнення цілі 15 збалансованого розвитку «Збереження екосистем суші»;
- Добровільні зобов'язання України в рамках співпраці з процесом «Лісова Європа»;
- Юридично обов'язкові зобов'язання в рамках виконання Протоколу про стале управління лісами в рамках Карпатської конвенції;
- Зобов'язання в рамках Бернської конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі;
- Зобов'язання в рамках Конвенції про біологічне різноманіття
- Добровільні зобов'язання стосовно надання міжнародної звітності в рамках глобальної оцінки лісових ресурсів та звітності стосовно виконання загальноєвропейських критеріїв та індикаторів сталого лісоуправління;
- Зобов'язання, що впливають з ратифікованих Україною Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької кліматичної угоди тощо.

ПРОЄКТ

З огляду на імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом та його державами-членами, з іншої сторони, офіційна співпраця здійснюється в рамках Підкомітету Україна – ЄС Комітету Асоціації Україна – ЄС стосовно виконання статті 294 вищезазначеної угоди.

Крім того, двостороннє співробітництво здійснюється з Турецькою, Польською, Австрійською, Словацькою Фінляндською республіками, Словенією, Республікою Білорусь в рамках міждержавних та відомчих угод та меморандумів про взаєморозуміння.

Міжнародні зобов'язання України, що стосуються Державної стратегії управління лісами України до 2035 року, та їх відображення у Стратегії проаналізовані у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Аналіз відповідності Стратегії вимогам міжнародних угод та зобов'язань України

Назва документу та короткі відомості	Заходи, передбачені документом на території країни, що мають відношення до проблематики Стратегії	Відображення вимог та заходів у Стратегії (номер заходу відповідає таблиці 4.1)
УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text	Стаття 294. Торгівля лісовою продукцією. «З метою сприяння сталому управлінню лісовими ресурсами Сторони зобов'язуються працювати разом <u>для покращення правозастосування та управління в лісовій галузі та сприяти торгівлі легальною і сталою лісовою продукцією</u> » Стаття 297. Наукова інформація Під час підготовки, прийняття й імплементації заходів, які спрямовані на охорону навколишнього середовища, охорону здоров'я та захист соціальних умов, що впливають на торгівлю між Сторонами, Сторони визнають важливість врахувати наукову та технічну інформацію та відповідні міжнародні стандарти, настанови або рекомендації.	60, 61, 64, 66, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80
Стратегічний план Організації Об'єднаних Націй по лісах на 2017-2030 роки і чотирирічна програма роботи Форуму Організації Об'єднаних Націй по лісах на період 2017-2020 років https://undocs.org/pdf?symbol=ru/E/RES/2017/4 Являє собою глобальну рамкову основу для прийняття заходів на всіх рівнях з метою невиснажливого використання всіх видів лісів і деревонасадженнями	- підвищити вклад лісового господарства в досягнення узгоджених на міжнародному рівні цілей в галузі розвитку, в тому числі Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року і закріплених в ній цілей в галузі сталого розвитку - побудувати світ, в якому всі види лісів і деревонасадження за межами лісових масивів використовуються невиснажливо, сприяють сталому розвитку і забезпечують нинішньому і майбутнім поколінням економічні, соціальні, екологічні та культурні блага	60, 61, 64, 66, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80

ПРОЕКТ

за межами лісових масивів і для припинення процесу безлісіння і деградації лісів. Стратегічний план також закладає основу для внесення пов'язаного з лісгосподарської діяльністю вкладу в здійснення: • Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року, • Паризької угоди, прийнятого в контексті Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, • Конвенції про біологічне різноманіття, • Конвенції Організації Об'єднаних Націй по боротьбі з опустелюванням у тих країнах, які потерпають від серйозної посухи та / або опустелювання, особливо в Африці, • Документа Організації Об'єднаних Націй по лісах і інших пов'язаних з лісами міжнародно-правових актів, процесів, зобов'язань і цілей.		
Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25.09.15 № 70/1. «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» www.undp.org › docs › SDGreports › Agenda2030_UA Указ Президента України від 30.09.19 № 722/2019 Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019/print Офіційний вісник Президента України від 07.10.2019 — 2019 р., № 21, стор. 17, стаття 890	Ціль 15 Захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття 15.1 До 2020 року забезпечити збереження, відновлення й стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем та відповідних екосистемних послуг, особливо лісів, водно-болотних угідь, гір та засушливих земель, згідно із зобов'язаннями, визначеними у міжнародних угодах. 15.2 До 2020 року сприяти впровадженню методів сталого використання лісів усіх типів, зупинити знеліснення, відновити ліси, що деградували, та значно збільшити масштаби лісонасадження і лісовідновлення в усьому світі. 15.3 До 2030 року боротися з опустелюванням, відновити землі та ґрунти, що деградували, зокрема землі, уражені через опустелювання, посухи і повені, та прагнути досягнення нейтрального рівня деградації земель у всьому світі. 15.4 До 2030 року забезпечити збереження гірських екосистем, зокрема їхнього біорізноманіття, з метою зміцнення їхньої спроможності надавати блага, істотно важливі для сталого розвитку 15.5 Вжити невідкладних і значущих заходів для послаблення деградації природних середовищ проживання, зупинити втрату біорізноманіття, а до 2020 року забезпечити захист і попередження зникнення видів, яким загрожує вимирання. 15.6 Сприяти справедливому та рівноправному розподілу благ від використання генетичних ресурсів і допомагати	1–7, 9, 13–60, 74–79, 84, 91–100

ПРОЕКТ

	забезпечувати належний доступ до таких ресурсів на умовах, погоджених на міжнародному рівні. 15.7 Невідкладно вжити заходів для припинення браконьєрства і контрабандної торгівлі охоронюваними видами флори та фауни і вирішити проблеми, що стосуються як попиту на незаконні продукти живої природи, так і їх пропозиції. 15.8 До 2020 року запровадити заходи із запобігання проникненню чужорідних інвазивних видів та значного зменшення їхнього впливу на наземні та водні екосистеми, а також обмеженню чисельності або знищенню пріоритетних видів. 15.9 До 2020 року забезпечити врахування цінності екосистем і біорізноманіття у національному та місцевому плануванні, процесах розвитку, стратегіях і звітах щодо подолання бідності. 15.a Мобілізувати і значно збільшити фінансові ресурси з усіх джерел з метою збереження і сталого використання біорізноманіття та екосистем. 15.b Мобілізувати значні ресурси з усіх джерел і на всіх рівнях для фінансування сталого лісокористування і надати країнам, що розвиваються, належні стимули для розвитку такого лісокористування, зокрема з метою збереження і відновлення лісів. 15.c Зміцнити глобальну підтримку зусиль із боротьби з браконьєрством і контрабандною торгівлею охоронюваними видами, зокрема шляхом розширення спроможності місцевих громад отримувати засоби до існування відповідно до засад сталого розвитку	
Міністерська конференція по захисту лісів в Європі (MCPFE) Є одним з найбільш важливих лісових міжнародних форумів. Вона представляє собою політичний форум високого рівня у якому приймають участь керівники органів державного управління з лісових питань країн Європи та представники міжнародних неурядових організацій. Процес стартував у 1993 році у Страсбурзі. Конференції проводяться з періодичністю у 3 роки. https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-diyalnist/lisova-vevropa-ministerski-konferenciyi-po-zahistu-lisiv-vevropi http://education-ukraine.rec.org/content.php?id=13	Інформація відсутня	
Протокол про стале управління лісами до Рамкової конвенції про	Стаття 8 .Підтримка та збільшення лісового покриття 1. Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для підтримання за допомогою сталого управління	1, 3–7, 9–11, 13–27, 31–60, 66–67, 74–100

ПРОЕКТ

охорону та сталий розвиток Карпат. Ратифіковано Законом України № 5432-VI від 16.10.2012} https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_532#Text	лісами та просторового планування існуючого лісового покриття як головної складової Карпатського ландшафту. 2. Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для розширення лісового покриття в Карпатах, за необхідності, з метою досягнення цілей, зазначених у статті 1, звертаючи увагу на високо екологічну важливість природних та напівприродних лукопасовищних угідь, а також інші цілі Карпатської конвенції та її Протоколу. Стаття 9 Забезпечення продуктивних функцій лісів та їхньої ролі в розвитку сільської місцевості 1. Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для забезпечення продуктивних функцій лісів та посилення їхньої ролі в розвитку сільської місцевості за допомогою відповідних політик, адаптованих до структури власності, а також раціонального використання деревини. 2. Сторони підтримують і забезпечують джерела доходу від лісових ресурсів та у зв'язку із цим повинні надавати підтримку лісовим власникам, менеджерам, а також їхнім асоціаціям для зменшення проблем, пов'язаних із фрагментацією земельної власності, стимулювання ринкових ініціатив, у тому числі схем лісової сертифікації, застосування лісового законодавства з особливою увагою до боротьби з нелегальною заготівлею лісу та пов'язаною із цим торгівлею, сприяння сталій заготівлі та маркетингу недеревних лісових продуктів та для розвитку та поширення використання систем плати за екологічні послуги. Стаття 10. Визначення та охорона природних лісів, особливо пралісів 1. Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для визначення та охорони природних лісів, особливо пралісів Карпат шляхом створення охоронних територій достатніх розмірів й у достатній кількості та виконання інших спеціальних заходів охорони. 2. Кожна Сторона вживає заходів для включення до охоронних територій достатніх територій усіх типів визначених природних лісів зі свого Карпатського регіону. 3. Зокрема, кожна Сторона повинна вживати спеціальних заходів для збереження генетичних ресурсів природних лісів, особливо пралісів. 4. Кожна Сторона вживає спеціальних заходів для відшкодування витрат або економічних втрат, які є результатом заходів, ужитих відповідно до пунктів 1, 2 й 3 цієї статті. Стаття 11. Управління лісами на охоронних територіях 1. Кожна Сторона вживає заходів для забезпечення зв'язку між планами управління охоронними територіями та планами управління лісами в межах охоронних територій. 2. Сторони співробітничать у створенні принципів управління лісами, у тому числі наближеного до природи ведення лісового господарства на охоронних територіях й у відповідних випадках на ділянках Natura 2000.	
--	--	--

	Стаття 12. Поліпшення захисних функцій лісів Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для забезпечення захисних функцій лісів, як-от: ліпшого запобігання повеням, ерозії ґрунтів, зсувам, лавинам і каменепадам шляхом заохочення методів сталого управління лісами, які підвищують стабільність і протидію природним та антропогенним порушенням. Стаття 13. Сприяння відновленню лісів наближених до природних 1. Кожна Сторона вживає заходів на своїй національній території для сприяння відновленню лісів наближених до природних. 2. Сторони розглядають у відповідних випадках питання створення програм захисту й реінтродукції рідкісних природних деревних порід у їхній природній екосистемі. Стаття 14. Лісове господарство та зміна клімату 1. Кожна Сторона проводить політику, спрямовану на посилення ролі лісового сектора в пом'якшенні змін клімату, з особливою увагою стосовно пошуку правильного балансу між збільшенням запасів вуглецю в лісових екосистемах, сприянням використанню поновлюваної енергії з деревини та раціональним використанням деревних продуктів як заміників сировини, отриманої з непоновлюваних ресурсів. 2. Кожна Сторона, ураховуючи наслідки змін клімату, здійснює політику адаптації та вживає заходів, спрямованих на зростання стабільності й життєстійкості Карпатських лісів. 3. Кожна Сторона, ураховуючи підвищену вразливість лісів до пожеж та інших стихійних явищ унаслідок змін клімату, уживають відповідних заходів для зменшення ризику й пом'якшення наслідків. Стаття 15. Соціальні функції лісів 1. Кожна Сторона визначає в межах існуючих інституційних рамок ефективні схеми координації та співробітництва між інституціями та регіональними й місцевими органами, у компетенції яких управління лісовими ресурсами, із залученням інших місцевих заінтересованих сторін для посилення соціальної функції лісів. 2. Кожна Сторона, ураховуючи високу значущість лісів для розвитку туризму, бере до уваги політику сталого туризму під час планування управління лісами. 3. Кожна Сторона розглядає практику сприяння культурній спадщині й традиційним знанням стосовно управління лісами, у тому числі освіти на всіх рівнях. Стаття 16. Лісове господарство, дика природа та екологічні мережі 1. Кожна Сторона застосовує методи сталого управління дикою природою, особливо шляхом ужиття заходів координованого регулювання в прикордонних регіонах, приділяючи спеціальну увагу контролю розміру популяції копитних тварин, для уможливлення природного відновлення	
--	--	--

ПРОЄКТ

	лісів та моніторингу та управління великими хижаками в межах можливостей лісових екосистем. 2. Сторони співробітничать з гармонізації своєї політики стосовно екологічних мереж та цілей і заходів управління лісами. Стаття 17. Сумісні моніторингові та інформаційні системи 1. Сторони співробітничать у рамках існуючих міжнародних ініціатив з гармонізації моніторингу лісів у Карпатах, що сприяє досягненню цілей цього Протоколу. 2. Сторони співробітничать для розвитку спільної інформаційної системи про стан лісів у Карпатах відповідно до статті 12 Карпатської конвенції. 3. Сторони співробітничать з гармонізації баз даних і забезпечення того, що національні результати лісового моніторингу інтегруються в спільну інформаційну систему. Стаття 18. Скоординовані наукові дослідження та обмін інформацією 1. Кожна Сторона координує та співробітничать в проведенні наукових досліджень на своїй території або її дослідними інституціями стосовно загальних цілей цього Протоколу. 2. Сторони сприяють міжнародному співробітництву серед наукових інституцій стосовно сталого управління лісами в Карпатах, зокрема виконання спільних дослідних програм і проектів у Карпатах. 3. Сторони сприяють організації симпозіумів та конференцій для обміну науковою інформацією та практичним досвідом. 4. Кожна Сторона здійснює обмін інформацією та досвідом з іншими Сторонами про методи стосовно діяльності, зазначеної в пункті 2 статті 1. Стаття 19. Спільні програми та проекти Відповідно до своїх потреб і можливостей кожна Сторона бере участь у спільних програмах і проектах стосовно діяльності, що здійснюється Сторонами в Карпатах.	
Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат м. Київ 22 травня 2003 року. Ратифіковано Законом України N 1672-IV (1672-15) від 07.04.2004 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164#Text	Стаття 4. Збереження та стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття 1. Сторони здійснюють політику, спрямовану на збереження, стале використання та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття на всій території Карпат. Сторони вживають відповідних заходів для того, щоб забезпечувати високий рівень охорони та сталого використання природних та напівприродних середовищ існування, їхню цілісність і взаємозв'язок, а також видів флори і фауни, характерних для Карпат та, зокрема, охорону зникаючих видів, ендемічних видів та великих хижаків. 2. Сторони сприяють належному поводженню з напівприродними середовищами існування, відтворенню деградованих середовищ	1, 3–7, 9–11, 13–27, 31–60, 66–67, 74–100

ПРОЕКТ

	існування та підтримують розробку та виконання відповідних планів управління. 3. Сторони проводять політику, спрямовану на запобігання ввезенню неаборигенних видів та поширенню генетично модифікованих організмів, які становлять загрозу екосистемам, середовищам існування чи видам, а також на їхній контроль або знищення. 4. Сторони розвивають сумісні системи моніторингу, координовані регіональні інвентаризації видів та середовищ існування, координовані наукові дослідження та їхню роботу у мережі і/або сприяють їм. 5. Сторони співпрацюють щодо розвитку екологічної мережі в Карпатах як складової частини всеєвропейської екологічної мережі, створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій, а також посилюють заходи щодо збереження та сталого управління на територіях, розташованих за межами природоохоронних територій. 6. Сторони вживають відповідних заходів для включення цілей збереження та сталого використання біологічного та ландшафтного різноманіття до окремих напрямків державної політики, таких як гірське сільське господарство, гірське лісове господарство, управління басейнами річок, туризм, транспорт та енергетика, промисловість та гірничодобувна діяльність. Стаття 7. Стале сільське та лісове господарство 1. Сторони підтримують стале управління земельними ділянками, що традиційно обробляються людиною, і вживають відповідних заходів щодо розробки та здійснення їхньої сільськогосподарської політики, враховуючи потреби щодо охорони гірських екосистем та ландшафтів, важливості біологічного біорізноманіття, а також враховуючи менш сприятливі умови для розвитку сільського господарства в гірських районах. 2. Сторони проводять політику, спрямовану на розвиток та розробку відповідних документів, таких як надзвичайно важливі агроекологічні програми у Карпатах, які сприяють інтеграції екологічних інтересів до сільськогосподарської політики та планів управління земельними ресурсами, враховуючи при цьому важливе екологічне значення Карпатських гірських екосистем, таких як природні та напівприродні пасовища як частини екологічних мереж, ландшафтів та традиційного землекористування. 3. Сторони проводять політику, спрямовану на сприяння та підтримку використання документів та програм, які відповідають міжнародно-узгодженим принципам щодо сталого управління лісовими ресурсами. 4. Сторони використовують практику щодо сталого управління гірськими лісами у Карпатах, враховуючи численні функції лісів, важливе екологічне значення	
--	---	--

ПРОЄКТ

	Карпатських гірських екосистем, а також менш сприятливі умови у гірських лісах. 5. Сторони проводять політику, спрямовану на визначення природоохоронних територій в природних, особливо в незайманих лісах достатнього розміру та кількості для того, щоб обмежити чи пристосувати їхнє використання відповідно до поставлених завдань щодо їхнього збереження. 6. Сторони сприяють застосуванню безпечних для довкілля заходів у сільському та лісовому господарстві, які забезпечують необхідну затримку опадів у горах з метою кращого запобігання повеням та підвищення безпеки життя і майна. Стаття 8. Сталий транспорт та інфраструктура 1. Сторони проводять політику планування і розвитку щодо сталого транспорту та інфраструктури з урахуванням особливостей гірського довкілля, необхідності охорони вразливих територій, зокрема регіонів, багатих на біорізноманіття, територій, на яких знаходяться міграційні шляхи, або тих, що мають міжнародне значення, охорону біологічного різноманіття та ландшафтів, а також тих територій, що мають особливе значення для туризму. 2. Сторони співпрацюють щодо розробки сталої транспортної політики, яка забезпечує переваги мобільності та доступу в Карпатах, водночас зменшуючи негативний вплив на здоров'я людей, ландшафти, рослини, тварин та їхні середовища існування, та враховуючи потреби управління сталим транспортом на всіх стадіях планування розвитку транспорту у Карпатах. 3. На екологічно вразливих територіях Сторони співпрацюють щодо розробки моделей екологічно безпечного транспортування. Стаття 9. Сталий туризм 1. Сторони вживають заходів для сприяння сталому туризму в Карпатах, який приносить користь для місцевого населення та базується на неповторній природі, ландшафтах та культурній спадщині Карпат, та посилюють з цією метою співпрацю. 2. Сторони проводять політику, спрямовану на сприяння транскордонній співпраці для підтримки розвитку сталого туризму, розробляючи координовані або спільні плани управління транскордонними чи прикордонними природоохоронними територіями та іншими об'єктами, що становлять інтерес для туризму. Стаття 10. Промисловість та енергетика 1. Сторони сприяють застосуванню більш чистих технологій виробництва з метою адекватного попередження, реагування та ліквідації промислових аварій та їхніх наслідків, а також для охорони здоров'я людей та збереження гірських екосистем.	
--	---	--

ПРОЕКТ

	2. Сторони проводять політику, спрямовану на запровадження екологічно безпечних методів виробництва, розподілу та використання енергії, які зменшують негативний вплив на біорізноманіття та ландшафти, включаючи більш широке використання відновлюваних джерел енергії та енергозберігаючих технологій, коли це необхідно. 3. Сторони мають на меті зменшення негативного впливу на довкілля від розробки мінеральних родовищ і забезпечення адекватного екологічного нагляду за технологією та практикою гірничих робіт. Стаття 11. Культурна спадщина та традиційні знання Сторони проводять політику, спрямовану на збереження та підтримку культурної спадщини та традиційних знань місцевого населення, виробництва та продажу місцевих виробів, предметів мистецтва та народної творчості. Сторони спрямовують свої зусилля на збереження традиційної архітектури, особливостей землекористування, місцевих порід домашніх тварин та різноманіття культивованих рослин і стале використання диких рослин у Карпатах. Стаття 12. Система оцінки/інформації про стан довкілля, моніторинг та раннє попередження 1. Сторони, у разі необхідності, здійснюють оцінку ризиків, впливу на навколишнє середовище та стратегічну екологічну оцінку, враховуючи особливості Карпатських гірських екосистем, а також проводять консультації стосовно проектів транскордонного характеру в Карпатах та здійснюють оцінку їхнього впливу на навколишнє середовище з метою уникнення транскордонних шкідливих наслідків. 2. Сторони проводять політику, використовуючи існуючі методи моніторингу та оцінки, спрямовану на сприяння: a) співпраці у здійсненні науково-дослідної діяльності та наукових оцінок у Карпатах; b) спільним або взаємодоповнюючим моніторинговим програмам, включаючи систематичний моніторинг стану довкілля; c) порівнянності, взаємодоповнення та стандартизації методів дослідження, та відповідних заходів щодо збору даних; d) гармонізації існуючих та розробці нових екологічних, соціальних та економічних показників; e) системі раннього попередження, моніторингу та оцінки природних та техногенних ризиків та загроз; та f) інформаційній системі, доступній всім Сторонам. Стаття 13. Підвищення обізнаності, освіта та участь громадськості 1. Сторони проводять політику, спрямовану на підвищення екологічної обізнаності та покращення доступу громадськості до інформації щодо охорони і сталого розвитку Карпат та сприяння відповідним освітнім заходам та програмам. 2. Сторони проводять політику, яка гарантує участь громадськості у прийнятті рішень стосовно охорони і сталого розвитку Карпат та виконання цієї Конвенції.	
Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни і	Стаття 2	21–25, 39–48; 84, 92, 96

ПРОЄКТ

природних середовищ існування в Європі Берн, 19 вересня 1979 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text Приєднання із застереженнями до Конвенції Закон України N 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29.10.96)	Договірні Сторони вживають необхідних заходів для підтримання популяцій дикої флори та фауни на такому рівні або для приведення їх до такого рівня, який відповідає, зокрема, екологічним, науковим і культурним вимогам, та враховують при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також потреби підвидів, різновидів чи форм, що знаходяться під загрозою на місцевому рівні. Стаття 3 1. Кожна Договірна Сторона відповідно до положень цієї Конвенції вживає заходів для здійснення національної політики охорони дикої флори, дикої фауни та природних середовищ існування, приділяючи особливу увагу видам, яким загрожує зникнення, та вразливим видам, особливо ендемічним, та середовищам існування, яким загрожує зникнення. 2. Кожна Договірна Сторона зобов'язується враховувати у своїй політиці планування забудови і розвитку територій та у своїх заходах, спрямованих на боротьбу із забрудненням, необхідність охорони дикої флори та фауни. 3. Кожна Договірна Сторона сприяє просвіті та поширенню загальної інформації з питань необхідності охорони видів дикої флори та фауни і їхніх середовищ існування. Стаття 4 1. Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення охорони середовищ існування видів дикої флори та фауни, особливо тих, які зазначені у додатках I і II, а також охорони природних середовищ існування, яким загрожує зникнення. 2. Договірні Сторони у своїй політиці планування забудови і розвитку територій враховують потреби охорони природних територій, що охороняються згідно із попереднім пунктом, для того щоб уникнути будь-якої деградації таких територій або у міру можливості звести її до мінімуму. 3. Договірні Сторони зобов'язуються приділяти особливу увагу охороні територій, що мають значення для мігруючих видів, зазначених у додатках II і III, і що належним чином розташовані по відношенню до міграційних шляхів, таких територій, як місця зимівлі, скупчення, годівлі, виведення потомства чи линання. 4. Договірні Сторони зобов'язуються у разі необхідності координувати свої зусилля, спрямовані на охорону природних середовищ існування, згаданих у цій статті, коли вони розташовані у прикордонних районах. Стаття 5 Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення особливої охорони видів дикої флори, зазначених у додатку I. Навмисно зривати, збирати, зрізати чи виривати з корінням такі рослини забороняється. Кожна Договірна Сторона у разі необхідності забороняє володіння такими видами чи їх продаж.	
--	--	--

ПРОЕКТ

	Стаття 6 Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення особливої охорони видів дикої фауни, зазначених у додатку II. Стосовно цих видів, зокрема, забороняється таке: a) всі форми навмисного вилову, утримання та навмисного знищення; b) навмисне зашкодження місцям виведення потомства або відпочинку чи їхнє знищення; c) навмисне порушення спокою дикої фауни, особливо у період виведення та вирощування потомства і зимівлі, якщо таке порушення є істотним з точки зору цілей цієї Конвенції; d) навмисне знищення яєць або їх вилучення з середовищ існування диких тварин чи зберігання цих яєць, навіть якщо вони порожні; e) володіння цими тваринами або внутрішня торгівля ними, живими чи мертвими, включаючи чучела тварин і будь-яку частину чи похідні від них, які можна легко розпізнати, якщо це сприяє ефективному виконанню положень цієї статті. Стаття 7 1. Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення охорони видів дикої фауни, зазначених у додатку III. 2. Будь-яке використання видів дикої фауни, зазначених у додатку III, регулюється з метою забезпечення безпечного існування популяцій з урахуванням вимог статті 2. 3. Заходи, які мають вживатися, включають: a) періоди заборони на полювання та/або інші процедури, що регулюють використання; b) у разі необхідності тимчасову чи місцеву заборону використання з метою відновлення популяцій до належних рівнів; c) регулювання у разі необхідності продажу, зберігання з метою продажу, транспортування з метою продажу або пропонування на продаж живих або мертвих диких тварин. Стаття 8 Стосовно вилову чи знищення видів дикої фауни, зазначених у додатку III, і у випадках, коли відповідно до статті 9 щодо видів, зазначених у додатку II, застосовуються відступи від положень, Договірні Сторони забороняють використання всіх невідбіркових засобів вилову чи знищення та використання всіх засобів, які можуть призвести до зникнення з певної території популяцій окремого виду або серйозно порушити їхній спокій, та зокрема засобів, зазначених у додатку IV. Стаття 9 1. За відсутності будь-якого іншого задовільного рішення і якщо відступ від положень не зашкоджуватиме виживанню відповідної популяції, кожна Договірна Сторона може не	
--	---	--

ПРОЄКТ

	дотримуватися положень статей 4, 5, 6, 7 і заборони на використання засобів, згаданих у статті 8: - для охорони флори та фауни; - для запобігання заподіяння серйозної шкоди посівам, худобі, лісам, рибальству, водним ресурсам та іншим об'єктам власності; - в інтересах охорони здоров'я людей та громадської безпеки, безпеки польотів та в інших важливих суспільних інтересах; - з метою наукових досліджень та освіти, відтворення популяцій, відновлення видів та необхідного виведення потомства; - дозволити в умовах суворого контролю на відбірковій основі та в обмеженому обсязі вилов, утримання та інші розумні способи використання деяких видів диких тварин та рослин у невеликих кількостях. 2. Договірні Сторони один раз на два роки надають Постійному комітету доповіді про відступи від положень, зроблені відповідно до попереднього пункту. У цих доповідях мають обов'язково зазначатися: - популяції, до яких застосовуються або були застосовані відступи від положень, та, коли це практично можливо, кількість відповідних видів; - дозволені засоби знищення чи вилову; - умови ризику та обставини часу й місця, за яких були дозволені такі відступи від положень; - орган, уповноважений заявляти про виконання таких умов та ухвалювати рішення стосовно дозволених для використання засобів, обмежень на них і осіб, яким доручається їхнє виконання; - відповідні заходи контролю. Стаття 10 1. На додаток до заходів, зазначених у статтях 4, 6, 7 і 8, Договірні Сторони зобов'язуються координувати свої зусилля, спрямовані на охорону мігруючих видів, які зазначені у додатках II та III і ареал яких поширюється на їхню територію. 2. Договірні Сторони вживають заходів з метою забезпечення, щоб періоди заборони на полювання та/або інші процедури, що регулюють використання і передбачені у пункті 3а статті 7, належним чином задовольняли потреби мігруючих видів, зазначених у додатку III. Стаття 11 2. Кожна Договірна Сторона зобов'язується: а) заохочувати відновлення локальних видів дикої флори та фауни, якщо це сприятиме збереженню видів, яким загрожує зникнення, за умови попереднього проведення дослідження з урахуванням досвіду інших Договірних Сторін для визначення ефективності і прийнятності такого відновлення;	
--	---	--

ПРОЕКТ

	b) суворо контролювати введення нелокальних видів.	
Конвенція про біологічне різноманіття від 1992 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text Ратифіковано Законом України N 257/94-ВР від 29.11.94	Стаття 6 Загальні заходи щодо збереження і сталого використання Кожна Договірна Сторона відповідно до її конкретних умов і можливостей: a) розробляє національні стратегії, плани чи програми збереження і сталого використання біологічного різноманіття або адаптує з цією метою існуючі стратегії, плани або програми, які відображають, зокрема, викладені в цій Конвенції заходи, що відносяться до відповідної Договірної Сторони; і b) передбачає, наскільки це можливо і доцільно, заходи щодо збереження і сталого використання біологічного різноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці. Стаття 7 Визначення і моніторинг Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо і доцільно, зокрема для цілей статей 8-10: a) визначає компоненти біологічного різноманіття, які мають важливе значення для її збереження і сталого використання, з урахуванням орієнтовного переліку категорій, наведеного у Додатку 1; b) шляхом вибору зразків та інших методів здійснює моніторинг компонентів біологічного різноманіття, визначених згідно підпунктом a) вище, приділяючи особливу увагу тим, які потребують прийняття негайних заходів щодо збереження, а також тим, які відкривають найбільші можливості для сталого використання; c) визначає процеси і категорії діяльності, які мають або ймовірні справляти значний несприятливий вплив на збереження і стале використання біологічного різноманіття, і здійснює моніторинг їх наслідків шляхом відбору зразків та інших методик; і d) збирає і систематизує тим або іншим чином дані, одержані в результаті діяльності визначення і моніторингу згідно з підпунктами a), b) і c) вище. Стаття 8 Збереження in-situ Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо і доцільно: a) встановлює систему охоронних територій або територій, в яких необхідно приймати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття; b) розробляє, при необхідності, керівні принципи відбору, встановлення і раціонального використання охоронних	21–25, 39–48; 84, 92, 96

ПРОЄКТ

	територій або територій, у яких необхідно приймати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття; с) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження і сталого використання; d) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання і збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах; е) заохочує екологічно обґрунтований і сталий розвиток у зонах, що межують з охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій; f) приймає заходи щодо реабілітації і відновлення деградованих екосистем і сприяє відновленню видів, які є під загрозою, зокрема, шляхом розробки і здійснення планів та інших стратегій раціонального використання; g) встановлює або підтримує заходи регулювання, контролю або обмеження ризику, пов'язаного з використанням і звільненням живих організмів, видозмінених в результаті біотехнології, які можуть викликати шкідливі екологічні наслідки, що здатні впливати на збереження і стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також небезпеки здоров'ю людини; h) запобігає впровадженню чужорідних видів, які загрожують екосистемам, місцям мешкання або видам, контролює або знищує такі чужорідні види; i) докладає зусиль щодо забезпечення умов, необхідних для сумісності існуючих способів використання із збереженням біологічного різноманіття і сталим використанням його компонентів; j) відповідно до свого національного законодавства забезпечує повагу, збереження і підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих общин, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження і сталого використання біологічного різноманіття, сприяє їх більш широкому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики, а також заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які виходять із використанням таких знань, нововведень і практики; k) розробляє і здійснює необхідні законодавчі нормативи і/або інші регулюючі положення щодо охорони видів і популяцій, які знаходяться під загрозою; l) у випадках, коли відповідно до статті 7 виявлено факт значного несприятливого впливу на біологічне різноманіття, регламентує чи регулює відповідні процеси і категорії діяльності;	
--	---	--

ПРОЄКТ

	m) співробітничав у наданні фінансової та іншої підтримки щодо заходів збереження in-situ, викладених у підпунктах а)-l) вище, зокрема, у країнах, що розвиваються. Стаття 9 Збереження ex-situ Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо і доцільно, і в першу чергу, у цілях доповнення заходів in-situ: а) приймає заходи щодо збереження ex-situ компонентів біологічного різноманіття, переважно у країні походження таких компонентів; б) встановлює і підтримує умови для збереження і дослідження ex-situ рослин, тварин і мікроорганізмів, переважно у країні походження генетичних ресурсів; с) приймає заходи для відновлення і реабілітації видів, які перебувають під загрозою, і для їх реінтродукції у місцях їх природного мешкання при наявності відповідних умов; д) регламентує і регулює збирання біологічних ресурсів з природних місць мешкання з метою збереження ex-situ, таким чином, щоб не завдавати загрози екосистемам і популяціям видів in-situ, за виключенням випадків, коли вимагається прийняття спеціальних тимчасових заходів ex-situ відповідно до підпункту с) вище; і е) співпрацює у наданні фінансової та іншої підтримки щодо заходів збереження ex-situ, викладених у підпунктах а)-d) вище, а також у створенні і підтримці умов для збереження ex-situ в країнах, що розвиваються. Стаття 10 Стале використання компонентів біологічного різноманіття Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо і доцільно: а) передбачає розгляд питань збереження і сталого використання біологічних ресурсів у процесі прийняття рішень на національному рівні; б) приймає заходи щодо використання біологічних ресурсів для запобігання або зведення до мінімуму несприятливого впливу на біологічне різноманіття; с) захищає і заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, які сумісні з вимогами щодо збереження або сталого використання; д) надає місцевому населенню підтримку у розробці і впровадженні заходів щодо виправлення становища у деградованих районах, у яких зменшилось біологічне різноманіття;	
--	--	--

ПРОЄКТ

	е) заохочує співробітництво між урядовими органами і приватним сектором своєї країни у розробці методів сталого використання біологічних ресурсів. Стаття 11 Заходи заохочення Кожна Договірна Сторона приймає, настільки це можливо і доцільно, оправдані з економічної і соціальної точок зору заходи, які сприяють збереженню і сталому використанню компонентів біологічного різноманіття. Стаття 12 Дослідження і підготовка кадрів Договірні Сторони з урахуванням особливих потреб країн, що розвиваються: а) розробляють і виконують програми науково-технічного навчання і підготовки кадрів для здійснення заходів щодо визначення, збереження і сталого використання біологічного різноманіття і його компонентів та надають підтримку такому навчанню і підготовці кадрів для задоволення специфічних потреб країн, що розвиваються; б) сприяють і заохочують дослідження, які сприяють збереженню і сталому використанню біологічного різноманіття, особливо у країнах, що розвиваються, зокрема, відповідно до рішень Конференції Сторін, які приймаються на основі рекомендацій Допоміжного органу по науковим, технічним і технологічним консультаціям; і с) відповідно до положень статей 16, 18 і 20 сприяють використанню наукових результатів, одержаних під час досліджень біологічного різноманіття, при розробці методів збереження і сталого використання біологічних ресурсів та співробітничать у використанні таких ресурсів. Стаття 13 Освіта та підвищення просвіти громадськості Договірні Сторони: а) сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття і потрібних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової інформації і включення цих питань до навчальних програм; і б) співробітничать, у відповідних випадках, з іншими країнами і міжнародними організаціями у розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження і сталого використання біологічного різноманіття. Стаття 14 Оцінка впливу і зведення до мінімуму несприятливих наслідків	
--	--	--

ПРОЄКТ

	1. Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо і доцільно: a) вводить відповідні процедури, які потребують проведення екологічної експертизи своїх пропонованих проєктів, які ймовірні спричинити значний несприятливий вплив на біологічне різноманіття, з метою уникнення або зведення до мінімуму таких наслідків, і, якщо це доцільно, забезпечує можливості для участі у таких процедурах; b) приймає відповідні заходи для забезпечення належного обліку екологічних наслідків своїх програм і політики, які ймовірні спричинити значний несприятливий вплив на біологічне різноманіття; c) сприяє на основі взаємності повідомленню, обміну інформацією і проведенню консультацій про діяльність в рамках її юрисдикції або під її контролем, яка ймовірна спричинити суттєвий несприятливий вплив на біологічне різноманіття в інших країнах або районах за межами національної юрисдикції, за допомогою заохочення укладення, у відповідних випадках, двосторонніх, регіональних або багатосторонніх угод; d) у випадку неминучої або серйозної небезпеки або шкоди, джерела яких знаходяться під її юрисдикцією або контролем, для біологічного різноманіття у районі під юрисдикцією інших країн або у районах за межами національної юрисдикції, негайно повідомляє країни, які можуть зазнати такої небезпеки або шкоди, а також приймає заходи щодо запобігання або зведення до мінімуму такої небезпеки або шкоди; і e) сприяє національним заходам у випадку негайного реагування на діяльність або події, які викликані природними або іншими причинами, що являють серйозну і неминучу загрозу біологічному різноманіттю, і заохочує міжнародне співробітництво як доповнення таких національних зусиль і, де це доцільно і узгоджено із зацікавленими країнами або регіональними організаціями економічної інтеграції, розробляє спільні плани на випадок надзвичайних обставин. 2. Конференція Сторін розглядає на основі проведених досліджень питання про відповідальність і виправлення положення, включаючи відновлення і компенсацію за шкоду, нанесену біологічному різноманіттю, за винятком тих випадків, коли така відповідальність є цілком внутрішньою справою. Стаття 15 Доступ до генетичних ресурсів 1. Визнаючи суверенні права країн на свої природні ресурси, право визначати доступ до генетичних ресурсів належить національним урядам і регулюється національним законодавством.	
--	--	--

ПРОЕКТ

	2. Кожна Договірна Сторона намагається створити умови для полегшення доступу до генетичних ресурсів у цілях екологічно безпечного використання іншими Договірними Сторонами і не створювати обмежень, які суперечать цілям цієї Конвенції. 3. Для цілей цієї Конвенції до генетичних ресурсів, які надаються Договірною Стороною, як зазначено у цій статті і статтях 16 і 19, відносяться лише ті, які надаються Договірними Сторонами, що є країнами походження таких ресурсів, або сторонами, які одержали ці генетичні ресурси відповідно до цієї Конвенції. 4. Доступ, у випадку його надання, забезпечується на взаємно узгоджених умовах і регулюється положеннями цієї статті. 5. Доступ до генетичних ресурсів регулюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Договірної Сторони, яка надає такі ресурси, якщо ця Сторона не вирішить інше. 6. Кожна Договірна Сторона намагається готувати і проводити наукові дослідження, основані на генетичних ресурсах, які надані іншими Договірними Сторонами, з повною їх участю і, коли це можливо, у таких Договірних Сторонах. 7. Кожна Договірна Сторона приймає належні законодавчі, адміністративні або політичні заходи і відповідно до статей 16 і 19 і, при необхідності, через механізм фінансування, встановлений згідно з статтями 20 і 21, у цілях спільного використання на справедливій і рівній основі результатів досліджень і розробок, а також вигод від комерційного або іншого застосування генетичних ресурсів з Договірною Стороною, яка надає такі ресурси. Таке спільне використання здійснюється на взаємно узгоджених умовах. Стаття 16 Доступ до технології та її передача 1. Кожна Договірна Сторона, визначаючи, що технологія включає біотехнологію і що як доступ до технології, так і передача між Договірними Сторонами є важливими елементами досягнення цілей цієї Конвенції, зобов'язується відповідно до положень цієї статті надавати і/або полегшувати іншим Договірним Сторонам доступ до технологій, які мають відношення до збереження і сталого використання біологічного різноманіття або використовують генетичні ресурси і не завдають значної шкоди навколишньому середовищу, а також передачу їм таких технологій. 2. Як зазначено у пункті 1 вище, доступ до технології і її передача країнам, що розвиваються, забезпечуються і/або полегшуються на справедливих і найбільш сприятливих умовах, в тому числі на пільгових і поступливих умовах, якщо досягнуто взаємної домовленості, і, при необхідності, відповідно до механізму фінансування, встановленого згідно з	
--	---	--

ПРОЕКТ

	статтями 20 і 21. У випадку технології, обумовленої патентами та іншими правами інтелектуальної власності, такий доступ і передача забезпечуються на умовах, які враховують достатню і ефективну охорону прав інтелектуальної власності і відповідають їй. Цей пункт вживається відповідно до пунктів 3, 4 і 5 нижче. 3. Кожна Договірна Сторона приймає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи з тим, щоб Договірним Сторонам, зокрема, розвиваючим країнам, які надають генетичні ресурси, забезпечувався доступ до технології, яка передбачає використання цих ресурсів, і передавалась ця технологія на взаємно узгоджених умовах, включаючи технологію, яка захищається патентами та іншими правами інтелектуальної власності, і, при необхідності, на основі положень статей 20 і 21 і відповідно до норм міжнародного права, а також згідно з пунктами 4 і 5 нижче. 4. Кожна Договірна Сторона приймає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи для того, щоб приватний сектор полегшував доступ до технологій, згаданих у пункті 1 вище, спільну розробку і передачу цих технологій в інтересах як урядових установ, так і приватного сектору у країнах, що розвиваються, і у зв'язку з цим виконує зобов'язання, викладені у пунктах 1, 2 і 3 вище. 5. Договірні Сторони, визначаючи, що патенти та інші права інтелектуальної власності можуть впливати на впровадження цієї Конвенції, співробітничать у цій галузі, керуючись національним законодавством і нормами міжнародного права, з метою забезпечення, щоб ці права сприяли і не суперечили її цілям. Стаття 17 Обмін інформацією 1. Договірні Сторони сприяють обміну інформацією з усіх загальнодоступних джерел відносно збереження і сталого використання біологічного різноманіття з урахуванням особливих потреб країн, що розвиваються. 2. Такий обмін інформацією включає обмін результатами технічних, наукових і соціально-економічних досліджень, а також інформацією про програми професійної підготовки і обстежень, спеціальними знаннями, місцевими і традиційними знаннями, як такими, і у поєднанні з технологіями, зазначеними у пункті 1 статті 16. Крім того, він включає, коли це можливо, репатріацію інформації. Стаття 19 Застосування біотехнології і розподіл пов'язаних з нею вигод 1. Кожна Договірна Сторона приймає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи щодо забезпечення ефективної участі у діяльності проведення біотехнологічних досліджень тих Договірних Сторін, особливо розвиваючих країн, які надають генетичні ресурси для таких досліджень, і, коли це можливо, у таких Договірних Сторонах.	
--	--	--

ПРОЕКТ

	2. Кожна Договірна Сторона приймає всі можливі заходи, які б сприяли забезпеченню пріоритетного доступу на справедливій і рівноправній основі Договірним Сторонам, особливо країнам, що розвиваються, до результатів і вигод, які виходять із біотехнологій, заснованих на генетичних ресурсах, наданих цими Договірними Сторонами. Такий доступ здійснюється на взаємно узгоджених умовах. 3. Сторони розглядають необхідність і умови прийняття заходів, можливо, у формі протоколу, включаючи, зокрема, попередню обґрунтовану згоду, по розробці відповідних процедур у галузі безпечної передачі, використання і застосування будь-яких живих видозмінених організмів, які є результатом біотехнології і здатні спричинити негативний вплив на збереження і стале використання біологічного різноманіття. 4. Кожна Договірна Сторона безпосередньо або за вимогою будь-якої фізичної або юридичної особи, яка є під її юрисдикцією, що надає організми, зазначені у пункті 3 вище, забезпечує передачу будь-якої наявної інформації про правила використання і техніки безпеки, визначених такою Договірною Стороною під час роботи з такими організмами, а також будь-яку наявну інформацію про потенційно шкідливий вплив відповідних конкретних організмів тієї Договірної Сторони, в яку ввозяться ці організми.	
Добровільні зобов'язання стосовно надання міжнародної звітності в рамках глобальної оцінки лісових ресурсів та звітності стосовно виконання загальноєвропейських критеріїв та індикаторів сталого лісоуправління тощо Глобальна оцінка лісових ресурсів (ОЛР) ФАО містить важливу інформацію для розуміння масштабів лісових ресурсів, їх стану, управління ними та їх використання http://www.fao.org/countryprofiles/index/ru/?iso3=UKR http://www.fao.org/forestry/ru/ http://www.fao.org/forest-resources-assessment/ru/ http://www.fao.org/forest-resources-assessment/en/	ОЛР є механізмом збору даних та подання звітності по двох пов'язаних з лісами показниках цілей Організації Об'єднаних Націй в галузі сталого розвитку (ЦСР). Зокрема, дані, що подаються для ОЛР, сприяють поданню звітності по ЦСР 15 - Збереження екосистем суші - показники 15.1.1 (Площа лісів в процентному відношенні до загальної площі суші) і 15.2.1 (Прогрес в переході на невиснажливе ведення лісового господарства). З 1990 року інформація по ОЛР, що збирається в рамках процесу звітності країн, доповнюється дистанційним зондуванням. ОЛР-2020 продовжує цю традицію за допомогою спільного глобального обстеження з використанням методів дистанційного зондування (RSS) з метою отримання незалежних регіональних і глобальних оцінок площі лісів і їх змін, а також розширення можливостей країн, що розвиваються, по використанню останніх даних і матеріалів дистанційного зондування.	93, 94
Рамкова конвенція ООН про зміну клімату https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text Ратифікація від 29.10.1996, підстава - 435/96-ВР Набрання чинності для України 11.08.1997.	Стаття 4 Зобов'язання 1. Усі Сторони, враховуючи свою спільну, але диференційовану відповідальність і свої конкретні національні і регіональні пріоритети, цілі і умови розвитку:	1-7, 10, 11, 13-26, 28-33, 39, 45-47, 49-51, 54-55, 62, 63, 66-71, 75, 96-100

ПРОЄКТ

Кінцева мета цієї Конвенції і усіх пов'язаних з нею правових документів, які може прийняти Конференція Сторін, полягає у тому, щоб досягти у виконанні відповідних положень Конвенції стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускає небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему. Такий рівень має бути досягнутий у строки, необхідні для природної адаптації екосистем до зміни клімату, що дасть можливість не ставити під загрозу виробництво продовольства і сприятиме забезпеченню подальшого економічного розвитку на стійкій основі.	а) розробляють, періодично поновлюють, публікують і надають Конференції Сторін у відповідності зі статтею 12 національні кадастри антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами усіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, використовуючи порівняльні методології, які будуть узгоджені Конференцією Сторін; б) формують, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні і, у відповідних випадках, регіональні програми, які містять у собі заходи по пом'якшенню наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами усіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи по сприянню адекватній адаптації до зміни клімату; с) сприяють і співпрацюють у розробці, застосуванні і розповсюдженні, включаючи передачу технологій, методів і процесів, які дають можливість обмежити, знизити або припинити антропогенні викиди парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, в усіх відповідних секторах, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, лісове господарство і вилучення відходів; д) сприяють раціональному використанню поглиначів і накопичувачів усіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, включаючи біомасу, ліси, океани та інші наземні, прибережні і морські екосистеми, а також, у відповідних випадках сприяють їх охороні і підвищенню якості і співпрацюють у цьому напрямку; е) співпрацюють у прийнятті підготовчих заходів з метою адаптації до наслідків зміни клімату; розробляють і розвивають відповідні комплексні плани по веденню господарства у прибережній зоні, водних ресурсів і сільському господарству, і по охороні та відновленню районів, особливо в Африці, що потерпіли від посух, опустелювання, а також повеней; ф) за можливість враховують пов'язані із зміною клімату міркування при проведенні своєї відповідної соціальної, економічної і екологічної політики і застосуванні заходів і використовують відповідні методи, наприклад оцінки наслідків, складені і визначені на національному рівні, з метою зменшити до мінімуму негативні для економіки, здоров'я суспільства і якості оточуючого середовища наслідки здійснення проєктів чи заходів, спрямованих на пом'якшення впливу зміни клімату чи пристосування до нього; г) сприяють і співпрацюють при проведенні наукових, технологічних, технічних, соціально-економічних та інших досліджень, систематичних спостережень і створенні банків даних, пов'язаних з кліматичною системою і призначених для поглиблення знань, а також зменшення або усунення невизначеностей, які залишились, щодо причин, наслідків,	
--	--	--

ПРОЕКТ

	масштабів і строків зміни клімату та щодо економічних і соціальних наслідків різних стратегій реагування; h) сприяють і співпрацюють у питаннях повного, відкритого і оперативного обміну відповідною науковою, технологічною, технічною, соціально-економічною і юридичною інформацією, пов'язаною з кліматичною системою та зміною клімату, а також з економічними і соціальними наслідками різних стратегій реагування; i) сприяють і співпрацюють у галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату і підтримують найширшу участь у цьому процесі, у тому числі неурядових організацій; j) у відповідності зі статтею 12 направляють Конференції Сторін інформацію, що стосується здійснення.	
Паризька кліматична угода https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text Ратифікація від 14.07.2016, підстава - 1469-VIII. Набрання чинності 04.11.2016,	Стаття 2 1. Ця Угода, посилюючи реалізацію Конвенції, у тому числі її мети, спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінювання бідності, у тому числі шляхом: a) стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату; b) підвищення здатності адаптуватися до несприятливих наслідків зміни клімату, а також сприяння опірності до зміни клімату та низьковуглецевому розвитку таким чином, щоб не ставити під загрозу виробництво продовольства; c) забезпечення узгодженості фінансових потоків із напрямом низьковуглецевого та опірного до зміни клімату розвитку. 2. Ця Угода реалізовуватиметься таким чином, щоб відобразити справедливість і принцип спільної, але диференційованої відповідальності, а також відповідних можливостей у світлі різних національних обставин. Стаття 4 1. Для досягнення довгострокової глобальної температурної цілі, що визначена у статті 2, Сторони мають на меті якомога швидше досягти глобального піку викидів парникових газів, визнаючи, що досягнення такого піку потребує більш тривалого часу для Сторін - країн, що розвиваються, а також згодом домогтись швидких скорочень відповідно до найкращих наявних наукових знань для того, щоб досягти балансу між антропогенними викидами із джерел та абсорбцією поглиначами парникових газів у другій половині цього століття на основі справедливості та у контексті сталого розвитку і зусиль з викорінювання бідності. 2. Кожна зі Сторін повинна готувати, повідомляти та підтримувати послідовні національно визначені внески, що вона має намір досягти. Сторони повинні вживати внутрішні заходи для пом'якшення зміни клімату з метою досягнення цілей таких внесків.	1-7, 10, 11, 13-26, 28-33, 39, 45-47, 49- 51, 54-55, 62, 63, 66-71, 75, 96-100

ПРОЄКТ

	Стаття 5 1. Сторонам слід вживати дії для збереження та збільшення, у разі необхідності, поглиначів і накопичувачів парникових газів, як викладено у пункті 1 d) статті 4 Конвенції, включаючи ліси. 2. Сторонам рекомендується вживати дії щодо реалізації та підтримки, у тому числі шляхом виплат відповідно до отриманих результатів, існуючої системи, як викладено у відповідних керівних принципах та рішеннях, вже прийнятих в рамках Конвенції, для: стратегічних підходів та позитивних стимулів стосовно діяльності, пов'язаної зі скороченням викидів у результаті вирубки й деградації лісів, а також із роллю збереження недоторканості лісів, сталого управління лісами та збільшення накопичення вуглецю в лісах у країнах, що розвиваються; та альтернативних стратегічних підходів, таких що поєднують спільні підходи з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї для інтегрованого та сталого управління лісами, підтверджуючи важливість стимулювання, у разі необхідності, інших неуглецевих вигід, пов'язаних із такими підходами.	
--	--	--

Результати аналізу свідчать про повну відповідність положень та заходів Стратегії екологічним принципам та вимогам, що містяться у проаналізованих міжнародних документах.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Завдяки виконанню положень та заходів Стратегії ліси України будуть управлятися у режимі забезпечення їх сталого розвитку, стійкості, життєздатності, продуктивності, багатофункціональності, для забезпечення економічних, соціальних, екологічних та культурних переваг для нинішніх та майбутніх поколінь.

Зокрема, буде забезпечено збільшення лісистості території країни до 18 % та загального запасу лісів України до 2.5 млрд м³.

Будуть досягнені позитивні якісні зміни у структурі лісових насаджень, підвищення продуктивності та стійкості лісів завдяки:

- зменшенню площ чистих насаджень сосни звичайної, дуба звичайного та бука лісового, ялини європейської за рахунок збільшення площ мішаних насаджень з перевагою головної породи та введенню відповідних листяних порід під намет насадження;
- зменшенню площ лісів з низькою повнотою в лісах доступних до експлуатації;
- поступовому зменшенню сумарної площі суцільних рубок лісів;
- збільшенню площ лісів головних лісоутворюючих порід (дуб звичайний, сосна звичайна, бук лісовий інші) природнього походження завдяки активним заходам сприяння природному відновленню лісів та несучільним рубкам;
- збільшенню площ насаджень зі складною вертикальною та горизонтальною структурою.

Виконання заходів Стратегії сприятиме підвищенню природоохоронного та економічного потенціалу лісів, їх адаптації до змін клімату, запобіганню деградації лісів, збільшенню обсягу поглинання парникових газів.

Ліс є найактивнішим з природних поглиначів парникових газів. Один гектар лісу поглинає у середньому 4,78 тонн CO₂-еквіваленту/рік <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/ukr-2019-nir-16%20May%2019.zip>.

ПРОЄКТ

На цей час ліси України щорічно поглинають близько 45,9 млн тонн CO₂-еквіваленту/рік. Відповідно до завдань Стратегії, рівень поглинання парникових газів лісами України в 2035 році досягне 75,6 млн тонн CO₂-еквіваленту/рік. Усього за період реалізації Стратегії з атмосфери буде додатково видалено і зв'язано у деревині 222,8 млн тонн CO₂-еквіваленту.

Кінцевим результатом реалізації Стратегії стане покращення стану довкілля, якості життя та здоров'я громадян України.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Проект Стратегії включає комплекс заходів, які відповідають усім вимогам діючого законодавства.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», стратегією передбачається:

- раціональне і економне використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій;
- здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища, щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів, зокрема, збільшення площі лісів, підвищення стійкості та якості лісів, нарощення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, що передбачено у низці положень Стратегії;
- переформування штучних та похідних лісів у різновікові та мішані ліси, наближені до природних, в залежності від певних ґрунтово-кліматичних умов;
- впровадження компенсаційних механізмів, щодо зменшення емісії та збільшення абсорбції вуглекислого газу лісовою галуззю та/або окремими лісокористувачами;
- створення національної системи охорони ландшафтів від пожеж, а також відновленні лісів, пройдених пожежами з метою вирощування стійких, суспільно привабливих лісів;
- вдосконалення нормативно-правової бази стосовно порядку та принципів діяльності державних спеціалізованих лісозахисних підприємств;
- обмеження санітарних рубок з орієнтацією на оперативне вилучення свіжезаражених дерев замість відмерлих сухостійних дерев і на боротьбу з конкретними шкідниками;
- збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні, зокрема, відповідно до Стратегії положення про об'єкти природно-заповідного

ПРОЄКТ

фонду мають бути деталізовані з урахуванням цілі і мети їх створення, а також вимог по охороні рідкісних видів та оселищ;

- всі ідентифіковані праліси, квазіпраліси та природні ліси мають підлягати охороні в складі пралісових пам'яток природи, природних заповідників, заповідних зон національних парків або біосферних заповідників, із дотриманням режиму повного не втручання в природні процеси, включно із встановленням необхідної буферної зони навколо відповідно до чинного законодавства;
- здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб, зокрема, Стратегією передбачається визначення відповідальних підвідомчих установ та їх повноважень в сфері контролю за здійсненням лісогосподарських заходів;
- здійснення заходів щодо збереження і невиснажливого використання біологічного різноманіття;
- обмеження використання інвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні; запровадження моніторингу інвазійних видів рослин в лісах; обмеження використання чужорідних неінвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні.
- Значна частина заходів спрямована на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на об'єкти тваринного світу під час провадження планованої діяльності, у відповідності до вимог статей 9, 37, 39, 40 Закону України «Про тваринний світ»:
- збереження біорізноманіття має забезпечуватися через мережу створених об'єктів природно-заповідного фонду, виділених пралісів, квазіпралісів та природних лісів, об'єктів Смарагдової мережі, особливо цінних для збереження ділянок, та шляхом врахування специфічних вимог по охороні конкретних видів та оселищ як (і особливо) в межах наведених вище об'єктів, так і поза їхніми межами;
- спрямування мисливського менеджменту на підтримку існуючих та створення нових популяцій рідкісних видів, в тому числі шляхом розведення і випуску тварин в природні умови ;
- недопущення погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;

ПРОЄКТ

- запровадження системи моніторингу рідкісних видів тварин, що враховуватиме особливості біології видів та організаційні особливості мисливських господарств;
- запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів, зокрема передбачається використання при лісозаготівлі ощадливих з точки зору збереження ґрунту і попередження ерозії технологій і процесів, особливо в гірській місцевості, наприклад трелювання повітряно - канатними установками тощо, що водночас попереджуватиме загибель тварин та руйнування їх помешкань;
- охорона середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин, зокрема, посилення державного контролю за виконанням вимог чинного законодавства, норм і правил щодо збереження диких тварин та середовища їх існування, посилення відповідальності за їх порушення як громадянами, так і підприємствами;
- забезпечення підтримки і збереження окремих, незначних за площею природних типів оселищ: рідколісь на пісках, заболочених ділянок і заплавлених лісів, лісів пасовищного типу тощо; недоторканість ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу.

Зазначені природоохоронні заходи, а також передбачені Стратегією інші заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків її виконання становлять цілісний комплекс, достатній для забезпечення охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки та безпеки життєдіяльності та здоров'я населення в процесі її реалізації.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка

При проведенні стратегічної екологічної оцінки була використана наступна інформація: доповіді про стан довкілля; статистична інформація; інформація, яка включена в інші акти законодавства, які мають відношення до проєкту Стратегії; дані моніторингу стану довкілля; експертні оцінки; інша доступна інформація.

Прогнозування наслідків реалізації Стратегія і оцінка впливу на довкілля, в тому числі на здоров'я населення передбачених Стратегією заходів, а також порівняння альтернатив, проводилося методом експертного комплексного багатофакторного оцінювання на рівні бальних оцінок. Опис методу та результати оцінювання наведено у розділі 4.

Аналіз проведено для трьох варіантів Стратегії: опублікованого у інтернеті, альтернативи 1 та альтернативи 2.

В якості альтернативи 1 розглянуто варіант Стратегії з відсутністю заходів проти поширення інвазійних видів (ці заходи в таблиці 4.1 виділені червоним фоном) та наявністю додаткового заходу, який передбачає застосування у лісорозведенні інтродукованих порід (виділений жовтим фоном).

В якості альтернативи 2 розглянуто варіант, з якого виключено заходи, у яких передбачено збільшення обсягів спалення деревини та деревинних відходів (виділені зеленим фоном).

Всі інші заходи, що оцінювалися, були спільними для усіх трьох варіантів Стратегії.

За результатами бальних оцінок відсоток негативних балів від їх загальної кількості для опублікованого варіанта Стратегії склав 7,0%, для альтернативи 1 – 7,8 %, для альтернативи 2 – 5,9%. Тобто, найменший відсоток негативних балів одержала альтернатива 2.

Таким чином, за результатами комплексної екологічної оцінки пріоритетним варіантом обрано альтернативу 2.

ПРОЄКТ

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

У проєкті Стратегії передбачено наведену нижче систему ключових індикаторів її виконання, які опосередковано дозволяють також здійснювати моніторинг наслідків її виконання для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

1. Збільшення лісистості території країни до 18 % .
2. Збільшення загального запасу лісів України до 2.5 млрд м3.
3. Збільшення рівня емісії/поглинання вуглекислого газу лісами України в 2035 році до 75,6 млн тон CO₂-еквіваленту/рік.
4. Збільшення продуктивності та стійкості лісів, в тому числі:
 - a) Зменшення площ чистих насаджень сосни звичайної, дуба звичайного та бука лісового, ялини європейської за рахунок збільшення площ мішаних насаджень з перевагою головної породи та введення відповідних листяних порід під намет насадження.
 - b) Зменшення площ лісів з низькою повнотою в лісах доступних до експлуатації.
 - c) Поступове зменшення сумарної площі суцільних рубок лісів.
 - d) Збільшення площ лісів головних лісоутворюючих порід (дуб звичайний, сосна звичайна, бук лісовий інші) природнього походження, які виникли завдяки активним заходам сприяння природному відновленню лісів та несучільним рубкам.
 - e) Зменшення обсягу деревини, яка заготовлюється під час санітарних рубок.
 - f) Збільшення площ насаджень зі складною вертикальною та горизонтальною структурою
5. Зменшення річної площі лісових пожеж особливо великого розміру в Україні.

ПРОЄКТ

6. Забезпечення системи відео спостереження для виявлення лісових пожеж на ранній стадії на 100%.
7. Нове будівництво та ремонт 7,5 тис. км. лісових доріг.
8. Оновлення парку протипожежної техніки на 100% та відновлення авіа патрулювання лісів.
9. Створення трьох лісонасієвих заводів з вирощування посадкового матеріалу із закритою кореневою системою.
10. Створення трьох регіональних лабораторій для генетичних досліджень якості насіннєвого матеріалу.
11. Створення трьох лабораторій біологічного захисту лісів.
12. Оновлення деталізованих положень для 500 заказників та планів управління територіями для 100 об'єктів Смарагдової мережі.
13. Збільшення кількості туристів, що скористалися об'єктами лісової рекреаційної інфраструктури, до 10 млн осіб на рік.
14. Запровадження системи моніторингу лісового біорізноманіття та інвазивних видів в лісовому господарстві як складової загальнодержавної системи моніторингу довкілля.
15. Отримання належного охоронюваного статусу, зафіксованого у лісогосподарській документації усіма ідентифікованими місцями проживання/зростання охоронюваних видів.
16. Запровадження прозорих правил торгівлі деревиною.
17. Створення та функціонування єдиної Інтернет платформи, на якій зібрані всі ІТ рішення стосовно лісового господарства, включно з публічно доступною повною базою даних усіх аспектів діяльності лісового господарства.
18. Зміна системи оподаткування, шляхом запровадження єдиного лісового податку.
19. Реформування державної лісової охорони.
20. Забезпечення повноцінного фінансування лісогосподарських заходів.

ПРОЄКТ

У Стратегії також передбачено, що моніторинг та оцінку ефективності реалізації Стратегії щорічно проводитиме Міндовкілля. З метою дотримання об'єктивності та неупередженості їх проведення до його проведення передбачено залучати наукові установи, неурядові організації та незалежні інститути. Крім того моніторингову інформацію щодо стану довкілля одержуватимуть існуючі суб'єкти державного екологічного, санітарно-хімічного та медико-санітарного моніторингу України. Моніторинг буде проводитись шляхом аналізу статистичних даних та проведення експертних досліджень.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Заходи, передбачені Стратегією охоплюватимуть практично всю територію України, включаючи прикордонні заліснені території, смуга яких простягається, починаючи з українсько-румунського кордону на південному заході України, далі вздовж кордонів з Молдовою, Угорщиною, Словаччиною, Польщею на заході, з Білоруссю на півночі і закінчуючи кордоном з Росією на північному сході та сході. Проведена оцінка впливів реалізації Стратегії на довкілля не дає підстав прогнозувати ймовірність будь-яких негативних транскордонних впливів, у тому числі для здоров'я людини, пов'язаних з виконанням передбачених Стратегією заходів.

Водночас при здійсненні моніторингових досліджень наслідків впровадження Стратегії прикордонним територіям слід приділяти особливу увагу.

При цьому ключовими територіями мають стати території ПЗФ, розташовані поблизу державного кордону України. Їх перелік наведений у таблиці 10.1.

Таблиця 10.1 – Транскордонні лісові території природно-заповідного фонду України

№	Назва території	Місцезнаходження (область)	Площа (га)	Суміжна країна
1.	Карпатський біосферний заповідник: Кузійський заповідний масив Мармароський заповідний масив	Закарпатська	4925 8990	Румунія
2.	Ужанський національний природний парк	Закарпатська	39159	Словаччина
3.	Регіональний ландшафтний парк «Надсянський»	Львівська	19428	Польща
4.	Шацький національний природний парк	Волинська	32515	Білорусь, Польща
5.	Національний природний парк «Прип'ять-Стохід»	Волинська	39315	Білорусь
6.	Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Вичівський»	Рівненська	2762	Білорусь

ПРОЄКТ

7.	Рівненський природний заповідник	Рівненська	42289	Білорусь
8.	Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Борутинський»	Житомирська	3116	Білорусь
9.	Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник	Київська	226965	Білорусь
10.	Міжрічинський регіональний ландшафтний парк	Чернігівська	102473	Білорусь
11.	Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський»	Сумська	16214	Росія
12.	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Шалигинський»	Сумська	2868	Росія
13.	Гетьманський національний природний парк	Сумська	23360	Росія
14.	Ландшафтний заказник місцевого значення «Сіверськодонецький»	Харківська	2531	Росія
15.	Ландшафтний заказник місцевого значення «Шарів кут»	Луганська	731	Росія
16.	Ландшафтний заказник місцевого значення «Кружилівський»	Луганська	123	Росія
17.	Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Суходольський»	Луганська	483	Росія
18.	Національний природний парк «Бойківщина»	Львівська	12240	Польща

11. Резюме нетехнічного характеру

Державна стратегія управління лісами України до 2035 року спрямована на визначення завдань та інструментів для розв'язання екологічних, економічних та соціальних проблем лісового господарства України та створення умов для його сталого розвитку з урахуванням географічних та інших особливостей.

Її стратегічними цілями є:

1. Ефективне управління лісами:

- зміна моделі та механізмів державного управління в сфері лісового та мисливського господарства;
- оптимізація та реорганізація структури і функцій суб'єктів господарювання державної власності в лісовій сфері;
- удосконалення системи оподаткування та фінансування лісгосподарської діяльності, встановлення справедливої бази оподаткування для постійних лісокористувачів;
- державне стимулювання розвитку господарської діяльності у деревообробній галузі з отриманням доданої вартості;
- зміна правил здійснення лісгосподарських заходів, спрямування на наближені до природи методи лісництва та несучільні види рубок;
- забезпечення прозорості лісгосподарської діяльності в частині відкритого електронного ринку продажу деревини;
- впровадження нової системи організації охорони і захисту лісів, попередження незаконних рубок та обігу незаконно заготовленої деревини;
- розроблення комплексу заходів щодо запобігання збуту нелегально заготовленої деревини;
- розроблення та впровадження програм реабілітації стану лісів та відновлення лісових ресурсів в результаті військових дій на Сході України;
- покращення методів управління лісовими об'єктами природно-заповідних територій, у зоні відчуження та у Південно-східному регіоні України.

ПРОЄКТ

2. Забезпечення екологічної стійкості:

- збільшення площі лісів, підвищення їхньої стійкості та продуктивності, нарощення екологічного та ресурсного потенціалу лісів;
- збільшення поглинання й утримання вуглецю;
- адаптація лісів до змін клімату та перехід на наближені до природи методи лісівництва із формуванням лісів природного складу і структури;
- удосконалення існуючої системи охорони лісів від пожеж;
- збереження та відтворення генетичного різноманіття лісів;
- охорона ґрунтів та вод, збереження видів та біорізноманіття;
- захист старовікових та інших особливо цінних лісів;
- збереження лісів, що утворилися природним шляхом на деградованих землях та землях сільськогосподарського призначення, що не обробляються;
- розроблення системи захисту насаджень від шкідників та хвороб лісу;
- розвиток захисного лісорозведення та агролісомеліорації;
- боротьба з інвазійними чужорідними видами;
- розвиток мисливського господарства;
- оновлення підходів до ведення лісового господарства у зоні відчуження, зоні ООС та у Південно-східному регіоні України.

3. Забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки:

- Підвищення економічного потенціалу лісів;
- впровадження прозорого ринку деревини;
- підвищення конкурентоздатності лісогосподарського виробництва;
- формування загальнодержавного балансу заготівлі та споживання деревини;
- популяризація використання виробів з деревини в суспільстві;
- поліпшення інвестиційної привабливості лісового сектору економіки для створення задіяних у ньому мікро, малих, середніх та великих підприємств;
- удосконалення системи оподаткування та фінансування лісогосподарської діяльності, встановлення справедливої бази

ПРОЄКТ

оподаткування для постійних лісокористувачів, що надасть додаткові можливості для розвитку;

- запровадження системи економічних стимулів, пільг, дотацій для активізації суб'єктів господарювання у деревообробній галузі, які використовують безвідходний цикл переробки деревини;
- розвиток державно-приватного партнерства;
- монетизація еко-системних послуг лісового господарства та збільшення їхньої частки;
- популяризація і ефективне впровадження використання не деревинних ресурсів лісу;
- Розвиток лісової транспортної інфраструктури.

4. Рекреація та відкрите суспільство:

- Розвиток екологічного туризму, покращення надання соціальних послуг в лісі, рекреаційного використання лісів;
- підвищення якості та доступності інформації про ліси та лісове господарство;
- впровадження інформаційних технологій у систему управління лісами та підвищення прозорості даних стосовно лісів та лісового господарства;
- моніторинг стану лісів, інвентаризація та ефективне управління даними.

5. Дослідження та освіта:

- Підвищення кваліфікації людей, які працюють в лісі та з його ресурсами;
- розвиток науки, впровадження наукоємних технологій і методик у виробництво, обмін досвідом.
- розробка якісних типових програм підготовки бакалаврів та магістрів лісового господарства.

Відповідно до цих стратегічних цілей у Стратегії представлено структуру заходів, спрямованих на їх досягнення.

При проведенні СЕО Стратегії був здійснений комплексний багатофакторний аналіз ймовірних впливів кожного заходу і їх сукупності на довкілля за методом бальних оцінок.

ПРОЄКТ

Аналіз проведено для трьох варіантів Стратегії з відповідними комплексами заходів: опублікованого у інтернеті, альтернативи 1 та альтернативи 2.

В якості альтернативи 1 розглянуто варіант Стратегії з відсутністю заходів проти поширення інвазійних видів та наявністю додаткового заходу, який передбачає застосування у лісорозведенні інтродукованих порід.

В якості альтернативи 2 розглянуто варіант, з якого виключено заходи, у яких передбачено збільшення обсягів спалення деревини та деревинних відходів.

Всі інші заходи, що оцінювалися, були спільними для усіх трьох варіантів Стратегії.

За результатами бальних оцінок відсоток негативних балів від їх загальної кількості для опублікованого варіанта Стратегії склав 7,0%, для альтернативи 1 – 7,8 %, для альтернативи 2 – 5,9%. Тобто, найменший відсоток негативних балів одержала альтернатива 2.

Таким чином, за результатами комплексної екологічної оцінки пріоритетним варіантом обрано альтернативу 2.

Завдяки виконанню положень та заходів Стратегії ліси України будуть управлятися у режимі забезпечення їх сталого розвитку, стійкості, життєздатності, продуктивності, багатофункціональності, для забезпечення економічних, соціальних, екологічних та культурних переваг для нинішніх та майбутніх поколінь.

Буде забезпечений природоохоронний та економічний потенціал лісів, їх адаптація до змін клімату, зменшено деградацію лісів за рахунок збільшення площі та продуктивності лісів, що в результаті покращить стан довкілля і якість життя громадян.

Проект Стратегії включає комплекс заходів, які відповідають усім вимогам діючого законодавства.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», стратегією передбачається:

ПРОЄКТ

раціональне і економне використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій;

здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища, щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів, зокрема, збільшення площі лісів, підвищення стійкості та якості лісів, нарощення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, що передбачено у низці положень Стратегії;

переформування штучних та похідних лісів у різновікові та мішані ліси, наближені до природних, в залежності від певних ґрунтово-кліматичних умов;

впровадження компенсаційних механізмів, щодо зменшення емісії та збільшення абсорбції вуглекислого газу лісовою галуззю та/або окремими лісокористувачами;

створення національної системи охорони ландшафтів від пожеж, а також відновленні лісів, пройдених пожежами з метою вирощування стійких, суспільно привабливих лісів;

вдосконалення нормативно-правової бази стосовно порядку та принципів діяльності державних спеціалізованих лісозахисних підприємств;

обмеження санітарних рубок з орієнтацією на оперативне вилучення свіжезаражених дерев замість відмерлих сухостійних дерев і на боротьбу з конкретними шкідниками;

збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні, зокрема, відповідно до Стратегії положення про об'єкти природно-заповідного фонду мають бути деталізовані з урахуванням цілі і мети їх створення, а також вимог по охороні рідкісних видів та оселищ;

всі ідентифіковані праліси, квазіпраліси та природні ліси мають підлягати охороні в складі пралісових пам'яток природи, природних заповідників, заповідних зон національних парків або біосферних заповідників, із дотриманням режиму повного не втручання в природні

ПРОЄКТ

процеси, включно із встановленням необхідної буферної зони навколо відповідно до чинного законодавства;

здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб, зокрема, Стратегією передбачається визначення відповідальних підвідомчих установ та їх повноважень в сфері контролю за здійсненням лісгосподарських заходів;

здійснення заходів щодо збереження і невиснажливого використання біологічного різноманіття;

обмеження використання інвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні; запровадження моніторингу інвазійних видів рослин в лісах; обмеження використання чужорідних неінвазійних видів при лісовідновленні та лісорозведенні.

Значна частина заходів спрямована на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на об'єкти тваринного світу під час реалізації Стратегії, у відповідності до вимог статей 9, 37, 39, 40 Закону України «Про тваринний світ»:

збереження біорізноманіття має забезпечуватися через мережу створених об'єктів природно-заповідного фонду, виділених пралісів, квазіпралісів та природних лісів, об'єктів Смарагдової мережі, особливо цінних для збереження ділянок, та шляхом врахування специфічних вимог по охороні конкретних видів та оселищ як (і особливо) в межах наведених вище об'єктів, так і поза їхніми межами;

спрямування мисливського менеджменту на підтримку існуючих та створення нових популяцій рідкісних видів, в тому числі шляхом розведення і випуску тварин в природні умови ;

недопущення погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;

запровадження системи моніторингу рідкісних видів тварин, що враховуватиме особливості біології видів та організаційні особливості мисливських господарств;

запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів, зокрема передбачається використання при лісозаготівлі ощадливих з точки зору збереження ґрунту і попередження ерозії технологій і процесів,

ПРОЄКТ

особливо в гірській місцевості, наприклад трелювання повітряно - канатними установками тощо, що водночас попереджуватиме загибель тварин та руйнування їх помешкань;

охорона середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин, зокрема, посилення державного контролю за виконанням вимог чинного законодавства, норм і правил щодо збереження диких тварин та середовища їх існування, посилення відповідальності за їх порушення як громадянами, так і підприємствами;

забезпечення підтримки і збереження окремих, незначних за площею природних типів оселищ: рідколісь на пісках, заболочених ділянок і заплавлених лісів, лісів пасовищного типу тощо; недоторканість ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу.

Зазначені природоохоронні заходи, а також передбачені Стратегією інші заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків її виконання становлять цілісний комплекс, достатній для забезпечення охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки та безпеки життєдіяльності та здоров'я населення в процесі її реалізації.

Заходи, передбачені Стратегією, охоплюватимуть практично всю територію України, включаючи прикордонні заліснені території, смуга яких простягається вздовж кордону з Румунією на південному заході, кордонів з Молдовою, Угорщиною, Словаччиною, Польщею на заході, Білоруссю на півночі і кордону з Росією на північному сході та сході. Проведена оцінка впливів реалізації Стратегії на довкілля не дає підстав прогнозувати ймовірність будь-яких негативних транскордонних впливів, у тому числі для здоров'я людини, пов'язаних з виконанням передбачених Стратегією заходів. Незважаючи на це, при здійсненні моніторингових досліджень наслідків впровадження Стратегії прикордонним територіям слід приділяти особливу увагу.

Автори:

Радник Міністра захисту
довкілля та природних
ресурсів України на
громадських засадах

П. С. Тестов

Начальник відділу лісових
ресурсів Департаменту з
питань надрокористування та
відновлення довкілля
Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів

І. М. Тарасова

Головний спеціаліст відділу
лісових ресурсів
Департаменту з питань
надрокористування та
відновлення довкілля
Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів

С. В. Рябченко